

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішення селищної ради
«28»січня 2025 року № 8

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ БЕРЕЗНЕГУВАТСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ДО 2027 РОКУ (з перспективою дії до 2034 року)

БЕРЕЗНЕГУВАТЕ – 2025

Стратегія розвитку Березнегуватської селищної територіальної громади розроблена за підтримки ініціативи «Інклюзивне відновлення за лідерства громад» (CLIR) проєкту «Супровід Урядових реформ в Україні» (SURGe), що фінансується Урядом Канади та впроваджується компанією Alinea International

ВСТУП.....	4
Розділ 1. АНАЛІТИЧНА ЧАСТИНА	6
Розташування та адміністративно-територіальний поділ громади	9
Порівняльна характеристика Березнегуватської територіальної громади та схожих громад	12
Природні ресурси.....	14
Екологічна ситуація.....	19
Демографічна ситуація	23
Ринок праці	26
Послуги соціальної сфери та соціальна інфраструктура громади	28
Житлово-комунальна інфраструктура	38
Транспорт та зв'язок	41
Безпекова ситуація та інфраструктура безпеки.....	42
Структура економіки за видами економічної діяльності.....	46
Основні сектори економіки	49
Підприємницьке середовище.....	51
Інвестиційний потенціал громади	53
Фінансова спроможність громади у порівнянні з іншими громадами Миколаївської області	55
Доходи місцевого бюджету.....	56
Видатки місцевого бюджету	59
РОЗДІЛ 2. SWOT-АНАЛІЗ	70
РОЗДІЛ 3. СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ БЕРЕЗНЕГУВАТСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	83
РОЗДІЛ 4. СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	91
РОЗДІЛ 5. СТРАТЕГІЧНІ, ОПЕРАТИВНІ ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	93
РОЗДІЛ 6. ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ, ОЦІНЮВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ	110

Стратегія розвитку Березнегуватської селищної територіальної громади до 2027 року (з перспективою дії до 2034 року) (далі – Стратегія) є документом стратегічного планування місцевого рівня, що визначає стратегічні, оперативні цілі та завдання для сталого розвитку територіальної громади. Стратегія розроблена відповідно до законів України «Про засади державної регіональної політики», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про стратегічну екологічну оцінку», а також з врахуванням Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, затверджених наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 №265. В основу розроблення Стратегії закладено принципи управління, орієнтованого на результат (Result-Based Management, RBM) – методологія планування та моніторингу реалізації державної політики, що орієнтується на розв’язання нагальних суспільних проблем або задоволення потреб груп бенефіціарів, сфокусована на досягненні результату та дає змогу рухатись до нього у оптимальний спосіб.

Стратегія узгоджується зі стратегічними і оперативними цілями стратегічних документів державного та регіонального рівня: Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695, оновлено відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2024 р. № 940 «Про внесення змін до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки») та Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2027 року (затверджено рішенням Миколаївської обласної ради від 23 грудня 2020 №2).

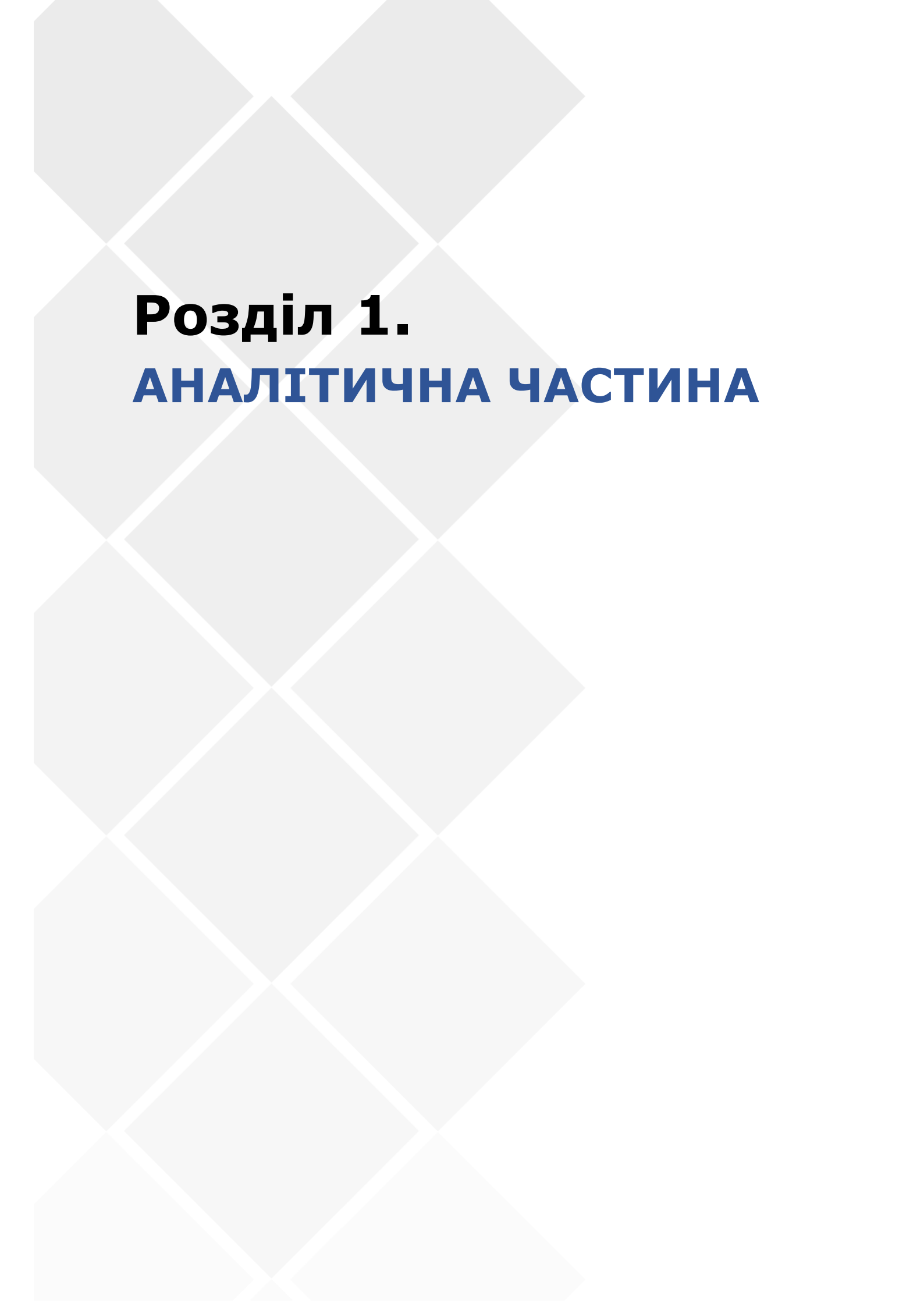
Для організації процесу стратегічного планування і актуалізації Стратегії розвитку Березнегуватської селищної територіальної громади розпорядженням селищного голови від 16 лютого 2024 року № 20-р було створено Робочу групу з актуалізації Стратегії розвитку Березнегуватської селищної територіальної громади та затверджено її склад. До повноважень Робочої групи було віднесено здійснення актуалізації Стратегії (з огляду на розширення Березнегуватської селищної громади, а також появу нових викликів її розвитку в умовах розгортання повномасштабної війни, суттєвих змін соціально-економічних умов розвитку громади та України загалом) та розроблення Плану заходів з її реалізації на 2025-2027 роки.

Аналіз соціального-економічного стану Березнегуватської селищної територіальної громади та проблем її розвитку, SWOT – аналіз, визначення сценаріїв розвитку громади, формування дерева стратегічних та оперативних цілей, завдань було здійснено спільними зусиллями Робочої групи з актуалізації Стратегії розвитку Березнегуватської селищної територіальної громади та за експертної підтримки ініціативи CLIR проекту SURGe.

Стратегія розвитку громади покликана об’єднати зусилля усіх зацікавлених сторін – місцевих мешканців, бізнесових структур, влади, громадських активістів – задля забезпечення місцевого економічного та соціального поступу через використання стратегічних переваг громади. З огляду на це, до процесу

формування бачення і визначення пріоритетів розвитку громади були долучені представники органів місцевого самоврядування, бізнес спільноти, освітяни, медики, представники громадянського суспільства. Зокрема, з метою оцінки потреб, виявлення проблем та визначення пріоритетів соціально-економічного розвитку Березнегуватської територіальної громади, в процесі розроблення Стратегії впродовж травня-червня 2024 року, відбулось три опитування: опитування мешканців громади (прийняли участь 367 осіб), опитування представників бізнесу (16 підприємців) та опитування представників ОМС та комунальних підприємств (42 представники вищої та середньої ланок управління громади).

З метою забезпечення публічності та прозорості процесу актуалізації Стратегії через офіційний веб-сайт та офіційні сторінки селищної ради в соціальних мережах проводилось інформування про результати стратегічних сесій, оприлюднення проекту Стратегії із визначенням строків і форми подання пропозицій до нього від зацікавлених сторін, організовано його громадське обговорення впродовж листопада-грудня 2024 року.

Розділ 1.

АНАЛІТИЧНА ЧАСТИНА

РОЗДІЛ 1. АНАЛІТИЧНА ЧАСТИНА

I. ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ГРОМАДИ

З кінця XVII століття господарчий розвиток краю пов'язаний з утворенням Запорізької Січі. Запорізькі й прибузькі козаки, незважаючи на численні небезпеки, уперто просувалися до моря, утворюючи острівці хліборобської культури. Степ, на який з півночі тиснула багата хліборобська культура, був просто приречений з'єднатися з морем. Це і відбулося в результаті російсько-турецьких воєн. У ході цих воєн Миколаївщина переходить під владу росії та входить до складу Новоросійської губернії. Подальша історія краю пов'язана з виходом росії до Чорного моря і освоєнням причорноморських степів.

Адміністративний центр громади селище Березнегувате було засновано у 1786 році. Назва селища походить від балки, у якій росло багато берестів. Берестові гаї називали берестняк, а місцевість — береснякуватою, що пізніше трансформувалось у Березнегувате (на картах XVIII ст.) та Березнегувате. У 1787 р. тут налічувалося 7 дворів і 70 душ чоловічої статі. В 1795 році сюди прибуло багато сімей селян-втікачів з Чернігівщини та Полтавщини. Згодом поселення поповнювалося за рахунок засуджених російською владою на заслання учасників антифеодальних виступів з Подільської, Волинської, Київської та ін. губерній.

За своїм юридичним становищем жителі Березнегуватого були державними селянами. У 1796 році за ними закріплено було 11500 десятин придатної землі і 500 непридатної землі. За три роки тут мешкало вже 487 осіб. У 1801 році в селі було збудовано кам'яну Миколаївську церкву.

У 1820 році село стало адміралтейським поселенням. Мешканців його звільняли від сплати подушного податку, але замість нього мали виконувати різні роботи за нарядами адміралтейства. Усі працездатні чоловіки віком від 16 до 50 років працювали на корабельнях у Миколаєві почергово 3 місяці на рік. Основним джерелом прожитку березнегуватців було хліборобство і городництво. Займалися вони також перевезенням різних вантажів на близьку відстань і дрібною торгівлею. Крім адміралтейських поселенців, тут головним чином мешкали міщани, державні селяни та відставні чини. У липні 1861 року село вилучено з морського відомства і підпорядковано Миколаївському військовому губернатору. Поселення стало передмістям, а його мешканці — міщанами.

З травня 1877 року Березнегувате стало посадом Херсонської губернії, а у лютому 1917 року волосним центром Херсонської губернії, у 1937 року — районним центром Миколаївської області.

В той же час (у другій половині XVIII ст. засновувались поселення Висунськ та Любомирівка. 1767 року на місці майбутнього Висунська оселились гайдамаки і селяни-втікачі з північних районів України. У 1789 році уряд переселив сюди козаків з міста Батурина Новгород-Сіверського намісництва. Тому поселення носило назву Батуринець. 12 грудня 1885 року відкрито церковно-парафіяльну школу. Двічі на рік тут відбувався ярмарок з оборотом у 15 тис. рублів. Щотижня — базар. Населення становило 5 тис. осіб. Любомирівка заснована наприкінці XVIII ст. переселенцями з Сміли й сусідніх з нею сіл Черкаського повіту Київської губернії. Станом на 1886 рік у селі, центрі Любомирської волості Херсонського повіту Херсонської губернії, мешкало 462 особи, налічувалось 96 дворових господарств, існували православна церква, школа та 2 лавки.

Село Калуга, що було колишнім козацьким поселенням Михайлівка, засноване Радовичем Юрієм Михайловичем приблизно 1710 року.

Більшість сіл громади були засновані у XIX-XX столітті, зокрема с. Мурахівка (1872 році), с. Новоочаків засновано в 1826 році, с. Новоукраїнка у 1926 році, с. Новосеواстополь у 1890 році, с. Нововолодимирівка та с. Маліївка у 1812 р., с. Сергіївка у 1903 р., с. Лепетиха у 1929 році.

Одним з найжорстокіших випробувань для краю в радянську добу став голодомор 1932-1933 років, який охопив усю територію Миколаївської області та набрав масового характеру.

Стратегічну роль в час Другої світової війни та повномасштабного вторгнення РФ відіграла р. Інгулець, яка сьогодні розділяє Березнегуватську та Калинівську територіальні громади. У 1944 р. західний берег р. Інгулець став плацдармом для успішно Березнегуватсько-Снігурівської операції, яка стала початком звільнення Миколаївщини від німецьких військ. А у 2022 р. саме р. Інгулець не дозволила російським окупантам захопити населені пункти Березнегуватської громади. Водночас, перебуваючи на протилежному березі річки, російські війська 8 місяців масовано обстрілювали села Березнегуватської громади, а селище Березнегувате знаходилося за 10-12 км від лінії фронту. За цей час зазнала руйнувань значна частина об'єктів соціальної інфраструктури, адміністративних будівель, бізнесу. Понад 1000 житлових будівель (20% житлового фонду) зруйновано або пошкоджено, кожне п'яте фермерське господарство зруйноване чи зазнало втрат.

Важливо вивчити ці сторінки історії українського народу та нашої громади. Лише з врахуванням минулого ми можемо рухатись у майбутнє.

Висновки:

1. Формування населених пунктів Березнегуватської територіальної громади пов'язане з добою Запорізької Січі та освоєнням причорноморських степів. В контексті цього формувалась хліборобська культура краю, традиції, звичаї мешканців.

2. Мешканці громади сформували традиції ведення сільського господарства – вирощували овочі, фрукти, ягоди, займались тваринництвом.

2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ГЕОГРАФІЧНЕ РОЗТАШУВАННЯ ГРОМАДИ

Розташування та адміністративно-територіальний поділ громади

Березнегуватська селищна територіальна громада розташована в східній частині Миколаївської області, на кордоні з Херсонською областю. Громада практично рівновіддалена від трьох індустріально і культурно розвинутих міст Півдня України (Миколаїв, Херсон, Кривий Ріг) (рис. 2.1).

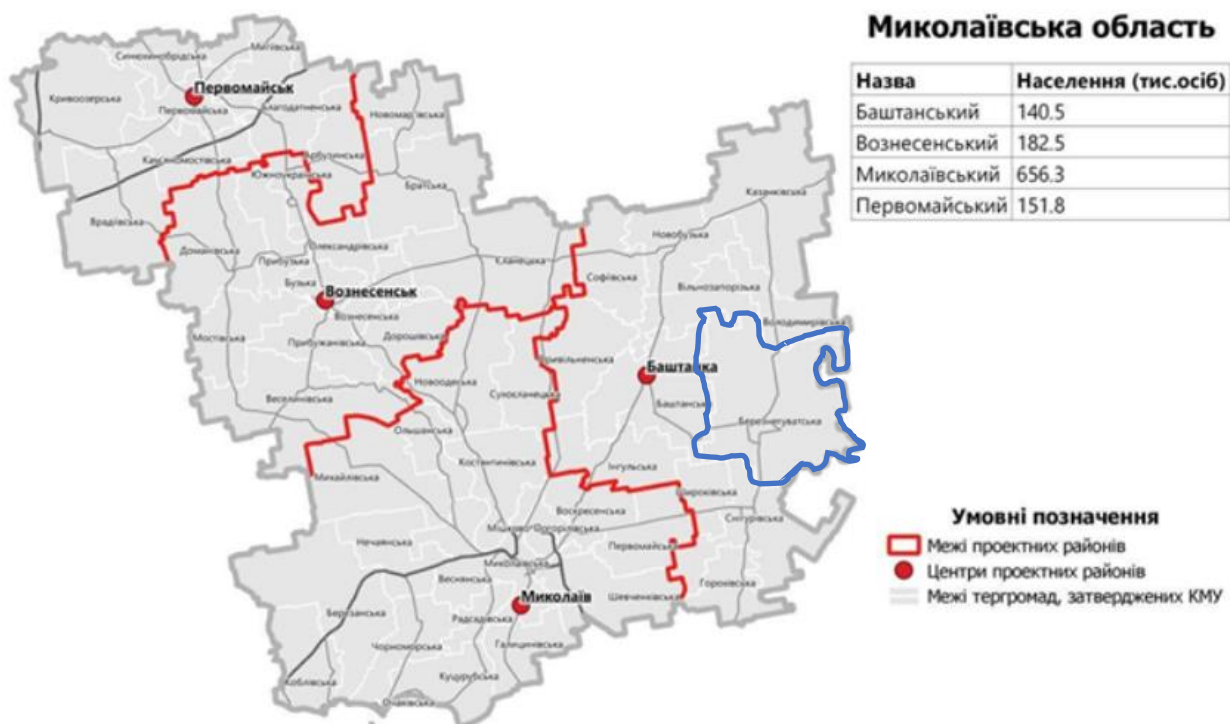

Рис. 2.1. Розташування Березнегуватської селищної територіальної громади у Миколаївській області

Утворення Березнегуватської громади відбулось у 2018 р. в період добровільного об'єднання територій. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2018 р. №836-р Березнегуватська селищна об'єднана територіальна громада, яка об'єднала 15 рад Березнегуватського району була визнана спроможною.

До складу Березнегуватської територіальної громади увійшов 41 населений пункт:

- селища: Березнегувате (адміністративний центр громади), Березнегувате, Добре;
- села: Калачеве, Маломихайлівське, Червонопілля, Велике Артакове, Калинівка, Мурахівка, Тернівка, Біла Криниця, Новогригорівка, Новоукраїнка, Федорівка, Романівка, Новоочаків, Петропавлівка, Калуга, Соколівка, Лепетиха, Веселе, Кавказ, Червоний Яр, Новоросійське, Маліївка, Червоний став, Нововолодимирівка, Новосергіївка, Тетянівка, Новосевастополь, Озерівка, Новоолександрівка, Сергіївка, Висунськ, Василівка, Одрадне, Пришиб, Семенівка, Любомирівка, Веселий Кут, Яковлівка.

У громаді сформовано 11 старостинських округів: Любомирівський, Мурахівський, Новоочаківський, Новоукраїнський, Новосевастопольський, Нововолодимирівський, Сергіївський, Маліївський, Висунський, Лепетиський, Калужський (табл. 2.1.).

Таблиця 2.1. Старостинські округи Березнегуватської селищної територіальної громади

Назва старостинського округу	Населені пункти	Чисельність населення, на 1.01.2024 р.
Висунський старостинський округ	Села: Висунськ, Семенівка, Пришиб, Одрадне, Василівка, Червонопілля	1933
Калузський старостинський округ	Села: Калуга, Соколівка, Калачеве, Маломихайлівське, Озерівка, Новоолександрівка	846
Лепетиський старостинський округ	Села: Лепетиха, Червоний Яр, Веселе, Кавказ, Новоросійське	1250
Любомирівський старостинський округ	Села: Любомирівка, Яковлівка, Веселий Кут	231
Маліївський старостинський округ	Села: Маліївка, Червоний Став	599
Нововолодимирівський старостинський округ	Села: Нововолодимирівка, Новосергіївка	539
Новосевастопольський старостинський округ	Села: Новосевастополь, Тетянівка, селище Добре	450
Новоочаківський старостинський округ	Села: Новоочаків, Петропавлівка	536
Мурахівський старостинський округ	Села: Мурахівка, Велике Артакове, Тернівка, Калинівка, Новогригорівка, Біла Криниця, селище Березнегувате	797
Новоукраїнський старостинський округ	Села: Новоукраїнка, Федорівка, Романівка	907
Сергіївський старостинський округ	Село Сергіївка	498

Площа громади — 1 263,7 км², що становить 5,1% території області. Населення громади станом на 1 вересня 2024 року складало 15 901 особу.

42% населення громади сконцентровано в адміністративному центрі – селищі Березнегувате. Окрім цього, лише 2 населених пункти – с. Висунськ та с. Лепетиха мають понад 1 000 мешканців, ще 5 населених пунктів – в межах 300-1 000 мешканців та 5 – 230-300 мешканців. Середня чисельність мешканців решти 28 населених пунктів громади складає 60 мешканців. Низька щільність населення та велика кількість малочисельних населених пунктів (серед яких частина занепадаючі) суттєво ускладнюють можливість надання освітніх, медичних, соціальних та інших послуг, а також здорожчують їх.

Березнегуватська територіальна громада межує на півночі з Вільнозапорізькою, Володимирівською, територіальними громадами, на півдні – з Калинівською, Широківською, Снігурівською територіальними громадами, на заході - з Баштанською територіальною громадою та на Сході з Великоолександрівською та Кочубеївською територіальними громадами Херсонської області (рис.2.2).

Площа Березнегуватської громади становить 18,8% площі Баштанського району та 5,1% площі Миколаївської області. У громаді проживає 11,6% населення району та 1,4% населення області (табл. 2.2.)

Таблиця.2.2. Порівняльна характеристика Березнегуватської територіальної громади

	Площа, км ²	Площа у % до загальної площі району / області	Населення	Населення у % до загального населення району / області	Густота населення
Березнегуватська громада	1263,7		15901		12,58 осіб / км ²
Баштанський район	6706,4	18,8	134234	11,8	20,01 осіб / км ²
Миколаївська область	24598	5,1	1091821	1,4	44,38 осіб / км ²

Порівняльна характеристика Березнегуватської територіальної громади та схожих громад

Для порівняння з Березнегуватською територіальною громадою обрано:

Снігурівську міську територіальну громаду Миколаївської області, яка як і Березнегуватська громада є в складі Баштанського району та територія якої зазнала окупації. Обидві громади мають добре розвинене сільське господарство. У громад приблизно однаковий індекс податкоспроможності.

Казанківську територіальну громаду Баштанського району Миколаївської області. Громади найбільші в районі за площею, схожі за чисельністю населення, віддаленістю від обласного центру та великою кількістю населених пунктів. У обидвох громад низька щільність заселення територій (табл.2.4.).

Таблиця 2.4. Порівняльна характеристика Березнегуватської територіальної громади та схожих громад

Показник	Березнегуватська ТГ	Снігурівська ТГ	Казанківська ТГ
Територія, адміністративно-територіальний устрій			
Площа, км ²	1261,7	634,4	1000,3
Кількість населених пунктів, одиниць	41	23	54
Демографія			
Населення, 01.01.2022р., осіб	15 901	22 729	14 488
Населення, 2001 р., осіб ¹	23 391	28 856	20 622
Приріст населення за 2021-2001р.,%	-32,0	-21,12	-29,7
Густота населення, осіб/км ²	12,6	35,8	14,4
Чисельність міського населення, осіб**/%	6 699 (42,1 %)	12 045 (52,3 %)	6 523 (45,0%)
К-ть / частка населення адмінцентру, осіб /%	6 699 (42,1 %)	12 045 (52,3 %)	6 523 (45,0%)
Частка осіб молодше працездатного віку, 0-17 років (%) ²	20,7	23,4	19,7
Частка осіб старше працездатного віку 60+ (%) [*]	24,5	24,7	24,7
Частка осіб працездатного віку (%) [*]	54,7	51,9	55,6
Кількість учнів, що навчається в межах ТГ, осіб [*]	1695	1613	1509

¹ <https://www.ukrstat.gov.ua/>

² <https://edata.e-health.gov.ua/e-data/dashboard/declar-stats>

Показник	Березнегуватська ТГ	Снігурівська ТГ	Казанківська ТГ
Кількість дошкільнят, що відвідують ЗДО громади, осіб**	643	384	910
Економіка			
Кількість юридичних осіб ³	563	234	331
Кількість юридичних осіб платників податків на 10 тис. населення, осіб	361	103	228
Кількість ФОП, осіб	440	274	351
ФОП на 10 тис. населення, осіб	282	121	242
Фінанси⁴			
Надходження загального фонду на 1 мешканця, 2023р., грн,	4 075	3 932	7 262
Дохідність земель (співвідношення плати за землю до території громади), 2023р., тис. грн	9,427	14,327	20,512
Частка місцевих податків і зборів в доходах загального фонду 2023р., %	34,66	22,26	43,49
Видатки загального фонду на 1-го мешканця, 2023р., грн	7 365	7 319	9 428
Видатки розвитку на 1-го мешканця у.2023р., грн	1 443	1 956	488
Видатки на утримання апарату управління на 1 мешканця у 2023р.,грн	1 150	1 182	1 458
Індекс податкоспроможності, . 2023,	0,40	0,36	0,58
Об'єкти соціальної інфраструктури			
Кількість ДНЗ, один. *	22	14	9
Заклади середньої освіти, один.*	17	9	9
Кількість закладів, що надають первинну медичну допомогу	13	11	10
Заклади культури	22	21	18
Бібліотеки	16	15	-

Висновки

1. Березнегуватська територіальна громада розташована на південному сході Миколаївської області та є практично рівновіддалена від трьох індустріально і культурно розвинутих міст Півдня України (Миколаїв, Херсон, Кривий Ріг). Водночас в умовах війни близькість до окупованих територій та лінії фронту створюють посилені ризики розвитку громади.

2. Порівняльна характеристика громади з громадами, що знаходяться по сусідству, чи мають подібні характеристики, дозволила з'ясувати, що Березнегуватська громада має порівняно нижчу густоту населення, що створює додаткові виклики розвитку інфраструктури громади. Як результат, громада має ширшу в порівнянні з іншими громадами мережу освітньої інфраструктури.

3. Березнегуватська територіальна громада порівняно з іншими має більшу кількість юридичних осіб-суб'єктів господарювання та ФОПів в розрахунку на 10 тис. населення, що свідчить про вищу підприємницьку активність в громаді. Водночас економічний потенціал громади суттєво підірваний наслідками широкомасштабного вторгнення РФ та наближеністю до лінії фронту. Через це впродовж 2022-2023 рр. частина підприємців зупинили або обмежили свою діяльність, частина сільськогосподарських земель вибула з економічного обороту,

³ <https://clarity-project.info/hromada>

⁴ <https://decentralization.gov.ua/news/14281>

що відразу відобразилось на зниженні фінансової спроможності громади. Як наслідок громада, маючи сільськогосподарську спеціалізацію, порівняно з іншими має у 1,5 – 2 рази меншу дохідність земель.

4. У громаді порівняно ширша мережа закладів соціальної сфери, зокрема дошкільної та середньої освіти. Водночас в умовах війни велика їх частка зазнала значних пошкоджень, а деякі були зруйновані повністю. Пошкоджені заклади потребують проведення робіт з їх відновлення, а відтак підвищеної уваги до розвитку громади на державному рівні.

3. ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Природні ресурси

Ландшафтні особливості рельєфу. Громада розташована на Причорноморській западині. Причорноморська западина є платформовою структурою, кристалічний фундамент якої занурений на різну, загалом значну, глибину. Поверхня його похила з півночі на південь, від Українського щита в бік Чорного моря. Певний генетичний зв'язок з структурою западини мають рельєф, склад, розміщення і тектоніка осадових товщ, що виповнюють її. Різниця висот у межах Причорноморської низини не перевищує 100 м.

Рельєф території громади переважно рівнинний з незначними перепадами в басейні річок Інгулець, Висунь.

Кліматичні умови. Згідно з агрокліматичним районуванням територія громади відноситься до засушливих регіонів області, які характеризуються помірно-континентальним, сухим кліматом. Середньорічна температура повітря складає +9,3°C. Пересічна температура повітря січня -3,6°C морозу, липня - +29°C тепла. Абсолютний максимум +39°C, абсолютний мінімум -31°C. Тривалість без морозного періоду 227 днів. Мають місце пізні весняні приморозки.

Для території громади характерні тривале, жарке, малодощове літо, коротка тепла осінь, коротка малосніжна зима, рання, тепла, коротка весна.

Великої шкоди землеробству в зоні завдають повітряні та ґрунтові посухи, які часто поєднуються з пиловими бурями. Гідротермічний коефіцієнт не перевищує 0,8-0,9, що свідчить про посушливість клімату. Бездощові періоди можуть тривати 2,5-3 місяці. Тобто сталі врожаї сільськогосподарських культур в цій зоні можна одержувати лише на зрошуваних землях.

Лісові масиви. Ліси в громаді займають 1 338 га, з них хвойні – 300 га, листяні породи – 1 038 га. На території Мурахівського старостинського округу є штучно створений хвойний лісовий масив на берегах річки Інгулець. Постійно проводяться заходи по охороні і захисту лісового господарства.

Біорізноманіття. Рослинність переважно типчаково-ковилових степів, в долинах річок - лучна. Майже вся територія громади розорана. Природна степова рослинність збереглася лише по схилах ярів та балок.

Для типчаково-ковилових степів характерні ксерофільні дерновинні злаки (ковила, типчак), немає північного різнотрав'я, поширені пижма, полин австрійський, гвоздика плямиста, ферула східна, шавлія сухостепова та ін. Навесні спершу зацвітають тюльпани, шафран, гіацинти, пізніше — горлиці жовті, степові

півники і фіалки, згодом — ковила, півонія тонколиста, шавлія, вика, лабазник, катран, волошки, льон австрійський. З середини літа степ вигоряє, але восени, завдяки дощам, зеленіє від мохів ще раз. Доволі поширені чагарники (терен, дереза, мигдаль, степовий бобівник й інші), байракові, а на піщаних надрічних терасах соснові ліси.

Для тваринного світу характерні лисиця, заєць-русак, звичайний хом'як, ховрах; з птахів — перепел, дрохва, фазан, сіра куріпка, крижні та сірий гусак, кулики, степовий та польовий жайворонки та інші

Водні ресурси. В гідрогеологічному відношенні Березнегуватщина відноситься до північного крила Причорноморського артезіанського басейну.

На території громади протікає дві річки – Інгулець (притока Дніпра) та Висунь (притока Інгульця), річка Добра – пересихаюча. Площа водного фонду становить 1 303 га, з них: під каналами – 247 га, річками – 709 га, ставками – 347 га.

Підземні води знаходяться у відкладах антропогену, неогену, палеогену і крейди, що має складну гідрогеологічну структуру. Часто спостерігається формування солоних вод і розсолів (мінералізація понад 10—30 г/л). Води хлоридного складу з високим вмістом бромів і йоду. Для господарсько-питного водопостачання найбільше використовують неогеновий горизонт.

Громада завжди потребувала додаткового забезпечення водою – зазначимо, що Березнегуватська громада є аграрною, рілля в структурі земельного фонду громади складає понад 76%, а землі водного фонду лише 1,01% (при 5,1% по Миколаївській області загалом). Ситуація ускладнилась після затоплення кількох населених пунктів громади через підлив Каховської ГЕС.

Корисні копалини. В території громади знаходиться поклади вапняку, суглинки та піску (табл. 3.1.). Родовища не розроблені, але можуть бути використані для виготовлення будівельних матеріалів в якості цементної та цегельно-черепичної сировини.

Таблиця 3.1. Родовища на території Березнегуватської територіальної громади

№ п/п	Найменування родовища	Розташування	Площа, га		стан	Площа рекультивованих земель, га	Обсяг накопичених порід	
			родовища	відвалів			відвали	хвостовища
Сировина цементна: суглинки, глини, вапняки								
1	Артаківське вапняк	Березнегуватська селищна рада, 8,0 км.на ПнСх зал.ст. Березнегувате	20	-	не розробляється	-	-	-
Цегельно-черепична сировина								
2	Березнегуватське суглинок, пісок	Березнегуватська селищна рада, 0,7 км.на ПнСх селища Березнегувате	12 пісок 1,3	-	не розробляється	-	-	-
3	Березнегуватське 1 суглинок	Березнегуватська селищна рада, 0,7 км.на ПнСх селища Березнегувате	12	-	не розробляється	-	-	-

Природно-заповідний фонд Березнегуватської громади є складовою частиною загальноукраїнської та світової системи природних територій та об'єктів, що перебувають під особливою охороною як національне надбання.

Рішенням сесії Миколаївської обласної ради від 25.11.2011 року № 9 створено регіональний ландшафтний парк "Висунсько-Інгулецький" в межах території колишнього Березнегуватського району на площі 2712,6 га. Статус присвоєно для збереження типових для степової зони природних комплексів у басейні річок Висунь (в нижній течії) і Біла Криниця (в нижній течії), а також частини правобережжя річки Інгулець.

На території регіонального ландшафтного парку "Висунсько-Інгулецький" розташовані чотири заказники – Біла криниця, Висунський, Мурахівський, Яковлівський загальною площею 367,7 га та дві пам'ятки природи – Балка та Пришиб (табл. 3.2). На території заказників можна зустріти рідкісні види рослин, занесені до Червоної Книги.

Таблиця 3.2. Перелік природно-заповідних об'єктів та територій місцевого значення Березнегуватської громади

Назва заповідної території	Площа, га	Кому передано під охорону	Характеристика об'єкту
ЗАКАЗНИКИ			
Ландшафтні			
«Біла Криниця» (створено: Рішення облради №20 від 18.03.1994р.)	25	Білокриницька сільська рада (19.12.2008)	Місце зростання рідкісних та зникаючих видів рослин степу в долині річки Інгулець
«Висунський» (створено: Рішення облради №20 від 18.03.1994р.)	50	Висунська сільська рада (19.12.2008)	Охорона деревинно-кущових угруповань і лугової рослинності долини річки Висунь
«Мурахівський» (створено: Рішення облради №20 від 18.03.1994р.)	150	Мурахівська сільська рада (19.12.2008)	Місце проростання ряду ендемічних видів рослин
«Яковлівський» (створено: Рішення облради №336 від 16.12.1987р.)	142,7	Любомирівська сільська рада (19.12.2008)	Місце зростання видів рослин, занесених до Червоної Книги: голосіянник одеський, цимбохазма дніпровська, тольпан Шренка
ПАМ'ЯТКИ ПРИРОДИ			
Ботанічні			
«Балка» (створено: Рішення облради №20 від 18.03.1994р.)	5	Висунська сільська рада (19.12.2008)	Місце проростання рідкісних та зникаючих видів рослин, які занесені в охоронні списки різних рангів
«Пришиб» (створено: Рішення облради №20 від 18.03.1994р.)	5	Висунська сільська рада (19.12.2008)	Місце проростання чистотілу, інших трав'янистих рослин

На території громади розташовані об'єкт Смарагдової мережі – Нижня долина річки Інгулець (Lower Inhulets river valley) UA0000408 (рис. 3.1.)

Нижня течія р. Інгул характеризується поєднанням різноманітних біотопів. Тут на значних площах представлені типчаково-ковилові, чагарникові та кальцепетрофітні степи, солончаки та солончаки, ксеротермні луки, поширена водна та повітряно-водна рослинність. На території об'єкта росте 29 видів рослин, занесених до Червоної книги України, деякі з яких є ендеміками. Зокрема, на ділянках алювіально-піщаної тераси поширені такі види, як *Alyssum savranicum*, *Centaurea margaritacea*, *C. margarita-alba*, *Goniolimon graminifolium*, *Jurinea paczoskiana*, *J.*

cyanooides та інші. Серед них волошки білогорлі особливо вразливі до вузькоколіїних нижньоінгуло-південнобузьких ендеміків. На виходах сарматських вапняків поширені астрагал одеський, хамецитис гранітичний, щиток щитколистий, щитівка скіфська, щитник верна. Крім того, територія є важливою для збереження водно-болотних птахів, а також є цінним місцем нересту для місцевих видів прісноводних риб, а також видів батрахо- та герпетофауни, занесених до Червоної книги України, оскільки стік річки є нерегульованим.

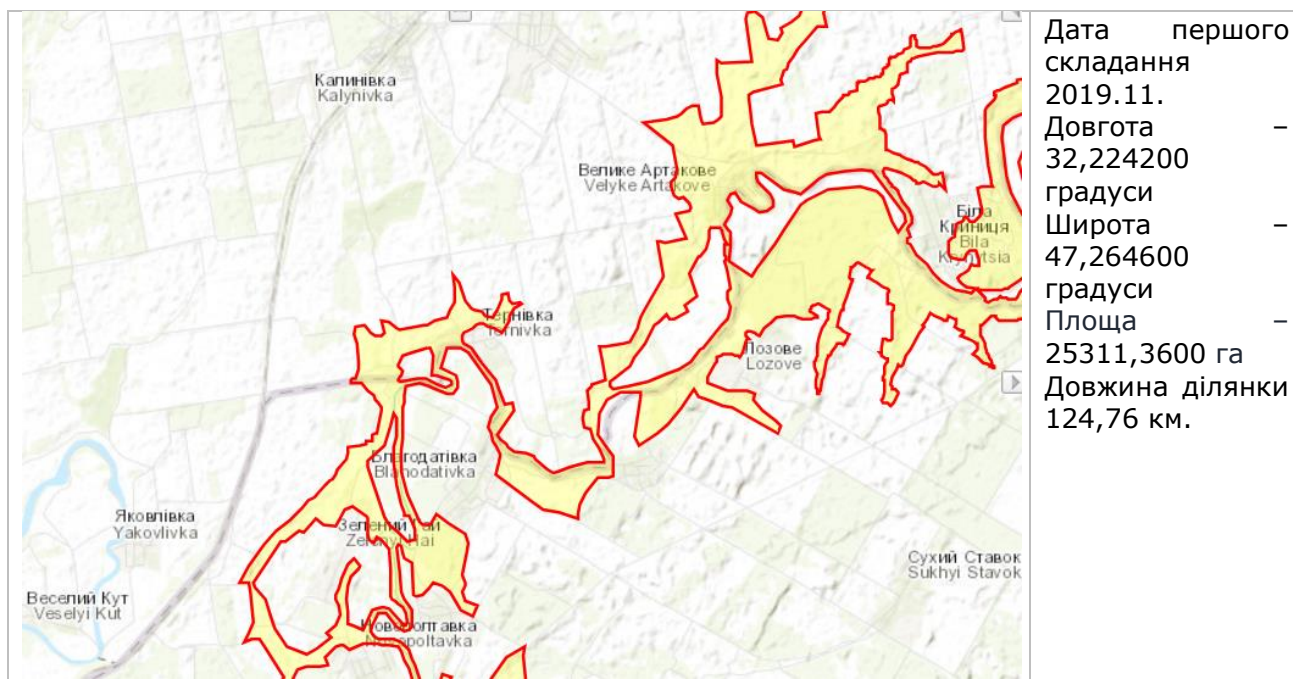

Рис. 3.1.Об'єкт смарагдової мережі – Нижня долина річки Інгулець⁵

Усі природно-заповідні об'єкти та природоохоронні території місцевого значення громади перебували на лінії фронту впродовж 2022 року:

- регіональний ландшафтний парк "Висунсько-Інгулецький" - південно-східні ділянки парку перебували в окупації, а північно-західні – на лінії фронту;
- ботанічний заказник "Яковлівський" перебував на лінії фронту;
- ландшафтний заказник "Мурахівський" перебував на лінії фронту;
- ландшафтний заказник місцевого значення "Біла Криниця" перебував під щільними обстрілами;
- ботанічна пам'ятка природи "Пришиб" перебувала на лінії фронту;
- ботанічна пам'ятка природи "Балка" перебувала на лінії фронту.

Однією з найбільших загроз для цих об'єктів є лісові та степові пожежі. Перші масштабні загоряння зафіксували в березні 2022-го року. А через півроку їхня площа на Миколаївщині значно перевищила 5 тисяч гектарів, вигоріла значна частина території природно-заповідного фонду. Це також негативно відобразилось на збереженні представників флори і фауни, яких занесено до Червоної книги України. Також важко оцінити збитки від засмічення земель відходами «війни», забруднення водних об'єктів та ґрунтів в межах природно-заповідних територій.

Земельні ресурси та ґрунти громади. На території громади переважають такі ґрунти як південні чорноземи. Серед найбільш розповсюджених ґрунтів –

⁵ <https://emerald.eea.europa.eu/>

чорноземи південні малогумусові, чорноземи на щільних глинах та чорноземи карбонатні на елювії щільних карбонатних порід (рис. 3.2.).

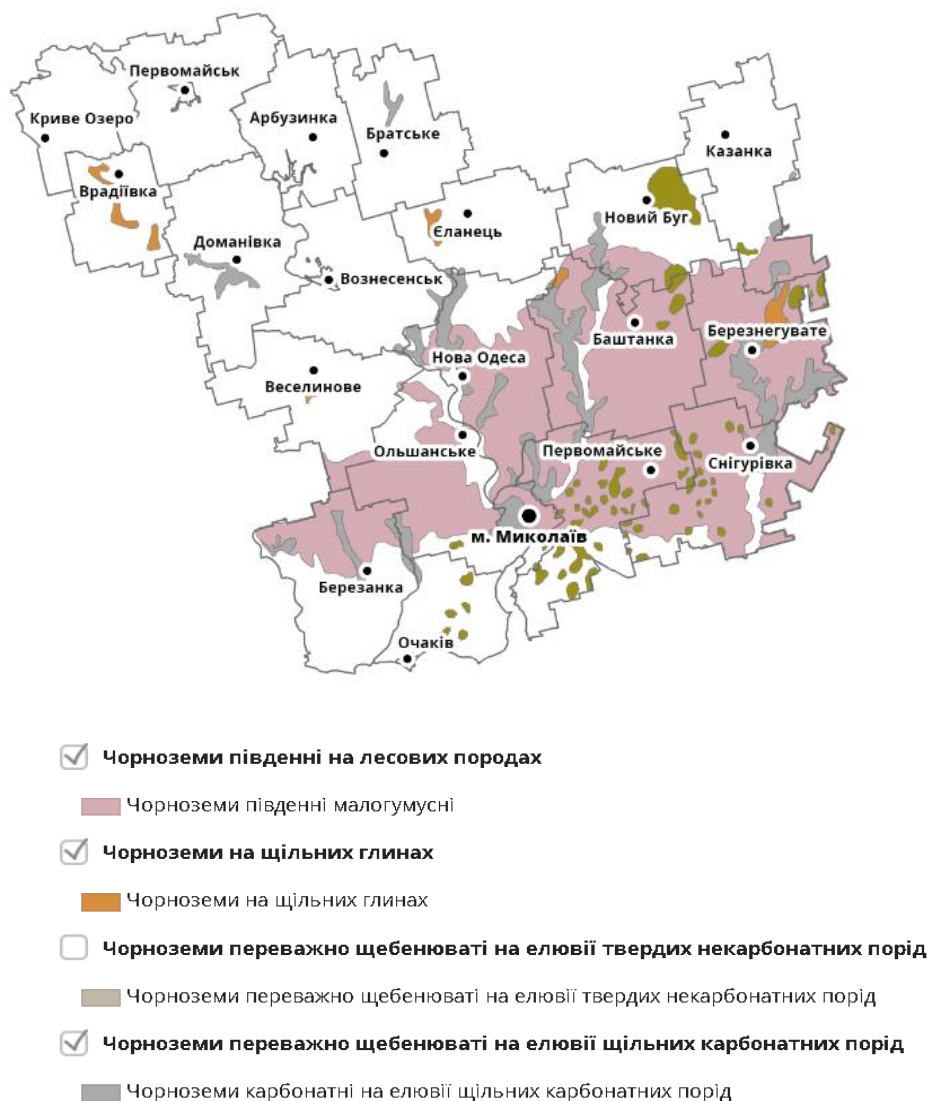

Рис. 3.2. Ґрунти Берзнегуватської територіальної громади⁶

Чорноземи південні характеризуються ослабленим гумусонакопиченням, зменшеною грубизною гумусового горизонту, високим заляганням карбонатних виділень, наявністю гіпсових новоутворень у межах півтора-триметрової товщі на породах важкого і середнього гранулометричного складу. У південних чорноземах дуже часто проявляються ознаки солонцюватості.

Профіль чорноземів південних нагадує чорноземи звичайні неглибокі, але мають більш короткий перехід до материнської породи й ущільнення в перехідних горизонтах. Вміст гумусу в ґрунтах важкого гранулометричного складу 2,5—4,3%, у середньосуглинкових 2—3%, легкосуглинкових і супіщаних 0,4—2%. Чорноземи південні належать до мало гумусних (менше 3 (4)%) і слабкогумусованих (більше 3 (4)%) видів. Ґрунти мають достатньо високий рівень потенційної родючості, але в них бракує води.

Земельний фонд. Загальна площа території громади складає 126 372 га, в тому числі: сільськогосподарські землі - 116 238 га, з яких: сільськогосподарські угіддя

⁶ <https://superagronom.com/karty/karta-gruntiv-ukrainy#win13>

- 113 558 га, в тому числі: рілля – 93 465 га, багаторічні насадження - 887 га, пасовища - 19 206 га.; забудовані землі - 2 070 га; землі промисловості, транспорту та зв'язку – 586 га ; ліси та лісовкриті площі - 5 776 га; землі водного фонду - 1 279 га; інші землі займають площу 423 га.

В структурі земельного фонду основна частка належить 91,98% належить сільськогосподарським угіддям, з яких 82,3% знаходяться під ріллею, що свідчить про високу розораність земель громади (рис. 3.3).

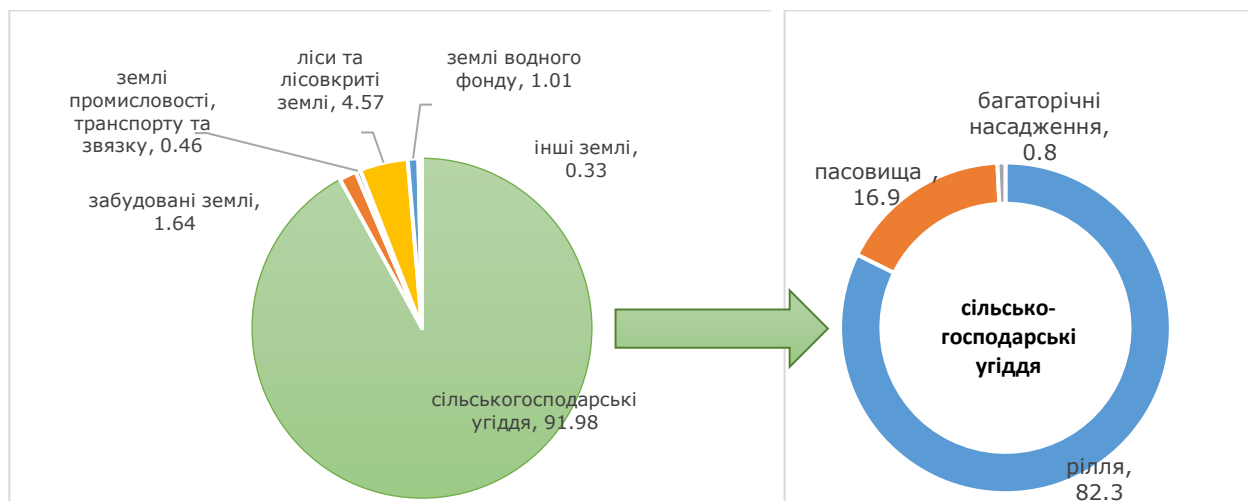

Рис. 3.3. Структура земельного фонду Березнегуватської територіальної громади, %

Основними землекористувачами громади є сільськогосподарські товариства, приватні та приватно-орендні підприємства, фермерські господарства, Державне підприємство «Дослідне господарство «Реконструкція» Селекційно-генетичного інституту – Національного центру насіннєзнавства та сортівивчення», громадяни, які використовують для товарного сільськогосподарського виробництва свої земельні ділянки, земельні частки (паї) та інші суб'єкти господарювання. З метою раціонального використання та охорони земельних ресурсів розроблена Програма розвитку земельних відносин на території Березнегуватської селищної ради на 2023-2026 роки, яка спрямована на забезпечення сталого розвитку землекористування, рівності права власності на землю територіальної громади, захисту прав власників та користувачів земельних ділянок, а також створення більш сприятливих умов для залучення інвестицій у пріоритетні галузі економіки Березнегуватської селищної ради.

Екологічна ситуація

Забруднення атмосферного повітря. Рівень техногенного навантаження на навколишнє природне середовище Миколаївської області до війни був нижчий, ніж в середньому по Україні. 2021 року в розрахунку на 1 км² території регіону припадало 0,496 т викинутих в атмосферу забруднюючих речовин від стаціонарних джерел. В середньому по країні зазначені показники становили 3,88 т. В атмосферу від стаціонарних джерел забруднення 2021 року викинуто 2,13 млн. т діоксиду вуглецю (парникового газу), який впливає на зміну клімату. У порівнянні з 2020 роком викиди діоксиду вуглецю збільшилися на 36,5 тис т, що на 1,7% більше, ніж 2020 року.

Протягом 2022 року перевищення максимально разових граничнодопустимих концентрацій (ГДК) спостерігались в атмосферному повітрі Миколаївської області по формальдегіду та оксиду вуглецю. Найвищі перевищення ГДК зазначених речовин спостерігались у літній період року. Річний хід середньомісячних концентрацій пилу, діоксиду сірки, оксиду вуглецю, діоксиду азоту, оксиду азоту, фтористого водню був достатньо рівномірний по всіх пунктах спостережень області.

Березнегуватська територіальна громада не входить до переліку регіонів з високим забрудненням атмосфери. До основних антропогенних джерел забруднення атмосфери належать: експлуатація технічно-застарілого автомобільного парку, зокрема автомобільного транспорту, який не забезпечений приладами для нейтралізації відпрацьованих газів, використання видів палива, які призводять до викидів забруднюючих речовин у більших обсягах, аварійний стан окремих доріг, забруднення ґрунтів хімікатами, що використовуються у сільському господарстві а також спалювання сміття та опалого листя в приватному секторі.

Радіаційний фон впродовж 2022 року не перевищував природного рівня (рівень природного фону < 25 мкР/год).

До основних потенційних **негативних наслідків зміни клімату**, що можуть проявлятися у Березнегуватській територіальній громаді, належать більшість з таких, що є характерними для України. Негативні наслідки в першу чергу стосуватимуться сільського господарства за рахунок збільшення посух, зменшення рівня опадів влітку, більш різких пікових температур (від'ємної взимку і плюсової влітку), що негативно позначатиметься на кількостях врожаю, буде вимагати значних інвестицій у заходи з адаптації до змін клімату (наприклад, в технології зрошування, роботу над створення стійких до перепадів температури видів, тощо). В цілому, можуть спостерігатись значні зміни сезонних явищ, наприклад ранній початок цвітіння рослин, а потім різкі похолодання. Що негативно впливатиме як на господарські культури, так і на всі екосистеми в цілому.

Посухи та спека, зменшення кількості опадів влітку також сприятимуть збільшенню частоти лісових пожеж та опустелюванню. Загроз для біологічного різноманіття через зміни клімату проявлятимуться у вигляді зменшення кількості корисних видів, зміни складу лісосмуг та фауни, деградації ґрунтів та зміну видового складу ґрунтової флори і фауни.

Стан земельних ресурсів громади не завжди відповідає вимогам охорони, оскільки в результаті антропогенної діяльності порушено екологічно-безпечне природокористування, в першу чергу порушено допустиме співвідношення площ угідь, зокрема ріллі, пасовищ, сінокосів, земель водного та лісового фондів. Розораність території громади близько 90%.

Значний внесок у забруднення ґрунтового покриву припадає на зони (векторні) впливу діяльності автотранспорту, де фіксується перевищення ГДК по вмісту важких металів. Зони забруднення придорожніх територій магістрально-вуличної мережі – 19–45 метрів.

Деградовані та малопродуктивні землі, господарське використання яких є екологічно небезпечним та економічно неефективним підлягають консервації. Консервації підлягають також техногенно забрудненні земельні ділянки, на яких

неможливо одержати чисту продукцію, а перебування людей на цих земельних ділянках є небезпечним для їх здоров'я. Загальна площа деградованих земель до війни становила 14 га, або 0,01% сільськогосподарських угідь .

Використання води. Загальний обсяг використання води у Березнегуватській територіальній громаді у 2023 році 0,085 млн куб. м. 83,5% використаної води за рахунок підземних водних об'єктів. 55,9% забраної води використовується на виробничі цілі, 27,3% на питні та санітарно-гігієнічні потреби та 16,9 % на зрошення. Загальне водовідведення у громаді 0,004 млн куб. м.. У поверхневій водній об'єкти вода не скидалась. В галузевому розподілі лівову частку води використовують підприємства сільського господарства, найбільше СТОВ "Прогрес" – 0,058 млн куб. м). У таблиці 3.3 наведено показники використання води суб'єктами господарювання Березнегуватської територіальній громаді, які відповідно до [Порядку ведення державного обліку водокористування](#) зобов'язані звітувати про використання води (за даними Державного водного кадастру за розділом: «[Водокористування](#)»).

Таблиця 3.3 Загальні показники використання води за водокористувачами у Березнегуватській територіальній громаді у 2023 р., млн, куб, м

Назва водокористувача	Забрано		Використано					Загальне водовідведення
	Із природних водних об'єктів	В т,ч, із підземних водних об'єктів	Свіжої води всього	В тому числі на потреби				
				Питні і санітарно-гігієнічні	Виробничі	Зрошення	Інші	
ТОВ "Березнегуватський сільгоспптахопром"	0,002	0,002	0,002	-	0,002	-	-	0
СТОВ "Прогрес"	0,058	0,058	0,057	0,019	0,037	-	0	0,003
ОВВ БАЗА ВІДПОЧИНКУ ІМ. М.В.БАШКІРОВА	0,004	0,004	0,004	0,003	0,001	-	-	0,001
Сільськогосподарське ТОВ "Жовтневе"	0,004	0,004	0,004	0	0,004	-	0	0
ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "СИНЮХА"	0,014	-	0,014	-	-	0,014	-	-
ПСП "ВОЛЯ"	0,003	0,003	0,003	-	0,003	-	-	-
Всього	0,085	0,071	0,084	0,023	0,047	0,014	0	0,004

Серед централізованих комунальних послуг в громаді – водопостачання та водовідведення. Однак з 7 населених пунктів 2 не відповідає вимогам. При спробі розширити мережу технічного водопостачання в інших населених пунктах, громада зіштовхнулася з проблемою низького дебету води.

Річка Висунь в деяких місцях замулена та потребує робіт з розчищення русел. Додатково проблему забруднення малих річок ускладнює проведення розпаювання земель до урізу води та їх сільськогосподарського використання без урахувань обмеження діяльності на території водоохоронних зон та прибережних захисних смуг водних об'єктів.

Родовища природних копалин, розташованих на території громади не розробляються і не створюють негативного впливу на навколишнє природне середовище.

Утилізація відходів. На території громади відсутні об'єкти по переробці та утилізації відходів виробництва. Тверді побутові відходи мешканці громади в основному утилізують на присадибних ділянках шляхом компостування та спалювання. Всього на території громади налічується 15 непаспортизованих сміттєзвалищ загальною площею майже 26 га.

Збір та перевезення ТПВ в селищі Березнегувате здійснює комунальне підприємство «Послуги-2», у сільських населених пунктах ТПВ вивозяться населенням на сміттєзвалища самостійно. Річні об'єми утворених відходів (за статистичними даними) у 2019 році становили 2,2 тис.т. Серед усіх видів утворення відходів найбільша частка припадає на тверді побутові відходи.

Станом на початок 2023 року 77 011 га території Березнегуватської територіальної громади **потребували обстеження на наявність ділянок, забруднених мінами та вибухонебезпечними предметами**, що залишились після обстрілів. Обстеження проводилося частково власними силами сільгоспвиробників, гуманітарне розмінування, військовими, групами оперативного реагування.

Наразі найбільше обстеження потребують землі лісогосподарського призначення, лісозахисні полоси, 761 га сільгоспугідь (інформація за заявам сільгоспвиробників).

Висновки

1. Березнегуватська громада відноситься до посушливих територій області. Великої шкоди землеробству в зоні завдають повітряні та ґрунтові посухи, які часто поєднуються з пиловими бурями. Бездощові періоди можуть тривати 2,5-3 місяці. Тобто сталі врожаї сільськогосподарських культур в цій зоні можна отримувати лише на зрошуваних землях.

2. 92% території громади – землі сільськогосподарського призначення, з яких 82,3% знаходяться під ріллею. Громаді характерна висока розораність земель. Ґрунти (в основному південні чорноземи) мають достатньо високий рівень потенційної родючості, але в них бракує вологи. Загалом це обумовлює аграрну спеціалізацію громади.

3. Громада недостатньо забезпечена підземними та поверхневими водами для забезпечення питних та господарських потреб мешканців. Життєдіяльність низки населених пунктів громади залежить від довозення питної та технічної води. При спробі розширити мережу технічного водопостачання в деяких населених пунктах, громада зіштовхнулася з проблемою низького дебету води.

4. Об'єктами природно-заповідного фонду в межах території громади є: регіональний ландшафтний парк "Висунсько-Інгулецький", в межах якого розташовані чотири заказники – Біла криниця, Висунський, Мурахівський, Яковлівський та дві пам'ятки природи – Балка та Пришиб. Об'єктом Смарагдової мережі на території громади є Нижня долина річки Інгулець. Усі природно-заповідні об'єкти та природоохоронні території місцевого значення громади перебували на

лінії фронту впродовж 2022 року та зазнали масштабних пожеж, втрати флори і фауни, забруднення водних об'єктів та ґрунтів вибухонебезпечними предметами.

5. Великих підприємств-забруднювачів докільля на території Березнегуватської територіальної громади немає. Березнегуватська територіальна громада не входить до переліку регіонів з високим забрудненням атмосфери.

6. На території громади відсутні об'єкти по переробці та утилізації відходів виробництва. Тверді побутові відходи мешканці громади в основному утилізують на присадибних ділянках шляхом компостування та спалювання. Всього на території громади налічується 15 непаспортизованих сміттєзвалищ.

7. Проблемою для громади є наявність ділянок, забруднених мінами та вибухонебезпечними предметами, що залишились після окупації, серед яких сільськогосподарські землі, які через це виведені з господарського обороту.

4. ХАРАКТЕРИСТИКА НАСЕЛЕННЯ ТА ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ

Демографічна ситуація

Населення Березнегуватської територіальної громади станом на 01.01.2024 року становило 15 901 осіб⁷ (табл. 4.1). У адміністративному центрі селища Березнегувате проживає 42,1% усього населення громади.

Таблиця 4.1. Динаміка населення Березнегуватської територіальної громади з розподілом за статтю, 2021 -2023 рр.

Назва населеного пункту	чол. 01.01. 2022	жін. 01.01. 2022	чол. 01.01. 2023	жін. 01.01. 2023	чол. 01.01. 2024	жін. 01.01. 2024	Всього 01.01. 2024
селище Березнегувате	3557	3702	2997	3246	3149	3550	6699
с.Висунськ	814	847	756	818	779	879	1658
с.Калуга	348	363	341	370	362	408	770
с.Лепетиха	451	469	434	470	576	649	1225
с.Маліївка	379	394	279	303	288	325	613
с.Мурахівка	320	333	289	313	137	155	292
с.Нововолодимирівка	256	266	227	246	191	215	406
с.Новоочаків	182	189	140	152	127	144	271
с.Новосевастополь	203	212	137	149	135	152	287
с.Новоукраїнка	345	359	348	377	455	513	968
с.Петропавлівка	157	164	117	127	111	126	237
с.Пришиб	158	165	78	84	132	148	280
с.Сергіївка	257	267	239	259	263	297	560
Решта населених пунктів*	1753	1824	734	796	768	867	1635
ВСЬОГО по громаді:	9 180	9 554	7 116	7 710	7 473	8 428	15 901

У Березнегуватській територіальній громаді переважає сільське населення – 57,9%. Щільність населення становить –12,58 осіб на км², що значно нижче середньо обласного рівня (44,38 осіб на км²). В структурі за гендерною ознакою

⁷ Тут і далі чисельність населення за даними Березнегуватської селищної ради

переважають жінки – 53,0% (рис. 4.1). У громаді частка населення у працездатному віці складає 54,7%, у віці старше 60 років - 24,5%, а, отже, кожен четвертий мешканець – пенсійного віку, що відповідає середньому по-області (24,3%). Частка дітей у віці до 18 років – 20,9%.

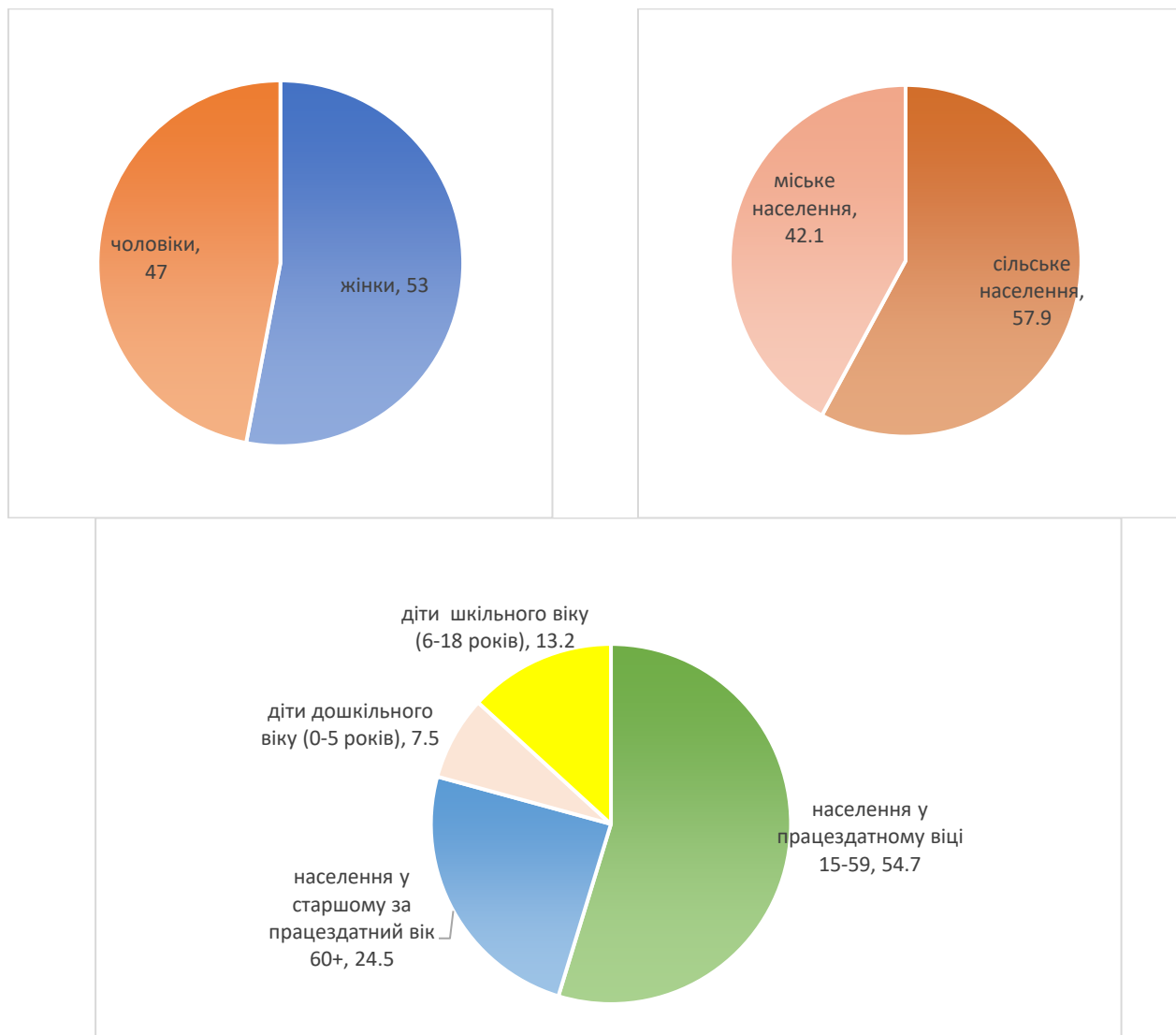

Рис. 4.1. Структура населення Березнегіватської селищної територіальної громади, %

Згідно з переписом населення України 2001 року у структурі населення колишнього Березнегіватського району за національним складом 90,6% становлять українці, 6,06% росіяни, 1,44% молдаване, 1,06% білоруси 0,26% вірмени та 0,57% інші.

Динаміка населення у довгостроковій перспективі 2001-2022 рр. свідчить про негативний приріст населення в усіх населених пунктах Березнегіватської селищної територіальної громади. Згідно з проведеним переписом населення у 2001 році у громаді проживало 23 063 осіб, а кількість населення на початок 2022 року становила вже 18 734 осіб та скоротилась за відповідний період на -18,7%. Та найбільше скорочення чисельності населення відбулось через війну та окупацію – на початок 2024 року кількість населення становила 15 901 осіб та скоротилась за два роки війни на - 15,1% (рис.4.2).

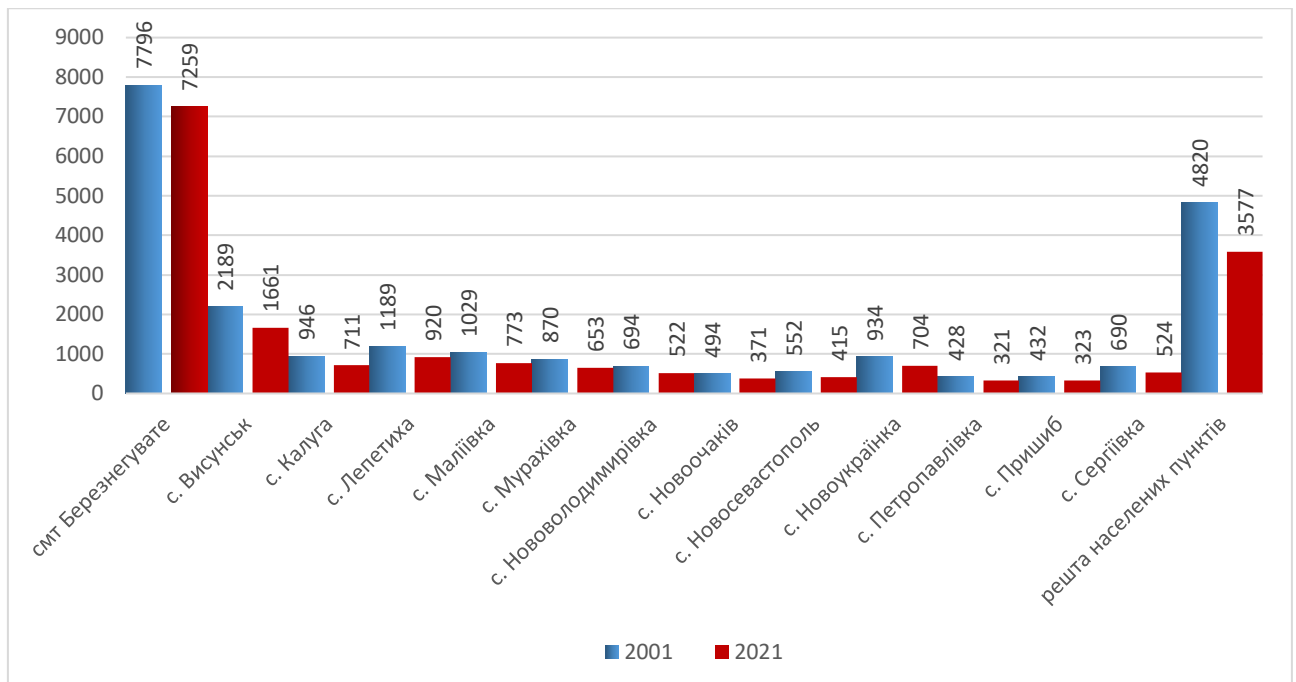

Рис. 4.2. Динаміка населення Березнегуватської селищної територіальної громади за найбільшими населеними пунктами, 2001-2021 рр.

У громаді негативний природний приріст населення спостерігався ще до війни, а в умовах окупації та війни ситуація лише більш погіршилась (табл. 4.2).

Таблиця 4.2. Природний приріст населення Березнегуватської територіальної громади, 2016-2021 рр.

Роки	Загальна чисельність населення	Кількість померлих на 1000 жителів	Кількість народжених на 1000 жителів	Природний приріст на 1000 жителів
2017 (на 01.01)	20,4	15,7	9,9	-5,8
2018 (на 01.01)	20,2	15,6	9,3	-6,3
2019 (на 01.01)	20,1	15,3	7,7	-7,6
2020 (на 01.01)	19,7	15,2	6	-9,2
2021 (на 01.01)	19,4	16,3	7,4	-8,9

Водночас на 1.01.2023 року в громаді було зареєстровано 1 736 ВПО. У наступному році їх кількість дещо зменшилась до 1 458 ВПО, більша половина з яких діти та люди похилого віку (табл. 4.2).

Таблиця 4. 2. Кількість ВПО в Березнегуватській громаді, в т.ч. дітей та учасників бойових дій, осіб

Показники	Всього, на 1.01.2022	у т.ч. жін.	Всього, на 1.01.2023	у т.ч. жін.	Всього, на 1.01.2024	у т.ч. жін. н
Загальна чисельність ВПО, зареєстрованих у громаді	0	0	1736	851	1458	710
у т.ч. дітей віком 0-5 років	0	0	188	97	176	85
дітей віком 6-18 років	0	0	254	181	239	151
осіб похилого віку (60+ років)	0	0	434	260	365	205
Загальна фактична чисельність ВПО, які перебувають у громаді	x	x	1736	851	1458	710
Кількість учасників/-ць бойових дій/АТО/ООС	0	0	3	1	4	1

Ринок праці

Стан зайнятості населення є одним з основних індикаторів економіки, який відображає використання в суспільстві ресурсів праці. Частка працездатного населення Березнегуватської територіальної громади у 2023 році складала понад 56% від усього населення. Порівняно з довоєнним часом кількість працездатного населення скоротилась на 1 869 осіб (табл. 4.3).

Таблиця 4.3. Загальні тенденції зміни працездатного населення

Показник	01.01.2022 р.	01.01.2023 р.	01.01.2024 р.
Кількість працездатного населення*, осіб	10815	8342	8946
Кількість зареєстрованих безробітних, осіб	523	353	182

Кількість молоді, яка потенційно включиться у ринок праці в середньостроковому періоді складає 1,6 тис. осіб (0,72 тис. осіб у віці 16-20 років та 0,88 тис. осіб у віці 11-15 років) є меншою, ніж кількість людей передпенсійного та раннього пенсійного віку, яка невдовзі буде виключена з ринку праці, -2,1 тис. осіб (1,02 тис. осіб у віці 56-60 років та 1,02 тис. осіб у віці 61-65 років).⁸ А, отже, зростатиме навантаження на працездатне населення, а кадровий голод лише посилюватиметься.

Частка офіційно зареєстрованих безробітних у 2023 році у Березнегуватській селищній територіальній громаді зменшилась втричі в порівнянні з довоєнним часом. Однак, така тенденція викликана зростанням економічної активності та зростанням можливості працевлаштування у громаді, а скоріш міграцією у інші регіони мешканців, що не мали постійного місця праці, а також процесами мобілізації.

За рівнем освіти: лише 9,2% мешканців громади мають вищу освіту, 17,8% - незакінчену вищу, 50,0% - середню освіту, 23,0% мешканців мають неповну середню освіту. В гендерному розрізі неповна середня освіта більше характерна для жінок.

Більше третини працездатного населення громади працевлаштована у галузі сільського господарства (табл. 4.4).

Таблиця 4.4. Чисельність та структура зайнятого населення Березнегуватської територіальної громади⁹

№	Назва галузі	Кількість	% до працездатного населення	% до всього населення
1.	Сільське господарство	3230	27,6	16,9
2.	Промисловість	77	0,7	0,4
3.	Лісове господарство	42	0,4	0,2
4.	Будівництво	84	0,7	0,4
5.	Транспорт	63	0,6	0,3
6.	Торгівля	325	3,1	1,9
7.	Державна служба	89	0,8	0,5
8.	Освіта	389	3,3	2,0
9.	Охорона здоров'я	234	2,0	1,3
10.	Фермери (ФОП)	285	2,4	1,5
11.	Інші	58	0,1	0,1
	Всього	4876	41,6	25,6

⁸ За даними НСЗУ (враховано кількість мешканців громади, що уклали декларацію про вибір сімейного лікаря)

⁹ Станом на початок 2022 р.

Рівень оплати праці у громаді невисокий, а серед найбільш затребуваних професій на місцевому ринку праці такі як тракторист, водій, бухгалтер, підсобний робітник, продавець (табл. 4.5).

Таблиця 4.5. Найбільш затребувані професії в громаді у 2023 р.
(за даними районного Центру зайнятості)

Назва професії	Кількість вакансій / запитів	Середня пропонована заробітна плата
водій автотранспортних засобів	7	7330
бухгалтер	5	7000
головний спеціаліст	4	9100
молодша медична сестра / брат (санітарка, санітарка-прибиральниця., санітарка-буфетниця та ін.)	3	6700
підсобний робітник	35	6700
продавець продовольчих товарів	6	6700
сторож	4	7370
тракторист-машиніст с/г виробництва	9	7772
фахівець	5	8123
птахівник	2	7900
обліковець	2	6700
інспектор з кадрів	2	6700

Згідно проведеного опитування бізнесу громади, кількість осіб, які працювали на підприємствах, станом на 2024 рік порівняно з 2021 роком (до повномасштабного військового вторгнення) зменшилась у 43,8% опитаних. 18,8% представників бізнесу відчують дуже гостро потребу у спеціалістах, а ще 37,5 % також відчують потребу, але дають раду з наявним персоналом. Керівники підприємств відчують потребу у кваліфікованих спеціалістах. Найбільшою є потреба у працівниках таких робітничих спеціальностей – трактористи, різноробочі, продавці

Висновки

1. Населення Березнегуватської територіальної громади станом на 01.01.2024 року становило 15 901 особу. В структурі населення 57,9% становить сільське населення, переважають жінки – 53%. У віковій структурі - кожен четвертий пенсійного віку, а частка дітей до 18 років – 20,7%. В умовах активних процесів вимушеного переміщення мешканців громади, зокрема жінок з дітьми, вікова структура населення може погіршуватись - відбуватиметься збільшення частки осіб пенсійного віку та зменшення кількості населення працездатного віку.

2. Громаді властива негативна динаміка чисельності населення в довготривалому періоді. Зокрема за 2001-2021 рр. кількість населення громади скоротилась на 18,7%. Та найбільші втрати населення відбулись через війну та високі безпекові ризики (територіальна близькість до лінії фронту) – за два роки війни чисельність мешканців громади скоротилась на 15,1%.

3. Частка працездатного населення Березнегуватської територіальної громади у 2023 році складала понад 56% від усього населення громади. Водночас кількість населення передпенсійного та пенсійного віку, що невдовзі буде вилучено з ринку праці є вищою, ніж чисельність дітей та молоді, що потенційно може бути у найближчій перспективі включена у ринок праці.

4. В структурі зайнятих більше третини працездатного населення громади працює у сільському господарстві. Рівень оплати праці у громаді невисокий, а серед найбільш затребуваних професій на місцевому ринку праці такі як тракторист,

водій, бухгалтер, підсобний робітник, продавець. Місцевий бізнес вимушений через війну скорочувати чисельність зайнятих, але навіть попри це відчуває потребу у кваліфікованих спеціалістах, які мігрували чи були мобілізовані через війну. Брак кадрів має місце і в органах управління, закладах соціальної інфраструктури громади.

5. РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ ТА СФЕРИ ПОСЛУГ

Послуги соціальної сфери та соціальна інфраструктура громади

Освіта

Березнегуватська громада, будучи утвореною на основі колишнього Березнегуватського району, успадкувала розгалужену мережу закладів освіти. В умовах негативних демографічних тенденцій, які посилились після 2022 року, усі заклади освіти використовують лише частину проектних потужностей, а утримання мережі створює суттєве навантаження на місцевий бюджет. Більше того, освітня інфраструктура зазнала суттєвих руйнувань внаслідок військових дій російської федерації у 2022 році. Зокрема, було зруйновано 1 заклад загальної середньої освіти - Березнегуватський ліцей, де навчалося найбільше учнів (527 учнів), частково зруйновано та значно пошкоджено 4 заклади загальної середньої освіти, 6 закладів частково пошкоджено (вибиті вікна, пошкоджено дах, стіни). Серед закладів дошкільної освіти 2 приміщення зруйновано, 8 пошкоджено. Крім того пошкоджено Березнегуватську ДЮСШ, Березнегуватський будинок дитячої творчості, Інтегровано-ресурсний центр, Дитячу мистецьку школу. За кошти місцевого бюджету відновлено частину закладів (5 закладів загальної середньої освіти та 6 закладів дошкільної освіти, Будинок дитячої творчості та Інтегровано-ресурсний центр).

Загальна середня освіта. Для надання освітніх послуг на території Березнегуватської територіальної громади у 2022-2023 навчальному році функціонували 17 закладів загальної середньої освіти комунальної форми власності, в яких навчалися 1695 здобувачів освіти. Загальну середню освіту в сільській місцевості здобували 948 школярів (55,9%), при тому, що саме в селах знаходиться 14 закладів загальної середньої освіти усієї громади (82,3%) (табл. 5.1.).

Таблиця 5.1. Показники розвитку освітньої мережі та кількості здобувачів освіти Березнегуватської селищної територіальної громади

На 1 вересня відповідного року

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Кількість закладів дошкільної освіти /дошкільних підрозділів при ЗЗСО, одиниць	22	22	16
Кількість дітей в дошкільних закладах та дошкільних підрозділах гімназій та початкових шкіл	485	363	363
Кількість закладів освіти (опорний заклад, загальноосвітні школи, гімназії, початкові школи), одиниць	17	17	17
Кількість учнів у закладах освіти (опорний заклад, загальноосвітні школи, гімназії, початкові школи), осіб	1905	1695	1671
Кількість закладів професійно-технічної освіти, одиниць	1	1	1

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Кількість учнів (планова) у закладах професійно-технічної освіти, осіб	180/420	180/420	180/420
Кількість закладів позашкільної освіти, одиниць	2	2	2
Кількість учнів у закладах позашкільної освіти, осіб	434	148	148

Значна частина шкіл – заклади з малою чисельністю учнів. В одинадцяти закладах загальної середньої освіти громади навчається менше 100 учнів. Так, фінансування 1 дитини на рік у Веселівській початковій школі - 120 тис грн (6 учнів на індивідуальній формі навчання).

Фінансові втрати громади зумовлені також низьким рівнем заповнення закладів відповідно до їх проектної потужності – менш як на третину заповнені такі заклади як Висунський ліцей, Калужський ліцей, Лепетиський ліцей, Любомирівський ліцей, Маліївський ліцей, Новоочаківський ліцей, Сергіївський ліцей.

Освітня субвенція у 2023 р. покривала лише 58,8% видатків на середню освіту. Тобто 33 млн грн видатків на загальну середню освіту громада покриває з власних доходів, що складає понад 40% податкових доходів місцевого бюджету.

У грудні 2022 року затверджено План трансформації мережі закладів загальної середньої освіти Березнегуватської селищної ради на 2022-2027 роки, який водночас передбачає лише пониження ступеня в 11 закладах (10 закладів - з ліцею до гімназії, 1 заклад - з ліцею до початкової школи).

Найменша кількість дітей навчається в таких закладах загальної середньої освіти: Кавказький ліцей та Сергіївський ліцей, Веселівська початкова школа, Червонопільська початкова школа, Червоноярська початкова школа.

Зважаючи на поганий стан доріг та безпекову ситуацію батьки часто відмовляються від навчання дітей в закладах у сусідніх населених пунктах – тому перспектива перевезення дітей ускладнена.

У 2022-2023 та 2023-2024 н.р. в закладах загальної середньої освіти громади було організовано дистанційно, через відсутність укриттів, тому підвезення учнів не здійснювалось.

Педагоги використовують два формати навчання:

- синхронний, проводячи уроки на платформах з організацією онлайн уроків,
- асинхронний, надаючи на самостійне опрацювання навчальні матеріали.

Через проблеми з електроенергією у 2022-2023 рр, навесні 2024 року, недостатньо стабільний і потужний інтернет зв'язок асинхронний формат використовувався доволі часто.

Створення освітнього центру в селищі Березнегувате дає можливість організовувати очні консультації для школярів, а також урізноманітнити позашкільля.

Загалом, якість дистанційного навчання невисока (програє очному формату) - як за оцінкою управлінців, так і за оцінками батьків. Така ситуація спричиняє серйозний виклик поглиблення навчальних втрат у учнів. Впродовж 2023-2024 навчального року бракувало вчителів англійської мови, математики, інформатики, зарубіжної літератури, фізики, історії, української мови та літератури, технологій.

Загальнодержавний моніторинг з математики та української мови серед учнів 6 та 8-х класів у 2023 року показав, що результати учнів з південних областей нижчі ніж загалом по Україні.

Відповідно до опитування, батьки та старшокласники стримано позитивно оцінюють свою задоволеність школами. Батьки схильні до більш позитивних оцінок, з них 65% задоволені школою, в якій навчається їхня дитина, а учні – більш критичні, лише 44% заявили, що задоволені умовами на якість навчання. Серед необхідних конкретних змін у свої школі, батьки називають створення безпечних умов для очного навчання та більше уваги до того, чи розуміють діти навчальний матеріал.

Відновлення доступу до очного навчання вимагає вирішення, насамперед, питання з облаштування безпечних умов - будівництво або ремонт укриттів та довозенням учнів.

Однією із проблем є те, що у закладах освіти відсутні підвальні приміщення, які можна було б пристосувати під найпростіші укриття. Лише в 3 закладах загальної середньої освіти та 1 закладі дошкільної освіти в сільській місцевості є підвальні приміщення.

ОМС намагаються відновити пошкоджені освітні заклади розробляючи ПКД на ремонти та будівництво протирадіаційних укриттів, шукаючи благодійників для фінансування робіт. Зокрема, станом на травень 2024 р.:

- замовлено ПКД на побудову укриття для гімназій №1 та №2 (по 200 осіб). Будівництво укриття відкриє доступ до очного навчання для всіх школярів селища Березнегувате;
- виготовлено проектно-кошторисну документацію на капітальний ремонт Мурахівського ліцею,
- виготовлено проектно-кошторисну документацію на капітальний ремонт Лепетиського ліцею - корпус початкової школи відновлює Благодійна організація «Благодійний фонд «Адвентиське Агенство допомоги та розвитку в Україні» (укладено Меморандум про співпрацю). Передбачено відновлення укриття;
- з бюджету селищної територіальної громади виділено 4600 тис.грн. на виготовлення ПКД капітального ремонту Березнегуватського ліцею.

Не менш важливим питанням відновлення очного навчання є придбання автобусів та організація довозення учнів з сусідніх населених пунктів до закладів, де будуть збудовані укриття. Також уваги потребує створення комфортних умов для навчання, зокрема облаштування внутрішніх вбиралень у закладах (3 школи та 2 садочки не обладнані внутрішніми туалетами).

У 4 закладах загальної середньої освіти у 2023-2024 р.н. році для 13 здобувачів освіти було організовано інклюзивне навчання (9 інклюзивних класів). Педагогічний супровід здійснювали колективи шкіл з підтримкою Інклюзивно-ресурсного центру.

На підтримку інклюзивного навчання та супроводу дітей з особливими освітніми потребами в Березнегуватській громаді створено **Інклюзивно-ресурсний центр (ІРЦ)**, в якому працює 6 педагогічних працівників.

Таблиця 5.2. Показники розвитку інклюзивної освіти у закладах Березнегуватської селищної територіальної громади, 2021-2024 рр.

	2021	2022	2023	2024
Закладів, що відкрили інклюзивні класи, од.	-	3	4	7
Кількість дітей в інклюзивних класах, осіб	-	10	12	19

З метою визначення освітньої траєкторії дітей з особливими освітніми потребами впродовж навчального року педагогічними працівниками ІРЦ проводились комплексні оцінки розвитку дітей, надавались рекомендації батькам та педагогічним працівникам закладів загальної середньої освіти щодо організації відповідної роботи зі здобувачами освіти. Під час обстрілів приміщення закладу було пошкоджено.

Дошкільна освіта. У 2023 році на території Березнегуватської селищної ради функціонували 22 заклади дошкільної освіти. Охоплення дітей дошкільного віку закладами дошкільної освіти становить 96,7%. Але з огляду на безпекову ситуацію, відсутність укриттів, руйнування і пошкодження низки дошкільних закладів, освітній процес в яких було призупинено.

Першочерговим є завданням для громади є будівництво захисної споруди цивільного захисту на території закладу дошкільної освіти №1 «Сонечко» (селище Березнегувате). Це дозволить, щоб діти дошкільного віку селища мали можливість спілкуватися та навчатися, а батьки – працювати. Коштом громади вже проведено ремонти - вікна, двері, покрівля, замовлено ПКД для будівництва укриття. За умови будівництва укриття 230 дітей з селища Березнегувате та 24 дитини із сусідніх сіл зможуть відвідувати цей заклад.

Позашкільна освіта В громаді функціонують Дитячо-юнацька спортивна школа та Будинок дитячої творчості в рамках якого діє **9 гуртків** (вокальне мистецтво, фольклорний, класична гітара, писанкарство, народознавство, хореографічний, виготовлення сувенірів, ДЖУРА, історичне краєзнавство) з **трьох напрямків** (художньо-естетичний, військово-патріотичний, туристсько-краєзнавчий). У 2022-2023 навчальному році різними формами позашкільної освіти було охоплено 434 учні, що становить 25,6% від загальної кількості учнів закладів загальної середньої освіти. Під час воєнних дій обидва заклади зазнали пошкоджень.

У громаді також функціонує заклад **професійно-технічної освіти – Березнегуватський професійний ліцей**. Формування контингенту закладу освіти здійснюється переважно з випускників шкіл громади. Загальна потужність закладу 420 учнів, навчається у поточному році 180 учнів. Викладацький склад – 23 працівники. План регіонального замовлення в 2022-2023 році становив 90 учнів. Зараховано на I курс було 78 учнів. Заклад здійснює навчання за спеціальностями - кухар, оператор комп'ютерного набору, слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування, тракторист-машиніст, водій автотранспортних засобів, інші.

В листопаді 2022 року Березнегуватський професійний ліцей (учбовий корпус № 1, учбовий корпус № 2, гуртожиток) також зазнав пошкоджень через обстріли.

Охорона здоров'я

За час повномасштабної війни динаміка приросту населення та показники здоров'я мешканців Березнегуватської громади суттєво погіршилися:

- показник народжуваності знизився майже втричі – 2,4 ‰ у 2023 р. проти 6,3 ‰ у 2021 р.,
- показник смертності у 2023 р. склав 10,6 ‰ та вчетверо перевищив показник народжуваності,
- показники загальної та первинної захворюваності у 2023 р. порівняно з 2022 р. значно зросли – на 34% та 33% (у 2022 р. зареєстровано 14 218 випадків захворювань з первинними і повторними зверненнями та 5 641 вперше зареєстрованих випадків захворювання, у 2023 р. – 21 734 та 8 429 відповідно). Лідерами є хвороби органів дихання, кровообігу, кістково-м'язової та сполучної системи.

Мережа закладів охорони здоров'я (далі – ЗОЗ) складається з 13 комунальних закладів:

- 12 первинної медичної допомоги (далі – ПМД) – 6 амбулаторій загальної практики сімейної медицини та 6 пунктів здоров'я, які входять до складу КНП «Березнегуватський центр первинної медико-санітарної допомоги» Березнегуватської селищної ради;
- 1 заклад спеціалізованої медичної допомоги – КНП «Березнегуватська центральна районна лікарня» Березнегуватської селищної ради (далі – Лікарня).

Приватних ЗОЗ в громаді немає.

Під час військових дій 5 закладів ПМД зазнали значних пошкоджень. Було пошкоджено 3 амбулаторії і 2 пункти здоров'я. Деякі з них частково вдалося відновити за рахунок партнерських коштів. Будівлі лікарні також зазнали пошкоджень. Найбільше постраждала поліклініка – через пряме потрапляння ракети була зруйнована третина її будівлі. За підтримки Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ України) було виділено державні кошти за які зроблено проект на відбудову і частково проведено ремонтні роботи. Але вони поки що припинені. Також постраждала будівля стаціонару – були вибиті всі вікна, які вдалося замінити завдяки допомозі міжнародних партнерів (французька благодійна організація «ЛІМАН»), проте є проблема з тріщинами, яка поки не вирішена, також потребує ремонту каналізаційна система. В процесі відновлення інфраструктури охорони здоров'я вагома роль повинна надаватись питанням реалізації заходів з підвищення енергоефективності, що дозволить знизити витрати на комунальні послуги.

З огляду на безпекову ситуацію в регіоні, важливим є питання побудови укриттів як у закладах ПМД (або поряд з ними), так і лікарні (найпростіше укриття в підвалі поліклініки після її значного пошкодження потребує суттєвого ремонту).

В закладах ПМД частково створені умови для можливості їх фізичного відвідування особами з інвалідністю та маломобільними особами – є лише пандуси, пристосованого туалету та інших безбар'єрних облаштувань немає. Лікарня також частково обладнана під потреби осіб з інвалідністю/маломобільних груп населення. Водночас ремонт поліклініки з врахуванням ДБН України дозволить підвищити безбар'єрність охорони здоров'я в громаді (зокрема буде встановлено підйомник для доступу до верхніх поверхів осіб з інвалідністю та маломобільних осіб).

Матеріально-технічна забезпеченість ЗОЗ задовільна. Через пошкодження будівлі лікарні було втрачено багато майна – медичне, стоматологічне та лабораторне обладнання, оргтехніка. Завдяки фінансовій допомозі багатьох міжнародних партнерів та волонтерів значну частину медичного устаткування було закуплено та впроваджено в роботу закладу. Водночас потреба в медичному обладнанні залишається актуальною – наразі найбільше потребують лабораторного обладнання (столи, витяжні шафи тощо).

Кадрова забезпеченість ЗОЗ недостатня. Загальна кількість медичних працівників в громаді складає 82 особи. Порівняно з довоєнним часом кількість медиків зменшилась на 11 осіб (у 2021 р. працювало 93 особи). 87% медичних працівників складають жінки (72 жінки, 10 чоловіків). Із загальної кількості медичних працівників 22 лікаря, з них 8 надають послуги первинної медичної допомоги, 14 – спеціалізованої. На первинному рівні не вистачає як лікарів, так і середнього медичного персоналу. В деяких пунктах здоров'я медичні працівники взагалі відсутні – частина з них виїхала через активні бойові дії, частину мобілізували. На спеціалізованому рівні є потреба у вузькопрофільних лікарях. Кадровий дефіцит зберігається вже багато років. У 2023 році штат лікарні поповнився двома лікарями з числа ВПО. Загальна кількість медичних працівників пенсійного віку складає 12 осіб, що становить майже 15%. Всі особи пенсійного віку – жінки. Протягом останніх 3-х років значної динаміки не спостерігається.

На первинному рівні населенню забезпечується повний перелік медичних послуг, передбачених наказом МОЗ України від 19.03.2018 № 504 «Про затвердження Порядку надання первинної медичної допомоги». Станом на 01.04.2024 року з Національною службою здоров'я України **укладено 12 341 декларацію про вибір лікаря**, який надає первинну медичну допомогу, що складає близько 76,8% від усього населення.

Мешканці селища Березнегувате та близько розташованих до нього сіл мають хорошу доступність до базових медичних послуг. Мешканці віддалених населених пунктів обмежені у такому доступі, в першу чергу через дефіцит медичних працівників первинного рівня медичної допомоги, відсутність налагодженого внутрішнього громадського транспортування та погані дороги (час доїзду від деяких населених пунктів громади до Березнегуватого складає до 1,5 години), що призводить до несвоєчасності надання медичної допомоги, особливо коли є потреба в екстреній медичній допомозі. Для забезпечення пацієнтів, які проживають у віддалених населених пунктах працює власна виїзна мобільна медична бригада - лікар з медичною сестрою, які здійснюють прийом, виписують ліки по програмі реімбурсації, видають гуманітарні ліки. Водночас, самотійно закрити потребу сільських мешканців у базових медичних послугах громада не може, тому потребує підтримки партнерів і донорів – наразі від двох міжнародних організацій («Фонд 360», «Медікал Тімс») у найбільш віддалені села виїжджають мобільні медичні бригади.

В закладах ПМД є два телемедичних комплекси, медики пройшли навчання, але через поганий інтернет зв'язок та відсутність налагодженого алгоритму дій телемедичні послуги поки не надаються. Зважаючи на кадрові та транспортні проблеми напрямок телемедицини є перспективним для громади.

Лікарня забезпечує населення громади послугами спеціалізованої медичної допомоги за 18 пакетами Програми медичних гарантій за якими має укладені договори з Національною службою здоров'я України (далі – НСЗУ), що на 5 пакетів більше ніж було у 2021 р. Обсяг державного фінансування пакетів медичної допомоги, який отримала лікарня у 2023 р. від НСЗУ порівняно з 2021 р. також збільшився: у 2021 р. фінансування складало 33 159 544,7 грн., у 2023 р. – 84 625 497,09 грн, як і збільшилась кількість пакетів медичної допомоги. Крім мешканців Березнегуватської громади лікарня обслуговує мешканців частини населених пунктів Володимирівської та Снігурівської громад (через географічну наближеність).

Згідно з постановою КМУ від 28 лютого 2023 р. № 174 «Деякі питання організації спроможної мережі закладів охорони здоров'я» спроможна мережа закладів охорони здоров'я тимчасово не впроваджується в областях, де ведуться активні бойові дії. До таких областей належить Миколаївська. Водночас лікарня, на майбутнє, має перспективу потрапити до спроможної мережі Миколаївського госпітального округу.

У Березнегуватській лікарні працюють відділення невідкладної допомоги, хірургічне, терапевтичне, інфекційне і приймальне відділення. Лікарня має хороший досвід застосування послуг телемедицини, активно співпрацює з обласним телемедичним центром. Планують розвивати медичні послуги терапевтичного, хірургічного (лапароскопія, малоінвазивні втручання) і діагностичного напрямку (мамографія, УЗД).

На базі лікарні працює відділення екстреної медичної допомоги з пунктами тимчасового базування виїзних бригад міста, яке підпорядковується м. Миколаєву та надає екстрену медичну допомогу мешканцям Березнегуватської та частково Володимирівської і Снігурівської громад. За допомоги партнерів («Ротарі клуб») в громаді функціонує виїзна стоматологічна допомога – причіпний вагончик до автомобіля, обладнаний стоматологічним обладнанням, що дозволяє виїжджати у віддалені населені пункти та надавати сільським мешканцям стоматологічні послуги.

У громаді функціонує шість аптечних закладів, з яких 3 мають договори за програмою реімбурсації (Урядова програма «Доступні ліки»), що є недостатньою кількістю для забезпечення потреб населення у придбанні ліків.

Найчастіше за медичною допомогою звертаються особи похилого віку, особи/діти з інвалідністю, сім'ї з дітьми. Спостерігається тенденція до зменшення отримання населенням послуг первинної медичної допомоги, так у 2021 р. послуги ПМД отримало 17 010 осіб, 2023 р. – 12 854 особи. Водночас показник кількості населення, яке отримало послуги спеціалізованої медичної допомоги втричі зріс (2021 р. – 1 345, 2023 р. – 3 011). Протягом останніх 3-х років переважну частину отриманих спеціалізованих медичних послуг склали послуги хірургічного профілю. У 2023 році населення отримало 1 096 терапевтичних послуг та 1 915 – хірургічних.

За даними дослідження з визначення потреб населення громади у сфері охорони здоров'я, проведеного у поточному (2024) році проектом Уряду Канади «Супровід урядових реформ в Україні» (SURGe), 8,4% мешканців громади вказали, що

задоволені якістю медичних послуг, які отримують в громаді, 35,9% – не задоволені, 55,7% – частково задоволені.

Враховуючи думку респондентів, як з числа мешканців громади, так і представників ОМС та медичної спільноти, першочерговою потребою є забезпечення та розвиток в громаді послуг спеціалізованої медичної допомоги (62,9%), лабораторної діагностики (62,4%) та екстреної медичної допомоги (50,2%). Детальну інформацію див. в підрозділі 12. Результати опитування заінтересованих сторін.

З метою покращення надання медичних послуг для населення громади, розвитку первинного та спеціалізованого рівнів медичної допомоги, покращення забезпечення мешканців ліками, виробами медичного призначення та діагностичними послугами, а також проведення реконструкції та ремонтів приміщень закладів охорони здоров'я, відповідно до сучасних вимог, оновлення медичного обладнання та медико-санітарного транспорту, проведення заходів з енергоефективності, оплати енергоносіїв та комунальних послуг у громаді затверджені Програма підтримки розвитку первинної медико-санітарної допомоги на 2022-2025 роки та Програма розвитку вторинної медичної допомоги на 2023-2027 роки.

Програма розвитку вторинної медичної допомоги на 2023-2027 роки з обсягом фінансування на 2023 рік – 9624, 3 тис. грн була профінансована на 53,1%. Програма підтримки розвитку первинної медико-санітарної допомоги на 2022-2025 роки з обсягом фінансування на 2023 рік 1644,3 тис. грн була профінансована у повному обсязі.

Культура та спорт

Мережа закладів культури є сильно розгалуженою та впродовж останніх років залишається без змін і становить 38 закладів культури: 1 Будинок культури, 8 сільських будинків культури, 12 сільських клубів, 1 публічна бібліотека, 1 бібліотека для дітей, 14 сільських бібліотек-філій, Народний історико-краєзнавчий музей. У будинках культури працює 41 особа.

Мешканці громади активно долучаються до занять народною художньою творчістю, участі у творчих аматорських колективах. В клубних установах громади працює 149 клубних формувань, в яких займаються 1400 учасників. Звання «народний» та «зразковий» присвоєно п'яти самодіяльним колективам. В громаді 10 майстрів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва.

В бібліотечних закладах діють близько 30-ти любительських об'єднань для дорослих та дітей Бібліотеки користуються сучасними формами роботи, такими як скайп-зв'язок, флеш-моб, тощо. Створений та діє веб-сайт **публічної бібліотеки**.

З метою технічного забезпечення державних закладів культури та підвищення рівня якості надання культурних послуг у 2021 році реалізовано проєкт обласного рівня «Створення хаб-центру як цілісного інформаційно-культурного простору Березнегуватської територіальної громади».

Внаслідок збройної агресії російської федерації деякі заклади культури значно пошкоджені, а саме: Мурахівський СБК, Білокриницький СК, Березнегуватський БК,

Лепетиський СБК, Любомирівський СБК, Висунський СБК, Пришибський СК, Новоукраїнський СБК, Лепетиська бібліотека-філія, Білокриницька бібліотека-філія, Березнегуватська дитяча мистецька школа.

У травні 2024 р. у селищі Березнегувате створено перший молодіжний простір. Простір знаходиться у приміщенні Березнегуватського будинку культури Березнегуватської селищної ради. Мета молодіжного простору - дати можливість молоді прифронтової громади, де лишилось зовсім мало місць для відпочинку та розвитку, спілкуватися та генерувати круті ініціативи. У планах – згуртування молодіжних активістів для створення молодіжної ради, інтелектуальні ігри, тренінги, арт-терапії, психологічні консультації, кіно-школа, майстер-класи з 3D-моделювання і ще багато інших цікавих заходів. Проект «Створення молодіжного простору у Березнегуватській громаді» реалізований Агенцією регіонального розвитку Миколаївської області у рамках грантової програми "ТРИМАЙ" Дитячого фонду ООН UNICEF Ukraine у партнерстві з громадською організацією YouthUp за підтримки Німецького банку розвитку Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung (BMZ).

Спорт та фізичний розвиток. На території Березнегуватської селищної ради знаходиться **104 спортивні споруди**. З них: стадіон з трибунами на 1500 - 3000 місць – 1; площинні спортивні споруди - 72 (спортивні майданчики з тренажерним обладнанням – 19; футбольні поля – 3; спортивні майданчики зі штучним покриттям – 3; інші спортивні майданчики – 47); спортивні зали площею не менше 162 м² – 11; стрілецькі тири криті і напіввідкриті на дистанцію не менше 25 метрів – 9; інші спортивні споруди – 11.

В громаді функціонує Березнегуватська дитячо-юнацька спортивна школа. В закладі культивуються 4 види спорту- футбол, волейбол, дзюдо та баскетбол. В закладі працює 10 осіб. Внаслідок збройної агресії рф **заклад зазнав значних пошкоджень.**

В межах опитування населення, мешканці громади наголошують на потребі у підвищенні якості послуг фізичної культури і спорту. Серед найвагоміших проблем, окрім руйнувань: застаріла матеріально-технічна база спортивних споруд; низький рівень забезпеченості спортивним інвентарем та обладнанням закладів освіти, підприємств та установ.

Соціальний захист

Березнегуватська громада дуже постраждала від військових дій у 2022 р., через що багато мешканців виїхало, в більшості залишились мешканці пенсійного віку, які потребують більш частого соціального обслуговування.

Вразливі групи населення. Кількість ВПО на кінець 2023 р. становила 1458 осіб, більшість з них жінки (710 та 332 відповідно). Порівняно з 2022 р. кількість ВПО зменшилась – у 2022 р. було зареєстровано 1731 осіб.

Чисельність осіб у складних життєвих обставинах порівняно з 2021 р. зменшилась: у 2021 р. їх було 178 осіб, у 2023 р. – 119.

На обліку соціальних служб перебувають 191 сімей у складних життєвих обставинах. Порівняно з попередніми двома роками їх кількість значно зростає: у

2021 р. кількість сімей у складних життєвих обставинах нараховувала 53 сім'ї, у 2022 р. – 41.

Кількість ветеранів війни наприкінці 2023 р. становила 565 осіб, наприкінці 2022 р. – 448.

Кількість осіб з інвалідністю дорослого віку складає всього 24 особи, трохи переважають чоловіки (13 проти 11), тенденції до зростання, порівняно з останніми двома роками не спостерігається.

Кількість дітей з інвалідністю на кінець 2023 р. нараховувала 42 особи, на кінець 2021 р. їх кількість була - 45, тенденції до зростання також не спостерігається. Хлопців, які мають статус інвалідності більше ніж дівчат (26 та 16 відповідно).

В Березнегуватській селищній раді функціонують: сектор із соціальних питань; служба у справах дітей. В громаді є три надавача соціальних послуг - КЗ «Центр надання соціальних послуг Березнегуватської селищної ради» (надає практично всі базові соціальні послуги) та дві громадські організації, діяльність яких має соціальне спрямування. Громада підтримує співпрацю з міжнародними організаціями, зокрема Благодійним фондом «Stabilization Support Services».

Матеріально – технічна забезпеченість підрозділів соціального захисту та комунального надавача соціальних послуг хороша. В приміщеннях створені умови для можливості їх фізичного відвідування особами з інвалідністю та маломобільних груп населення.

Кадрова забезпеченість закладів хороша. Загальна кількість працівників соціальної сфери в громаді складає 79 осіб. Порівняно з довоєнним часом їх кількість збільшилась на 5 осіб – у 2021 р. працювало 74 особи. 92% працівників складають жінки (73 жінки, 6 чоловіків). Із загальної кількості працівників, 2 – фахівці із соціальної роботи, 14 соціальних працівників, 34 соціальних робітників. Кількість працівників пенсійного віку складає 7 осіб, що становить 8,9% від загальної кількості працівників сфери соціального захисту населення. З них, жінок більше, ніж чоловіків (5 та 2 відповідно). Протягом останніх 3-х років динаміки не спостерігається.

Працівники сфери соцзахисту зацікавлені в підвищенні свого професійного рівня, бажають удосконалювати свої теоретичні знання та практичні навички на тренінгах, зокрема з питань надання різних соціальних послуг, міжвідомчої взаємодії, тощо.

В громаді немає мобільної бригади соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі. Віддалені робочі місця, на яких мають працювати фахівці із соціальної роботи в громаді поки не створено.

Соціальні послуги. В громаді соціальні послуги отримують всі особи/діти/сім'ї, які належать до вразливих груп населення. Перелік та обсяг необхідних для них соціальних послуг визначається за результатами проведення оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах, відповідно до Порядку організації надання соціальних послуг, затвердженого постановою КМУ від 1 червня 2020 р. № 587.

Перелік базових соціальних послуг, які доступні для отримання мешканцями громади включає: догляд вдома, догляд стаціонарний, денний догляд, підтримане

проживання, соціальна адаптація, соціальна інтеграція та реінтеграція, екстрене (кризове) втручання, консультування, соціальний супровід, представництво інтересів, посередництво, догляд та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних, соціальна профілактика, натуральна допомога, інформування. Пріоритетною для громади є підтримка та створення умов для соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб, ветеранів війни, учасники бойових дій та інших осіб, які опинилися в складних життєвих обставинах, також підвищення обізнаності вразливих груп населення про соціальні послуги та можливості їх отримання.

Доступність мешканців Березнегуватого до соціальних послуг хороша, сільського населення – задовільна через відсутність налагодженого громадського транспортування всередині громади та поганий стан доріг. В деякі села громадський транспорт взагалі не їздить. Результати опитування населення громади, проведеного проектом SURGe (2024 рік), показали, що майже 30% населення громади потребує послуги соціального транспорту (зокрема, перевезення маломобільних груп населення). Також опитування показало, що першочерговими потребами для мешканців є забезпечення та розвиток в громаді соціальних послуг консультування/інформування (52,3 %), психологічної допомоги (29,1 %) та супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО (28,7 %). Детальну інформацію див. в підрозділі 12. Результати опитування заінтересованих сторін.

Житлово-комунальна інфраструктура

Житловий фонд Березнегуватської територіальної громади складає 6184 будинки, з яких 90 – багатоквартирні (табл. 5.3). Майже 40% будинків знаходяться у селищі Березнегувате.

Таблиця 5.2. Житловий фонд Березнегуватської територіальної громади

Населені пункти	Заселені будинки разом	Індивідуальні будинки	Багатоквартирні будинки	% помешкань, підключених до комунального водопостачання	% помешкань, підключених до комунального водовідведення	% газифікованих будинків
Березнегувате	2464	2438	26	41	7	96
Березнегувате	95	83	12	-	-	-
Мурахівка	256	255	1	-	-	-
Калинівка	31	31	-	-	-	-
Тернівка	30	30	-	-	-	-
Велике Артакове	53	53	-	-	-	-
Біла Криниця	82	82	-	-	-	-
Новогригорівка	17	17	-	-	-	-
Любомирівка	81	81	-	-	-	-
Веселий кут	16	16	-	-	-	-
Яковлівка	24	24	-	-	-	-
Висунськ	609	605	4	38	-	97
Пришиб	123	123	-	-	-	97
Василівка	2	2	-	-	-	-
Семенівка	48	48	-	-	-	52
Одрадне	-	-	-	-	-	-
Калуга	260	260	-	50	-	97
Калачеве	7	7	-	-	-	-
Маломихайлівське	3	3	-	-	-	-
Червонопілля	53	53	-	-	-	97
Соколівка	4	4	-	-	-	-
Новоолександрівка	37	37	-	-	-	-
Озерівка	22	22	-	-	-	-

Населені пункти	Заселені будинки разом	Індивідуальні будинки	Багатоквартирні будинки	% помешкань, підключених до комунального водопостачання	% помешкань, підключених до комунального водовідведення	% газифікованих будинків
Федорівка	56	56	-	-	-	77
Романівка	24	23	1	-	-	88
Сергіївка	280	278	2	100	-	100
Новоукраїнка	279	279	-	100	-	100
Маліївка	222	220	2	95	-	100
Червоний Став	9	9	-	-	-	100
Нововолодимирівка	219	219	-	-	-	100
Новосергіївка	32	32	-	-	-	100
Лепетиха	203	160	43	50	-	80
Кавказ	41	41	-	-	-	-
Веселе	63	63	-	-	-	50
Червоний Яр	28	28	-	-	-	50
Новоросійське	1	1	-	-	-	-
Новосевастополь	130	130	-	-	-	100
Тетянівка	64	64	-	-	-	100
Добре	13	13	-	-	-	100
Новоочаків	112	111	1	90	-	90
Петропавлівка	91	91	-	-	-	90

До комунального водопостачання під'єднано 9% від усіх будинків, а до централізованого водовідведення підключено лише 7 багатоквартирних будинків адміністративного центру громади.

Надання послуг у сфері ЖКГ здійснює **комунальне підприємство «Послуги 2»**. Підприємство що надає послуги з утримання будинків, споруд, прибудинкових територій, центрального водопостачання та водовідведення, викачки нечистот, вивозу побутових відходів.

Водозабезпечення здійснюється в основному із артезіанських свердловин. Загальна протяжність мереж водопостачання 136,1 км, водовідведення -6 км.

Забезпечення населення питною водою здійснюється з 41 артезіанських свердловин та 840 шахтних колодязів. 11 населених пунктів повністю або частково користуються водою з власних свердловин та привозною водою. Якість води не відповідає технічним нормам, тому мешканці зазвичай закупають питну воду у торговій мережі.

Питання водозабезпечення одне з найбільш проблемних питань розвитку територіальної громади. При спробі розширити мережу технічного водопостачання в інших населених пунктах, громада зіштовхнулася з проблемою низького дебету води. Інженерна мережа водопостачання та водовідведення з високим рівнем зносу та є застарілою, виконана з цементно-азбестових трубопроводів, які є небезпечними та чавунних трубопроводів, які під час та після обстрілів піддаються руйнуванню. Відповідно, близько 90% трубопроводів підлягають заміні. До комунального водовідведення у громаді під'єднано лише 7 будинків. Очисні споруди відсутні.

КП «Послуги 2» є збитковим. Рівень заборгованості населення 20-30%. Не вистачає великогабаритної техніки: асенізатор в аварійному стані, відсутній сміттєвоз.

За підтримки Програми USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE), в рамках проєкту Швидкого реагування, громада отримала сучасний екскаватор-навантажувач Sukurova 888 вартістю майже 3 мільйона гривень. Отримана техніка дозволить проводити відновлювальні та ремонтні роботи на лініях водопостачання, ліквідовувати стихійні сміттєзвалища, обслуговувати комунальні дороги, проводити роботи з благоустрою, сприятиме розвитку інфраструктури і підвищенню комфорту життя для наших громадян.

Електропостачання в Березнегуватській громаді здійснює АТ «Миколаївобленерго». Електроенергія передається по повітряній лінії до понижуючих підстанцій, трансформаторів і розподільного щита і по повітряним лініям до електроспоживачів. Обслуговування споживачів забезпечує Березнегуватська філія Східного округу АТ «Миколаївобленерго».

Громада має досвід встановлення станцій з генерації **електроенергії з відновлюваних джерел**, зокрема сонця. У громаді функціонує 12 об'єктів з використанням енергії сонця. Водночас територія громади підходить для будівництва вітрових електростанцій.

Таблиця 5.3. Перелік електростанцій з використанням енергії сонця на території Березнегуватської селищної територіальної громади

№	Назва	Розташування	Площа, га	Потужність, МВт
1.	ТОВ «САН СІТІ ПЛЮС»	селище Березнегувате	22	10
2.	ТОВ «ЕНЕРДЖИ ТРАК»	с.Новоукраїнка	2	1
3.	ТОВ «САНАЛЬ»	с.Новоукраїнка	4	1,15
4.	ТОВ «ОРБІТА ЕНЕРДЖИ»	с.Новоукраїнка	2	1
5.	ТОВ «САН-ОР»	с.Новоукраїнка	2	1
6.	ТОВ «ПРОМІНЬ СОНЦЯ»	с.Новоукраїнка	2	1
7.	ТОВ «НОВОУКРАЇНСЬКА СЕС»	с.Новоукраїнка	1,85	1
8.	ТОВ «РІНА-ЕНЕРГО»	с.Новоукраїнка	2	1
9.	ТОВ «САНМАРІ»	с.Новоукраїнка	2,74	0,9
10.	ТОВ «АЛЬЯНС ЕНЕРГО»	с.Новоукраїнка	2	1
11.	ТОВ «САН ЕНЕРГО ТРЕЙД»	с.Новоукраїнка	1,95	1
12.	ТОВ «СОЛАР ТРАКТ»	с.Новоукраїнка	2	1

Газопостачання. Протяжність мереж газопостачання становить 178,15 км. Газопостачання здійснює ПАТ «Миколаївгаз». На території Березнегуватської селищної ради газифіковано 22 населені пункти. Рівень газифікації будинків в більшості сіл високий. У адміністративному центрі громади селищі Березнегувате рівень газифікації будинків складає 96%.

Вивезення ТПВ. На території громади відсутні об'єкти по переробці та утилізації відходів виробництва. Тверді побутові відходи мешканці громади в основному утилізують на присадибних ділянках шляхом компостування та спалювання. Всього на території громади до війни налічувалося 15 не паспортизованих сміттєзвалищ (зараз 14) загальною площею майже 26 га.

Збір та перевезення ТПВ в селищі Березнегувате здійснює комунальне підприємство «Послуги-2», у сільських населених пунктах ТПВ вивозяться населенням на сміттєзвалища самостійно. Річні об'єми утворюваних відходів (за

статистичними даними) у 2019 році становили 2,2 тис.т. Серед усіх видів утворення відходів найбільша частка припадає на тверді побутові відходи.

Разом з тим, громада маючи сільськогосподарське спрямування, має велику проблему із спалюванням опалого листя, трави та пожнивних решток на полях.

Роздільне збирання сміття не налагоджене.

Комунальне підприємство «Послуги 2» вивозить сміття тільки з селища Березнегуватого по графіку раз на тиждень. Тариф для вивезення ТВП для населення становить - 20,66 грн на 1 людину (встановлений в 2021 році). Тариф не покриває повністю витрати комунального підприємства. Дотації з боку місцевого бюджету громади немає. В інших населених пунктах мешканці самостійно організовують вивіз сміття (замовляють транспорт).

Транспорт та зв'язок

Основний вид транспорту у громаді – автомобільний. По території селищної ради проходить **автомобільна дорога державного значення Р-81** Казанка-Снігурівка-Антонівка – Р-47 протяжністю 45,552 км.

В громаді розташована **станція «Березнегувате» Одеської залізничної колії** та автовокзал в селищі Березнегувате. На станції «Березнегувате» Одеської залізничної колії, до гарячої фази вторгнення російських окупаційних військ, до березня 2022 року зупинялись приміські поїзди та поїзди далекого сполучення. Поїзди далекого сполучення прямували до Києва, Кривого Рогу, Херсона, Миколаєва, Харкова, Москви, Мінську. Приміські поїзди курсували за напрямком Апостолове – Херсон – Миколаїв (через станції Снігурівка, Миколаїв, Херсон, Копані).

Будівля станції та колії під час обстрілів зазнали ушкоджень. З 10 жовтня 2023 року відновлено рух приміських поїздів за маршрутом Миколаїв Вантажний – Біла Криниця. Наразі можливості покриття залізничних перевезень у громаді є обмеженими.

У цілому в громаді є мережа доріг між населеними пунктами та селищем Березнегувате. Населені пункти забезпечені під'їздами з твердим покриттям. Однак **в громаді не здійснюються пасажирські перевезення між населеними пунктами та адміністративним центром громади**. Пасажирські перевезення налагоджені лише між селищем Березнегувате та м. Миколаїв. Мешканці вимушені користуватись власним транспортом, або ходити пішки. На балансі Центру надання соціальних послуг є ВАЗ 2106, який використовується для перевезення маломобільних груп населення.

Загальна протяжність автомобільних доріг селищної ради, що належать до комунальної власності становить 170,1 км. Дороги з твердим покриттям – 118,3 км, у тому числі асфальтно-бетонні – 8,5 км, білі - щебеневі, гравійні – 109,8 км. Ґрунтові дороги становлять – 51,8 км. Через воєнні дії частина дорожнього покриття зазнала ушкоджень. Тому одним з найважливіших питань селищної ради є стан дорожнього покриття, який як в межах населених пунктів, так і поза ними, знаходиться в неналежному стані. Мережа автомобільних доріг потребує капітального ремонту, а подекуди і повної заміни дорожнього покриття. Щороку проводиться ямковий ремонт доріг, але ці заходи не можуть в повній мірі вирішити

проблему. Також, населені пункти не в повній мірі забезпечені засобами інформації (дорожніми знаками).

Зв'язок представлений відділеннями «Укртелеком», «Укрпошта» та «Нова пошта». ПАТ «Укртелеком» надає послуги мобільного зв'язку третього покоління 3 МОБ, торговельна марка Locomobile створює можливість абонентам отримувати сучасні інноваційні послуги.

Мережа мобільного зв'язку: Київстар, «Life», «Vodafone». Покриття мобільним зв'язком досягає 95 %. Послуги інтернету надають: ПАТ «Укртелеком» та «Digicom».

Безпекова ситуація та інфраструктура безпеки

Протягом 2023 року на території Березнегуватської селищної ради зареєстрована 61 пожежа (побутового характеру), надійшло 78 заявок на знищення вибухонебезпечних предметів (розмінування окремих територій). При ліквідації пожеж проблемним є питання віддаленості деяких населених пунктів від адміністративного центру громади, що не дає можливості особовому складу 9 державної пожежно-рятувальної частини, 3 державного пожежно-рятувального загону ГУ ДСНС України в Миколаївській області своєчасно прибувати до місця гасіння пожежі, рятувати людей, надавати допомогу в ліквідації аварій та стихійних лих. Для поліпшення ситуації вкрай важливим є питання щодо необхідності створення підрозділу місцевої пожежної охорони та організації заходів його утримання у боєздатному стані.

Станом на 01 вересня 2023 року на території Березнегуватської селищної територіальної громади розташована 21 захисна споруда цивільного захисту (протирадіаційне укриття), з них: готові до використання за призначенням – 2, обмежено готові – 10, не готові – 9, з них, 1 – зруйнована внаслідок бойових дій. Проблемним є питання укриття населення в захисних спорудах цивільного захисту, з наявних 21 протирадіаційних укриттів датність до укриття населення складає 1668 осіб, що становить 11,26 %.

Громада до першочергових завдань відносить будівництво двох протирадіаційних укриттів при двох ліцеях у селищі Березнегувате, що дозволить частині учнів навчатись офлайн.

Існує нагальна потреба в проектуванні та створенні автоматизованої системи централізованого оповіщення. Існуюча на сьогодні система оповіщення покриває лише селище Березнегувате.

У громаді виконується Цільова програма захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру на території. Головною метою Програми є забезпечення виконання завдань щодо зменшення ризику виникнення надзвичайних ситуацій, досягнення гарантованого рівня захисту населення і території району від їх наслідків. Одними з основних завдань та заходів програми є: створення, поповнення та зберігання місцевого матеріального резерву для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, накопичення засобів індивідуального захисту, заходи щодо утримання фонду захисних споруд, забезпечення захисту населення в захисних спорудах цивільного

захисту. Протягом 2023 року на реалізацію заходів програми виділено всього 442,74 тис.грн.

Станом на 01 вересня 2023 року на території Березнегуватської селищної ради діючими є 3 громадські формування з охорони громадського порядку та 1 знаходиться у стані ліквідації. У всіх громадських формувань були відсутні наміри щодо продовження діяльності. Оскільки діяльність даних громадських формувань була формальною, селищною радою у грудні 2021 року ініційовано розгляд питання про припинення діяльності таких громадських формувань шляхом саморозпуску. Наразі 1 громадське формування підготувало та подало державному реєстраторові пакет документів для здійснення ліквідації. Три інші громадські формування планували проведення зборів для обговорення питання ліквідації та розпочали підготовку відповідного пакету документів. Тому, охорона громадського порядку громадськими формуваннями не здійснюється, а забезпечується лише працівниками поліції.

Висновки

1. Березнегуватська громада, будучи утвореною на основі колишнього Березнегуватського району, успадкувала розгалужену мережу закладів освіти, що не лише розширює доступність освітніх послуг, але вимагає фінансового забезпечення функціонування освітньої інфраструктури, що в умовах війни та низької фінансової спроможності громади є складним завданням.

2. В умовах війни усі заклади освіти громади перейшли на дистанційний формат навчання, що поряд з іншими обмеженнями негативно відобразилось на якості освітніх послуг та рівні отриманих знань. Тому для громади важливим є відновлення очного навчання. Це потребує вирішення таких питань як: відновлення/ремонт закладів, які зазнали руйнувань і пошкоджень (зокрема, будинок дитячої творчості, ІРЦ, Березнегуватський ліцей), будівництво укриттів в освітніх закладах, закупівля автобусів і організація довозення учнів до закладів освіти, де будуть укриття. Наявність укриттів дозволить також створити освітні центри, наповнивши їх сучасними обладнанням та цікавою змістовною роботою з надолуження освітніх втрат.

3. Збереження тенденції суттєвого переважання показника смертності в громаді над показником народжуваності може призвести до різкого зменшення чисельності мешканців громади та збільшення частки населення пенсійного віку, які потребуватимуть більш частого медичного обслуговування.

4. Важливим на найближчу перспективу є питання відновлення зруйнованих/пошкоджених закладів охорони здоров'я, проведення їх ремонтів з акцентом на енергоощадні технології, відновлення устаткування та медичного обладнання, яке було втрачене, забезпечення закладів охорони здоров'я укриттями та облаштуваннями для можливості їх безбар'єрного відвідування особами з інвалідністю та маломобільними групами населення.

5. Відсутність регулярного транспортного сполучення між населеними пунктами громади та поганий стан доріг в громаді суттєво ускладнюють доступність медичних послуг для мешканців віддалених сіл. Час доїзду від деяких населених пунктів громади до Березнегуватого складає до 1,5 години, відповідно це призводить до несвоєчасності надання медичної допомоги, особливо коли є потреба в екстреній медичній допомозі. Проблема ускладнюється значним дефіцитом медичних працівників закладів ПМД. У разі втрати/призупинення підтримки партнерів у наданні базових медичних послуг для пацієнтів з віддалених сіл, проблема може стати критичною.

6. Зважаючи на актуальність проблеми забезпеченості закладів охорони здоров'я лікарями та з метою недопущення кадрової кризи, для громади доцільною є підготовка місцевої програми стимулів для медичних спеціалістів.

7. В області ще не сформована спроможна мережа закладів охорони здоров'я, з огляду на те, що лікарня має значний позитивний досвід надання спеціалізованих послуг, зокрема діагностичного та хірургічного напрямів, є перспективи в розробці та запровадженні підготовчих заходів, які б дали можливість потрапити Березнегуватський лікарні до спроможної мережі Миколаївського госпітального округу.

8. Громада має три надавача соціальних послуг, які забезпечують населенню великий перелік базових соціальних послуг. Показник надання соціальних послуг має постійну тенденцію до зростання. Кадрове забезпечення достатнє. Є передумови до розвитку соціальних послуг та підвищення якості їх надання.

9. Водночас війна триває, відповідно зростатиме кількість ветеранів війни, які повертатимуться додому і потребуватимуть як соціальної, так і психологічної підтримки. Лише за 2023 рік їх кількість в громаді зросла на 117 осіб. Вони та члени їхніх сімей потребуватимуть як соціальної, так і психологічної підтримки. Потрібно розробити заходи з інтеграції ветеранів в цивільне життя, створення для них умов для якісного відновлення та реалізації в суспільстві.

10. Доступність мешканців, особливо тих, які проживають у віддалених населених пунктах, до соціальних послуг є низькою через проблему транспортного сполучення (поганий стан доріг місцевого значення, відсутність комунального перевізника), що ускладнює доїзд мешканців до надавачів соціальних послуг. Майже 30% населення потребує послуги соціального транспорту.

11. Мережа закладів культури є сильно розгалужена – 38 закладів. У громаді функціонує Березнегуватська дитячо – юнацька спортивна школа. В закладі культивуються 4 види спорту – футбол, волейбол, дзюдо та баскетбол. Внаслідок збройної агресії російської федерації заклад зазнав значних пошкоджень.

12. Послуги ЖКГ у громаді надає КП «Послуги 2». Найбільшою проблемою ЖКГ громади є водозабезпечення. Інженерні мережі є застарілими, підприємству не вистачає спеціалізованої техніки. Вода, що подається не відповідає нормам та використовується як технічна. До комунального водопостачання під'єднано 9% від усіх будинків. При спробі розширити мережу технічного водопостачання в інших населених пунктах, громада зіштовхнулася з проблемою низького дебету води.

13. Громада має досвід використання альтернативної енергетики (сонячної енергетики), що особливо важливо в умовах обмеження ресурсу у електромережах через ракетні обстріли. У громаді є 12 підстанцій з використанням енергії сонця. Крім цього, територія громади володіє потенціалом для будівництва об'єктів вітроенергетики.

14. Громада має проблеми вивезення та утилізації ТПВ. На території громади відсутні об'єкти по переробці та утилізації відходів виробництва. Тверді побутові відходи мешканці громади в основному утилізують на присадибних ділянках шляхом компостування та спалювання. Всього на території громади налічувалося 14 непаспортизованих сміттєзвалищ. КП «Послуги 2» забезпечує вивід ТПВ лише з адміністративного центру, мешканці інших населених пунктів здійснюють це самостійно.

15. У Березнегуватській територіальній громаді розвинений автомобільний та залізничний вид транспорту. Проблемою розвитку громади є відсутність пасажирського транспорту між населеними пунктами громади. Іншою проблемою є незадовільний стан доріг, що потребують капітального ремонту, а подекуди і повної заміни дорожнього покриття. Інфраструктура залізничного транспорту зазнала

пошкоджень будівель та колій під час обстрілів. Зараз ведеться робота по відновленню залізничного сполучення, у 2023 році відновлено рух приміських поїздів за маршрутом Миколаїв Вантажний— Біла Криниця.

16. Зв'язок Березнегуватської територіальної громади забезпечують відділення «Укртелекому», «Укрпошти» та «Нової пошти». Покриття мобільним зв'язком, що забезпечують Київстар, «Life», «Vodafone», досягає 95%. Послуги інтернету надають: ПАТ «Укртелеком» та «Digicom».

6. МІСТОБУДІВНА ТА ЗЕМЛЕВПОРЯДНА ДОКУМЕНТАЦІЯ

Містобудівною документацією на місцевому рівні є: генеральний план населеного пункту, детальний план території, комплексний план просторового розвитку території територіальної громади. Важливим є узгодження документів стратегічного планування та пріоритетів стратегічного розвитку громади з містобудівною документацією.

З 41 населених пунктів громади генеральні плани відсутні у 7 населених пунктах (17,1%). Існуючі генеральні плани решти населених пунктів є застарілі – розроблені у 1967-1992 роках та не пройшли актуалізації. На стадії розробки лише генеральний план адміністративного центру громади селища Березнегувате. Робота над планом розпочата до війни в 2021р.

На сьогодні укладено договір про співробітництво Новобузької міської ради та Березнегуватської селищної ради про делегування виконання окремих завдань (у сфері містобудівної діяльності). Водночас громада потребує архітектора. Натепер найбільш розповсюдженою послугою в сфері містобудування в громаді є присвоєння адрес (через ЦНАП в Березнегуватому).

Серед розробленої технічної документації із землеустрою щодо встановлення меж населених пунктів наявна така:

- розроблені у 1992 році Проекти формування території і встановлення меж сільських рад та населених пунктів колишнього Березнегуватського району;
- відомості щодо встановлення меж населених пунктів внесені до Державного земельного кадастру по таким населеним пунктам як: Новосевастополь, Тетянівка, Добре, Соколівка, Федорівка, Романівка, селище Березнегувате.
- укладено угоду на внесення інформації щодо встановлення меж населених пунктів до Державного земельного кадастру по селам: Кавказ, Козаче, Терновий Яр, Веселе.

Частка внесеної до Державного земельного кадастру інформації щодо встановлення меж населених пунктів Березнегуватської територіальної громади складає лише 6,8%.

Висновки

1. Викликом для подальшого розвитку Березнегуватської територіальної громади є низька інституційна спроможність виконання функцій у сфері містобудування через відсутність архітектора та делегування виконання окремих завдань (у сфері містобудівної діяльності) Новобузькій міській раді. Найбільш розповсюдженою послугою в сфері містобудування в громаді натепер є присвоєння адрес (через ЦНАП в Березнегуватому).

2. Існуючі генеральні плани населених пунктів є застарілими та потребують актуалізації чи розробки нових. Відомості про встановлення меж населених пунктів Березнегуватської територіальної громади внесена до Державного земельного кадастру лише на 6,8%. Громада потребує проведення повторної нормативної грошової оцінки земель територіальної громади, розроблення проектів землеустрою щодо встановлення (зміни) меж населених пунктів та іншої документації землеустрою.

7.ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ГРОМАДИ

Структура економіки за видами економічної діяльності

Станом на 01.01.2024 року на території, яку охоплює Березнегуватська селищна територіальна громада, було зареєстровано 924 одиниць суб'єктів господарювання, в тому числі: **юридичних осіб – 563, фізичних осіб-підприємців – 361** (табл. 7.1). Серед юридичних осіб суб'єктів господарювання відсутні великі підприємства.

Таблиця 7.1. Зареєстровані суб'єкти господарської діяльності на території Березнегуватської селищної територіальної громади

Показники	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Юридичні особи , всього одиниць: з них :	604	577	573	563
- малі підприємства (до 50 працівників, річний дохід менше еквіваленту 10 млн.євро)	316	306	304	-
- мікро підприємства (до 10 працівників, річний дохід менше еквіваленту 2 млн.євро)	288	271	269	-
Фізичні особи – підприємці (ФОП)	512	419	408	361

Війна негативно вплинула на динаміку суб'єктів господарювання у громаді, значна їх кількість зазнала пошкоджень та руйнування. Порівняно з довоєнним 2021 роком кількість зареєстрованих юридичних осіб зменшилась на 41 одиницю, а чисельність ФОПів скоротилась на 151 одиницю, або майже на третину.

Чисельність юридичних осіб на 10 тис. населення становить 354 одиниці, що менше ніж середнє по області (477 одиниць на 10 тис. населення). Чисельність ФОПів на 10 тис. населення громади становить 189 осіб, що вдвічі нижче середньо обласного рівня (369 ФОПів на 10 тис. населення). Керівниками юридичних осіб у Миколаївській області у 70% є чоловіки і 53% зареєстрованих ФОПів за статтю є чоловіками.

В галузевій структурі економіки громади за чисельністю зареєстрованих юридичних осіб¹⁰ основну частку 60,66% становить сфера сільського, лісового та рибного господарства, 9,6% - освіта та 10,6% - надання інших видів послуг. Порівняно з іншими громадами мізерною є частка переробної промисловості (1,36%), а також оптової, роздрібної торгівлі та ремонту автотранспортних засобів (2,52%) (рис. 7.1.).

¹⁰ Структура економіки розрахована за чисельністю зареєстрованих юридичних осіб <https://clarity-project.info/hromada/UA48020030000061219>

Рис. 7.1. Галузева структура економіки Березнегуватської територіальної громади (за кількістю зареєстрованих юридичних осіб), 2024р., %¹¹

Суб'єктами малого підприємництва у громаді у 2023 році було зареєстровано 361 фізична особа підприємець. Чисельність ФОПів за 2021-2023 роки скоротилась на 151 одиницю. **В галузевому розподілі найбільша частка зареєстрованих фізичних осіб підприємців** припадає на галузь торгівлі та ремонту автотранспортних засобів, транспорт, сільське господарство.

Станом на 01.01.2023 року в громаді функціонувало 217 одиниць об'єктів роздрібної торгівлі та ресторанного господарства, в тому числі 185 магазинів з яких: продовольчих – 103, непродовольчих – 76. Реалізація продовольчої та промислової продукції здійснюється в стаціонарних магазинах, на торговельних майданчиках та у формі виносної торгівлі.

Військові дії спричинили руйнівний вплив на життя людей та масове порушення ланцюжків економічної діяльності. Багато підприємств призупинили свою роботу або через безпосередню військову загрозу, або через заблокований доступ до ринків збуту чи сировини. Станом на 01.10.2023 р. до селищної ради подано 8 заяв від власників приватних магазинів на проведення комісійного обстеження магазинів, які пошкоджені внаслідок збройної агресії російської федерації. Позитивною тенденцією стало поступове зростання індексу обороту впродовж 2023 року.

Аналіз структури сплачених податків суб'єктами економіки Березнегуватської територіальної громади також дозволяє стверджувати, що економіка громади є недиверсифікована. Основними платниками податків в громаді є сільськогосподарські підприємства, організації та підприємства бюджетної сфери, постачання електроенергії, газу, пари й конденсату повітря. У 2023 р. частка сільського господарства у загальній структурі економіки громади за податковими надходженнями складала третину (33,8%). Ще 37% становить бюджетний сектор,

¹¹ За даними: <https://clarity-project.info/hromada>

а саме: 27,3% державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування, 6,9% охорона здоров'я, 2,8% освіта (рис. 7.2.). На галузь постачання електроенергії, газу, пари й конденсату повітря припадає 7,7% усіх податкових доходів місцевого бюджету громади.

Згідно проведеного опитування пріоритетними галузями економіки для майбутнього розвитку громади бізнес бачить сільське господарство, торгівлю, сферу послуг. Органи місцевого самоврядування пріоритетними виділили сільське господарство та сільськогосподарську переробку, транспорт та логістику, торгівлю, харчову промисловість.

Майже 85 % сплачених до місцевого бюджету податків сплачують юридичні особи, 92,5% підприємств функціонують на загальній системі оподаткування.

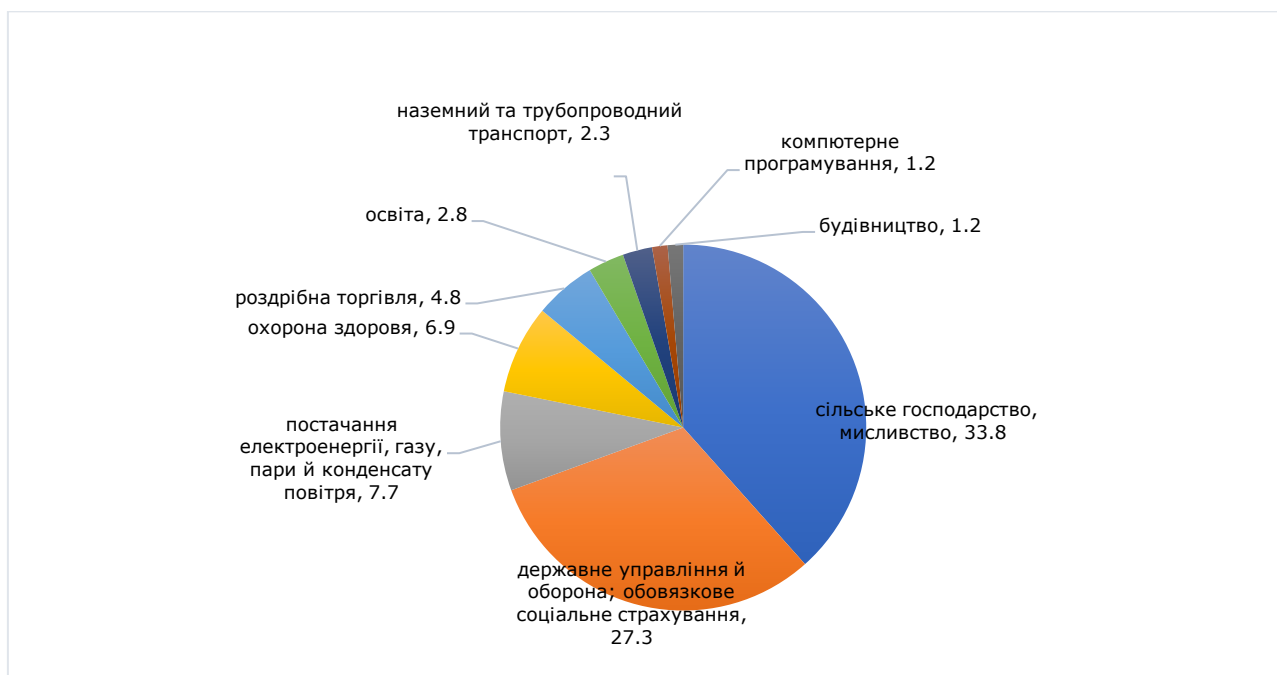

Рис. 7.2. Структура економіки Березнегуватської територіальної громади за обсягом сплачених податків, 2023 р., %¹²

Отже, економіка Березнегуватської територіальної громади є недиверсифікована, **а основним видом економічної діяльності є сільське господарство**. Однією з найбільших проблем громади є надзвичайно низький рівень промислового виробництва. Низька частка харчової промисловості у галузевій структурі економіки (попри потужний сировинний потенціал) свідчить про низький рівень переробки сільськогосподарської продукції у межах громади.

Промисловий потенціал Березнегуватської територіальної громади є дуже слабозвиненим. За оперативними даними, обсяг виробленої промислової продукції (робіт, послуг) у 2022 році зменшився в порівнянні з 2021 роком майже на 20%. За статистичними даними, обсяг реалізованої промислової продукції у 2019 році становив 765,7 тис. грн (0,001% від показника по області), що становить 40,2 грн. обсягу реалізованої промислової продукції в розрахунку на 1 особу.

¹² Джерело: Державна податкова служба України. <https://map.tax.gov.ua/community/UA32060070000092009>

Серед найбільших платників податків до місцевого бюджету – Відділ освіти, культури, молоді та спорту Березнегуватської селищної ради, КП "Березнегуватська центральна районна лікарня" Березнегуватської селищної ради, АТ "Миколаївобленерго", Миколаївський обласний територіальний центр комплектування та соціальної підтримки, сільськогосподарські/фермерські підприємства. Десять найбільших платників податків Березнегуватської територіальної громади у 2023 році забезпечили надходження 28% усіх податкових надходжень та 42,9% ПДФО до місцевого бюджету (табл. 7.2).

Таблиця 7.2. Найбільші платники податків Березнегуватської територіальної громади у 2023 році, %¹³

Назва підприємства, установи, організації	частка сплаченого підприємством ПДФО до місцевого бюджету , %	частка сплачених податків у податкових надходженнях місцевого бюджету, %
Відділ освіти, культури, молоді та спорту Березнегуватської селищної ради	13,9	8,6
КНП "Березнегуватська центральна районна лікарня" Березнегуватської селищної ради	5,5	3,5
Акціонерне товариство "Миколаївобленерго"	3,3	3,2
Сільськогосподарське ТОВ ім.Т.Г.Шевченка	3,9	2,5
Миколаївський обласний територіальний центр комплектування та соціальної підтримки	4,3	2,7
ТОВ "Сільськогосподарське виробниче підприємство "Березнегувате"	2,5	1,6
Березнегуватська селищна рада	3,2	2,0
Фермерське господарство "Орбіта"	2,5	1,6
Фермерське господарство "Вікторія"	1,6	1,0
Фермерське господарство "Альянс"	2,1	1,3

Основні сектори економіки

Аграрний сектор економіки Березнегуватської громади. Загальна площа земель сільськогосподарського призначення у Березнегуватській селищній раді складає 116,2 тис. га, або 6% угідь області, з них ріллі – 93,5 тис.га (майже 81% загального обсягу), на одного мешканця припадає майже 5 га ріллі. На території громади здійснюють господарську діяльність 313 сільськогосподарських підприємств (з них 285 фермерські господарства) та понад 2,8 тисячі одноосібних господарств. Діючі підприємства з чисельністю працюючих не більше 30 осіб та річним рівнем доходу до 100 млн.грн.

Фактично в громаді не працюють великі агрохолдинги, а основу сільського господарства складають фермерські господарства. Останні відіграють вагомий роль у життєдіяльності громади – вони створюють основну частину робочих місць, забезпечують основні доходи бюджету, а також підтримують мешканців довозенням технічної та питної води, беруть на себе питання з утримання та ремонту окремих

¹³ За даними ОМС

соціальних закладів в селах. Фермери є в складі селищної ради і долучені до прийняття управлінських рішень в громаді. ОМС активно комунікує з ними.

Водночас розвиток галузі у громаді пов'язаний з низкою викликів:

- За особливостями природних умов Березнегуватська селищна рада розташована у зоні недостатнього зволоження і є територією ризикованого землеробства. Враховуючи кліматичні зміни, зокрема глобальне потепління клімату та посухи, отримання гарантованих врожаїв в зоні Півдня України неможливе без відновлення зрошення земель. До 2022 року водопостачанням в населені пункти громади займалися фермерські господарства, які також доставляли воду для домогосподарств. Під час обстрілів водовози, баки для зберігання води, водогони частини фермерських господарств були пошкоджені або зруйновані. Зараз постачанням технічної води займаються приватні підприємці, ціна на воду у яких є суттєво завищена. За такої вартості води ведення сільського господарства стає нерентабельним. Тому питання забезпечення мешканців технічною водою зараз лягло на плечі ОМС.

- При спробі розширити мережу технічного водопостачання в інших населених пунктах, громада зіштовхнулася з проблемою низького дебету води. Питне централізоване водопостачання в громаді відсутнє. Населення користується індивідуальними колодязями, свердловинами для технічних потреб та закуповують питну воду у торговельній мережі. Існуюча мережа водопостачання виконана з цементно-азбестових трубопроводів, які є небезпечними та чавунних трубопроводів, які під час та після обстрілів піддаються руйнуванню. Відповідно, близько 90% трубопроводів підлягають реконструкції.

- Низка населених пунктів громади зазнала підтоплення внаслідок підризу Каховської ГЕС та розливу Каховського водосховища. Як наслідок, у цих населених пунктах були замулені колодязі та водойми.

- Не менш важливим фактором, що впливає на збільшення виробництва сільськогосподарської продукції, є якісний склад ґрунту. Відповідно до даних агрохімічних обстежень за останні роки спостерігається поступова деградація земель. Зупинити процес деградації ґрунтів можливо через застосування на практиці екологічних та економічних обґрунтувань енерго- та ресурсозберігаючих технологій відтворення родючості ґрунтів і ведення землеробства, а також їх адаптованості до соціально-економічних і ґрунтово – кліматичних умов господарств.

В результаті збройної агресії РФ проти України, **майже 20% сільгосппідприємств громади значно пошкоджено, частково знищено врожаї, виробничі потужності, складські приміщення, сільськогосподарська техніка, обладнання та інвентар, сільгоспугіддя частково заміновані, або ж потенційно забруднені вибухонебезпечними предметами.**

У 2023 році виробництво зернових та зернобобових культур зменшилося в порівнянні з 2021 роком майже на 30%, технічних культур – на 25%.

Основними напрямками розвитку тваринництва у громаді є скотарство, свинарство, птахівництво, бджільництво. До 2022 року 85% продукції тваринництва у громаді виробляли приватні домогосподарства та лише 15% -

сільськогосподарські підприємства. Війна спричинила скорочення поголів'я сільськогосподарських тварин. Зокрема, поголів'я великої рогатої худоби у всіх категоріях господарств станом на 01 січня 2023 року скоротилось на 41,7% порівняно з попереднім роком. Поголів'я свиней скоротилось на 25%, поголів'я птиці на 30%.

З одного боку, це було спричинено руйнуванням будинків (близько чверті житлового фонду було пошкоджено), виїздом населення з громади та зниженням рентабельності сільськогосподарської діяльності, з іншого – це стало причиною втрати доходів як мешканців, так і домогосподарств, як результат – доходів бюджету.

Промисловий потенціал Березнегуватської територіальної громади є дуже слабо розвиненим. За оперативними даними, обсяг виробленої промислової продукції (робіт, послуг) у 2022 році зменшився в порівнянні з 2021 роком майже на 20%. За статистичними даними, обсяг реалізованої промислової продукції у 2019 році становив 765,7 тис. грн (0,001% від показника по області), що становить 40,2 грн. обсягу реалізованої промислової продукції в розрахунку на 1 особу. Низька частка харчової промисловості у галузевій структурі економіки свідчить про низький рівень переробки сільськогосподарської продукції у межах громади.

Проблемними питаннями економічного розвитку громади є відсутність інвестицій у промислове виробництво, проекти у цій сфері є дорогі та довгоочікувані. Майже вся сільськогосподарська продукція реалізовується за межі громади в якості сировини.

Серед найбільших платників податків до місцевого бюджету – Відділ освіти, культури, молоді та спорту Березнегуватської селищної ради, КП "Березнегуватська центральна районна лікарня" Березнегуватської селищної ради, АТ "Миколаївобленерго", Миколаївський обласний територіальний центр комплектування та соціальної підтримки, підприємства сільського господарства. Десять найбільших платників податку Березнегуватської територіальної громади у 2023 році забезпечили надходження 28% усіх податкових надходжень та 42,9% ПДФО до місцевого бюджету.

Підприємницьке середовище

В частині упорядкування нормативного регулювання підприємницької діяльності ОМС основну увагу акцентували на зменшенні тиску на підприємців. Зокрема, ставки єдиного податку для підприємців деяких видів діяльності у громаді є нижчими, ніж граничні ставки оподаткування, а ставки земельного податку наближені до нижньої межі (табл. 7.3). Водночас цей крок з боку селищної ради не спроможний стимулювати підприємницьку активність в громаді. Для цього повинні задіюватись інструменти страхування підприємницької діяльності або її стимулювання на територіях з високими безпековими ризиками з боку держави чи міжнародних фондів.

Таблиця 7.3. Ставки місцевих податків і зборів у Березнегуватській територіальній громаді, станом на 2024 рік

Вид податку	Об'єкт оподаткування	Ставки оподаткування в громаді	Граничні ставки оподаткування згідно чинного законодавства
Єдиний податок	I група	7 % - 10% в залежності від виду економічної діяльності	10% від прожиткового мінімуму
	II група	12 % - 20 % в залежності від виду економічної діяльності	20% від мінімальної з/п
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	Житлова нерухомість	0,200 % - 1,000 %	1,5% від мін. з/п за 1 м ² з фіз. / юр. особи
	Нежитлова нерухомість	0,100 % - 1,500 % в залежності від кваліфікації будівель та споруд	1,5 % від мін. з/п за 1 м ² з фіз. / юр. особи
Земельний податок	Землі с/г призначення	1%	0,3 -5 %
	Землі житлової забудови	0,1 % - за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких проведено (незалежно від місцезнаходження); 1 % - за земельні ділянки за межами населених пунктів (1 га) або в межах населених пунктів (1 м ²) нормативну грошову оцінку яких не проведено	До 5 %
	Землі громадської забудови	0,1% - 3% за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких проведено (незалежно від місцезнаходження); 1 % - 5 % - за земельні ділянки за межами населених пунктів (1 га) або в межах населених пунктів (1 м ²) нормативну грошову оцінку яких не проведено	До 5 %
	Землі природно-заповідного фонду	0,1 % за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких проведено (незалежно від місцезнаходження); 1 % - за земельні ділянки за межами населених пунктів (1 га) або в межах населених пунктів (1 м ²) нормативну грошову оцінку яких не проведено	До 5 %
	Землі іншого природоохоронного призначення	0,1% за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких проведено (незалежно від місцезнаходження); 1 % - за земельні ділянки за межами населених пунктів (1 га) або в межах населених пунктів (1 м ²) нормативну грошову оцінку яких не проведено	До 5 %
	Землі оздоровчого призначення	0,1 % за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких проведено (незалежно від місцезнаходження); 1 % - за земельні ділянки за межами населених пунктів (1 га) або в межах населених пунктів (1 м ²) нормативну грошову оцінку яких не проведено	До 5 %
	Землі водного фонду	3 % за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких проведено (незалежно від місцезнаходження); 5 % - за земельні ділянки за межами населених пунктів (1 га) або в межах населених пунктів (1 м ²) нормативну грошову оцінку яких не проведено	До 5 %

Вид податку	Об'єкт оподаткування	Ставки оподаткування в громаді	Граничні ставки оподаткування згідно чинного законодавства
	Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики	0,1 % - 3 % за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких проведено (незалежно від місцезнаходження); 1 % до 5% - за земельні ділянки за межами населених пунктів (1 га) або в межах населених пунктів (1 м ²) нормативну грошову оцінку яких не проведено	1-5 %
Транспортний податок	легкові автомобілі, з року випуску яких минуло не більше п'яти років (включно) та середньо ринкова вартість яких становить понад 375 розмірів міні. з/п, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року	25 000 гривень за кожен легковий автомобіль	25 000 гривень за кожен легковий автомобіль

Інвестиційний потенціал громади

З метою покращення інвестиційної діяльності та формування позитивного інвестиційного іміджу громади до війни був розроблений інвестиційний паспорт Березнегуватської селищної ради та вже в умовах війни 15 інвестиційних анкет-пропозицій, які розміщені на сайтах Миколаївської обласної державної адміністрації та Березнегуватської селищної ради. У громади є ділянки земель несільськогосподарського походження, які можуть бути використані в інвестиційних цілях (табл. 7.4).

Таблиця 7.4. Земельні ділянки (незаміновані), призначені для ведення господарської діяльності (які можуть бути цікаві для інвесторів)

Адреса, стислий опис	Цільове призначення	Форма власності	Власник (власники)	Площа, м ²
селище Березнегувате, вул. Миру на виїзді(в напрямку до селища Березнегувате)	землі несільсько-господарського призначення	комунальна	Березнегуватська селищна рада	1500
селище Березнегувате ріг вулиці Миру та Полтавської(біля ТОВ "Миколаївобленерго")	землі несільсько-господарського призначення	комунальна	Березнегуватська селищна рада	2000
ріг вулиці Миру та та В.Слісаренко(біля магазину Наталі)	землі несільсько-господарського призначення	комунальна	Березнегуватська селищна рада	40
вул. В. Букача (навпроти спорт.майданчика Березнегуватського професійного ліцею)	землі несільсько-господарського призначення	комунальна	Березнегуватська селищна рада	2500

Адреса, стислий опис	Цільове призначення	Форма власності	Власник (власники)	Площа, м ²
вул. Кузьменка від вул. В. Букача	землі несільсько-господарського призначення	комунальна	Березнегуватська селищна рада	2500
вул. Кузьменка (навпроти дошкільного навчального закладу "Сонечко")	землі несільсько-господарського призначення	комунальна	Березнегуватська селищна рада	2500
вул. Кузьменка (навпроти центрального кладовища)	землі несільсько-господарського призначення	комунальна	Березнегуватська селищна рада	5000
вул. 1 Травня (100 м від дороги в напрямку санепідемстанції)	землі несільсько-господарського призначення	комунальна	Березнегуватська селищна рада	2500

В межах селища Березнегувате є вільна інвестиційна ділянка Greenfield Investment Proposal площею 18,8 га, власником якої є Березнегуватська селищна рада. Ділянка знаходиться у 30 км від автомагістралі, 30 км. від залізничної колії в радіусі 200 км від річкових, морських портів. Ділянка з підведеною інфраструктурою, електрофікація, газифікація, водопостачання та очисні споруди.

Основна проблема в їх впровадженні – знайти інвестора. Якщо інфраструктурні проекти можливо реалізувати за рахунок державного та місцевих бюджетів, то проекти по будівництву заводу або цеху по промисловості дуже проблематично – на такі проекти необхідні кошти лише зацікавлених інвесторів, які в подальшому будуть отримувати прибуток від успішної реалізації проекту. З огляду на війну з РФ, ситуація із залученням інвестора лише ускладнилась.

Головним джерелом капітальних інвестицій залишаються власні кошти підприємств і організацій. Збройна агресія російської федерації призвела до зупинки діяльності деяких підприємств та організацій на території Березнегуватської селищної ради деякі з них повністю або частково зруйновані.

Будівельна діяльність є невід'ємною складовою капітальних інвестицій регіону. У зв'язку зі збройною агресією російської федерації будівництво в регіоні призупинене, а територіальні громади здійснюють лише поточні ремонтні роботи з відновлення житлового фонду та будівель комунальної власності, які постраждали від обстрілів.

Основною метою реалізації інвестиційної політики у 2024-2027 роках буде пошук інструментів залучення інвестицій в економіку громади для ефективного використання промислового, аграрного, наукового та інтелектуального потенціалу району, здійснення реконструкції та технічного переоснащення підприємств, розвитку мережі об'єктів соціально-культурного та комунального призначення.

Висновки

1. Війна суттєво підірвала економічний розвиток громади та негативно вплинула на динаміку суб'єктів господарювання у громаді, значна їх кількість зазнала пошкоджень та руйнування. Через війну майже 20% сільгосппідприємств громади значно пошкоджено, частково знищено врожаї, виробничі потужності, складські приміщення, сільськогосподарська техніка, обладнання та інвентар, сільгоспугіддя частково заміновані, або ж потенційно забруднені вибухонебезпечними предметами. Порівняно з довоєнним 2021 роком кількість зареєстрованих юридичних осіб зменшилась на 41 одиницю, а чисельність ФОПів скоротилась на 151 одиницю, або майже на третину. Чисельність юридичних осіб на 10 тис.

населення становить 354 одиниці, що менше, ніж середнє по області (477 одиниць на 10 тис. населення). Чисельнїсть ФОПів на 10 тис. населення громади становить 189 осіб, що вдвічі нижче середньообласного рївня (369 ФОПів на 10 тис. населення).

2. Економїка Березнегуватської територїальної громади є недиверсифїкована, а основним видом економїчної дїяльностї в громадї є сільське господарство. Важливою проблемою громади є нерозвиненїсть сектору агропереробки.

3. Сільське господарство, зокрема рослинництво, є основою сільського господарства громади, де функціонує 313 сільськогосподарських пїдприємств (з них 285 фермерські господарства) та понад 2,8 тисячі одноосібних господарств. Дїючі пїдприємства – з чисельнїстю працюючих не бїльше 30 осіб та рїчним рївнем доходу до 100 млн.грн. Водночас розвиток галузї у громадї пов'язаний з низкою викликів. За особливостями природних умов Березнегуватська громада розташована у зонї недостатнього зволоження. Враховуючи клїматичнї змїни, зокрема глобальне потепління клїмату та посухи, отримання гарантованих врожаїв в зонї Півдня України неможливе без відновлення зрошення земель. Іншим викликом є поступова деградація земель, що вимагає застосування на практицї екологїчних та економїчних обґрунтувань енерго- та ресурсозберїгаючих технологїй вїдтворення родючостї ґрунтів і ведення землеробства, а також їх адаптованостї до соціально-економїчних і ґрунтово-клїматичних умов господарств.

4. Ставки мїсцевих податків і зборів в громадї є сприятливими для пїдприємців. Ставки єдиного податку для пїдприємців деяких видів дїяльностї у громадї є нижчими, нїж граничнї ставки оподаткування, а ставки земельного податку наближені до нижньої межї. Водночас цей крок з боку селищної ради не спроможний стимулювати пїдприємницьку активнїсть в громадї. Для цього повиннї задїюватись інструменти страхування пїдприємницької дїяльностї або її стимулювання на територїях з високими безпековими ризиками з боку держави чи мїжнародних фондів.

5. Головним джерелом капїтальних інвестицій залишаються власнї кошти пїдприємств і органїзацій. Збройна агресія рф призвела до зупинки дїяльностї деяких пїдприємств та органїзацій на територїї Березнегуватської селищної ради, деякі з них повнїстю або частково зруйновані. З огляду на безпековї ризики залучення зовнїшніх інвесторів в економїку громади є суттєво ускладненим.

8. ФІНАНСОВИЙ СТАН ТА БЮДЖЕТ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Фінансова спроможність громади у порівнянні з іншими громадами Миколаївської області

За даними порталу decentralization (<https://decentralization.ua/finance/dashboard>), індекс податкоспроможності Березнегуватської селищної територїальної громади за 2021-2023 рр. змінювався з 0,63 до 0,4¹⁴ Його зниження зумовлене насамперед послабленням економїчної активностї через руйнування та пошкодження пїдприємств громади внаслідок війни з рф, міграційними процесами тощо.

У 2023 році надходження до загального фонду бюджету територїальної громади в розрахунку на 1 мешканця (без трансфертів) становили 4,075 тис. грн, що вдвічі нижче середнього по області (8,312 тис. грн) і забезпечили громадї 46 місце серед 52 громад регіону. Громада, будучи сільськогосподарською, має низьку дохїдність земель (50 місце у рейтингу). Значною мірою це обумовлено виведенням частини

¹⁴ <https://www.arcgis.com/apps/dashboards/e0c20d364bef4ab9b7c944e9e27e88c5>

земель громади з господарського обороту через забруднення вибухонебезпечними предметами. Місце громади в регіоні за іншими показниками наведено у табл. 8.1.

Таблиця 8.1. Фінансова спроможність громади, 2021-2023 роки¹⁵

Показник	Показник громади			Місце громади в рейтингу громад регіону		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Надходження загального фонду на 1 мешканця, грн	4 822	4 668	4 075	33	34	46
Дохідність земель (співвідношення плати за землю до території громади), грн	12 153	4 153	9 427	47	50	50
Питома вага місцевих податків і зборів в доходах загального фонду, %	41,09	24,04	34,66	22	38	27
Фіскальна віддача території (співвідношення надходжень заг. фонду до території громади), тис. грн/км ²	73 056	69 432	60 618	43	41	50
Видатки загального фонду на 1-го мешканця, грн	8 607	7 471	7 365	29	39	47
Капітальні видатки на 1-го мешканця, грн	579	18	1 443	29	46	30
Видатки на утримання апарату управління на 1 мешканця, грн	1 185	886	1 194	30	42	47
Індекс податкоспроможності	0,63	0,66	0,4	31	31	39

Доходи місцевого бюджету

У 2023 році дохідна частина місцевого бюджету Березнегуватської селищної територіальної громади становила 196,724 млн грн. та була виконана згідно планових показників на 127,15%. До загального фонду місцевого бюджету надійшло 175,740 млн грн, що на 10,8% більше попереднього року, до спеціального фонду місцевого бюджету надійшло 20,984 млн грн, що у 16 разів більше попереднього року (рис. 8.1.)

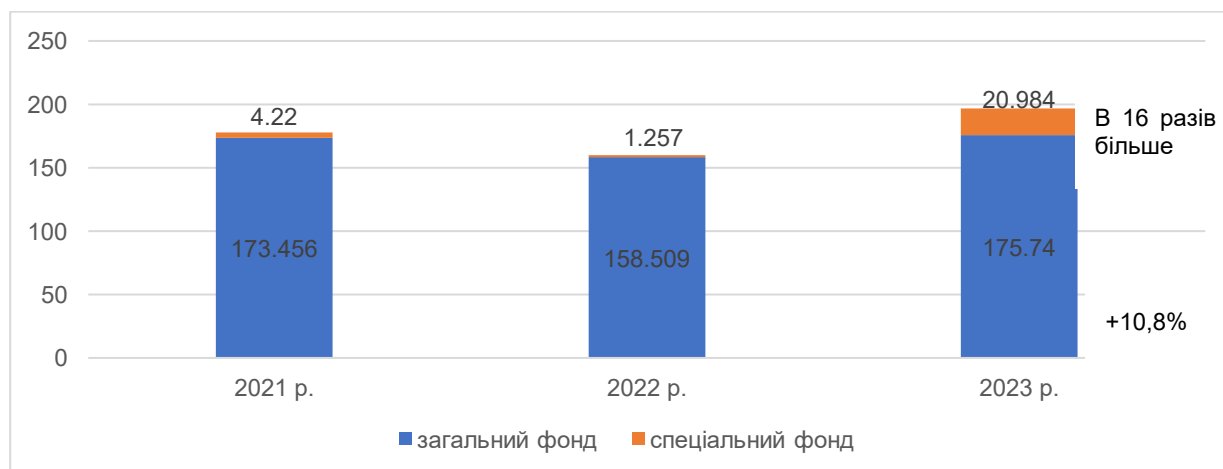

Рис. 8.1. Динаміка доходів загального та спеціального фондів місцевого бюджету Березнегуватської територіальної громади, млн.грн.

¹⁵За даними <https://decentralization.gov.ua/news/14281>

У 2023 році до місцевого бюджету територіальної громади надійшло 74,399 млн грн податкових надходжень, 99,392 млн грн офіційних трансфертів, 0,047 млн. грн. доходів від операцій з капіталом та 22,831 млн грн. неподаткових надходжень (рис. 8.2.). Порівняно з попереднім роком обсяг податкових надходжень скоротився на – 12,728 млн грн. Натомість значно підвищився обсяг неподаткових надходжень + 21,374 млн грн (за рахунок власних надходжень бюджетних установ), а обсяг офіційних трансфертів з державного бюджету збільшився на 28,333 млн грн в основному за рахунок 9,031 млн грн додаткової дотації.

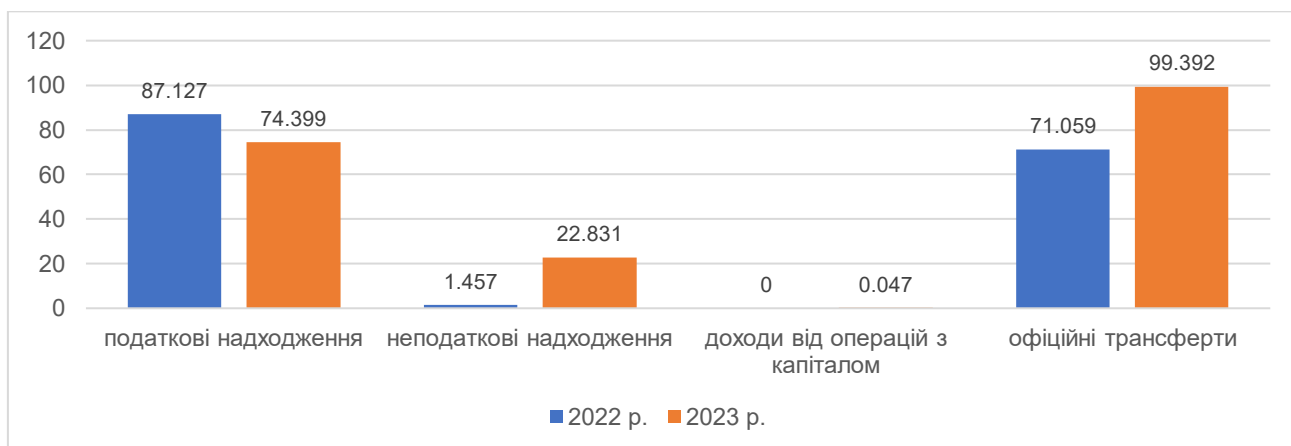

Рис. 8.2 Доходи місцевого бюджету Березнегуватської територіальної громади, млн грн, 2022-2023 рр.

В структурі доходів 2023 року частка офіційних трансфертів становила 50,52%, частка податкових надходжень 37,82%, неподаткові надходження 11,61% (рис. 8.3).

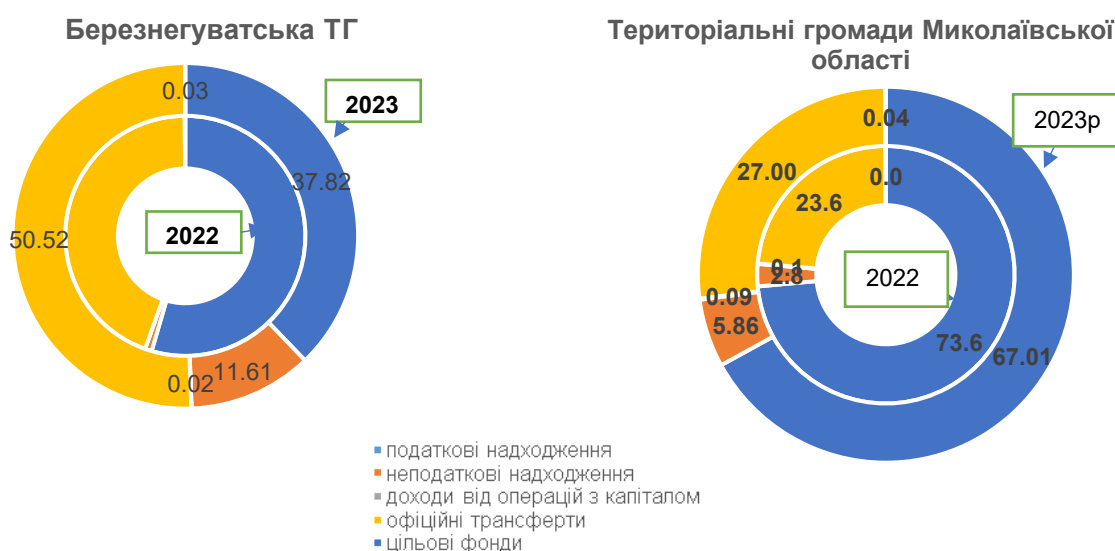

Рис. 8.3. Порівняльна структура доходів місцевого бюджету Березнегуватської селищної територіальної громади та територіальних громад Миколаївської області, 2022-2023 рр.

Порівняно з аналогічним періодом минулого року у 2023 році відбулось зростання частки офіційних трансфертів з державного бюджету з 44,50% до 50,52% та скорочення податкових надходжень з 54,50% до 37,82%.

Порівняно з структурою доходів територіальних громад Миколаївської області Березнегуватська громада отримує з державного бюджету майже удвічі більше трансфертів та має значно нижчу частку податкових надходжень. У 2023 році до бюджету громади надійшло 74,399 млн грн податкових надходжень, що на (-14,6%) менше аналогічного періоду попереднього року. Така тенденція є дисонансом в порівнянні з середнім приростом податкових надходжень по територіальних громадах Миколаївської області (+6,64%).

В структурі податкових надходжень основну частину складає ПДФО (62,31%), єдиний податок від с/г виробників (10,30%), єдиний податок, крім с/г виробників (7,11%), плата за землю (9,74%) (рис. 8.4.). Менше 1% у структурі податкових надходжень складають рентні платежі, податок на прибуток комунальних підприємств, екологічний податок, інші місцеві податки та збори. В структурі майнових податків майже половину становить плата за землю з фізичних осіб.

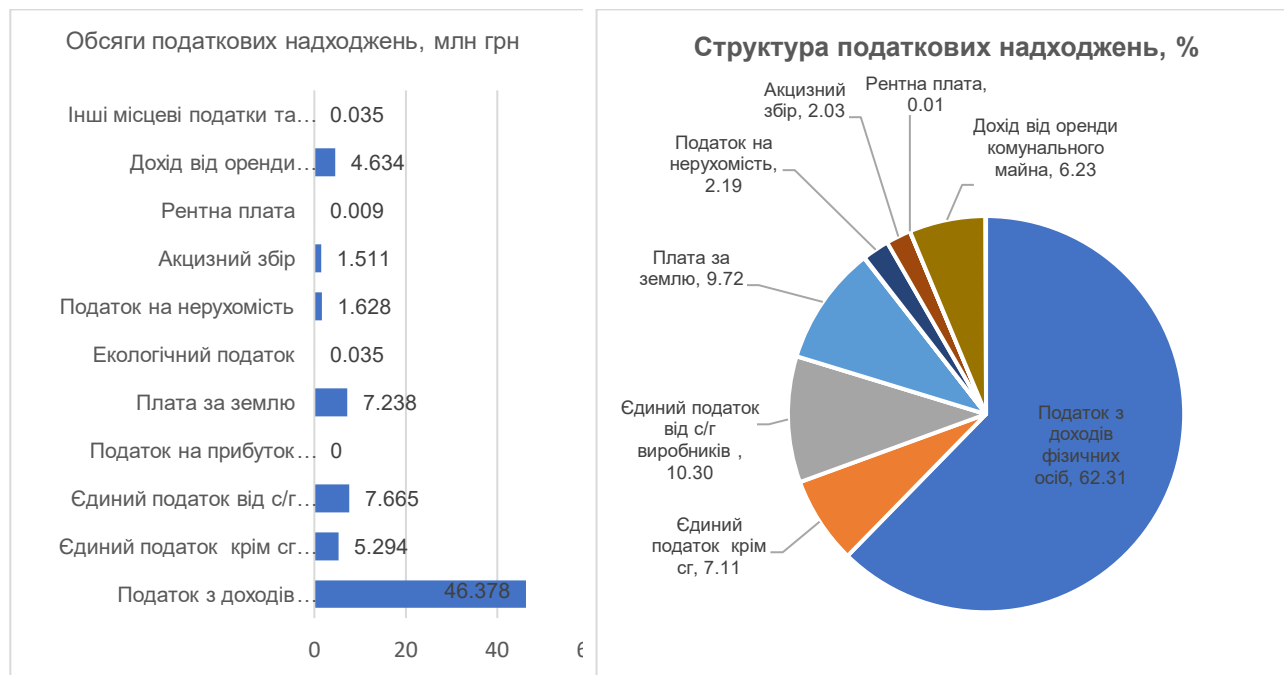

Рис. 8.4. Обсяг та структура податкових надходжень місцевого бюджету Березнегуватської селищної територіальної громади, 2023 рік

За період 2021-2023 рр. Березнегуватська громада хоча і збільшила загальні доходи місцевого бюджету на 110,72%, однак це виключно за рахунок трансфертів з державного бюджету, що зросли на 122,04% (табл. 8.2). Негативною тенденцією є те, що громада, будучи сільськогосподарського спрямування, зазнала значного скорочення темпів зростання єдиного податку з с/г виробників – 54,14%, плати за землю 76,81%. Це обумовлено руйнуванням та знищенням активів с/г підприємств, забруднення сільськогосподарських угідь небезпечними предметами, брак кадрів відповідної кваліфікації, відсутність державних програм підтримки для підприємців у регіонах з підвищеною небезпекою ситуацією не дозволило їм відновитись у 2023 році.

Таблиця 8.2. Динаміка доходів Березнегуватської територіальної громади, 2021-2023 рр.

Показники	2021	2022	2023	приріст 2023/2021р., %
Податок з доходів фізичних осіб	50,247	65,489	46,386	92,32
Єдиний податок (крім с/г виробників)	6,066	4,087	5,294	87,27
Єдиний податок від с/г виробників	14,159	10,754	7,665	54,14
Плата за землю	9,423	2,172	7,238	76,81
Екологічний податок	0,056	0,035	0,035	62,50
Податок на нерухомість	2,272	0,951	1,628	71,65
Акцизний збір	2,842	0,566	1,511	53,17
Рентна плата	0,004	0,01	0,009	225,00
Інші місцеві податки та збори	0,056	0,035	0,035	62,50
Податкові надходження разом	90,961	87,127	74,399	81,79
Дохід від оренди комунального майна	5,881	3,057	4,634	78,8
Бюджетні трансферти, всього	81,442	71,059	99,392	122,04
у т.ч. освітня субвенція з державного бюджету	59,782	55,598	47,249	79,04
Доходи всього	177,676	159,767	196,724	110,72

Видатки місцевого бюджету

У 2023 році видаткова частина місцевого бюджету Березнегуватської селищної територіальної громади склала 172,027 млн грн. З загального фонду місцевого бюджету громади було профінансовано видатків на суму 138,434 млн грн, що на 1,2% менше попереднього року. З спеціального фонду місцевого бюджету профінансовано видатків загальним обсягом 33,592 млн грн, що у 27,7 рази більше попереднього року (рис. 8.5.).

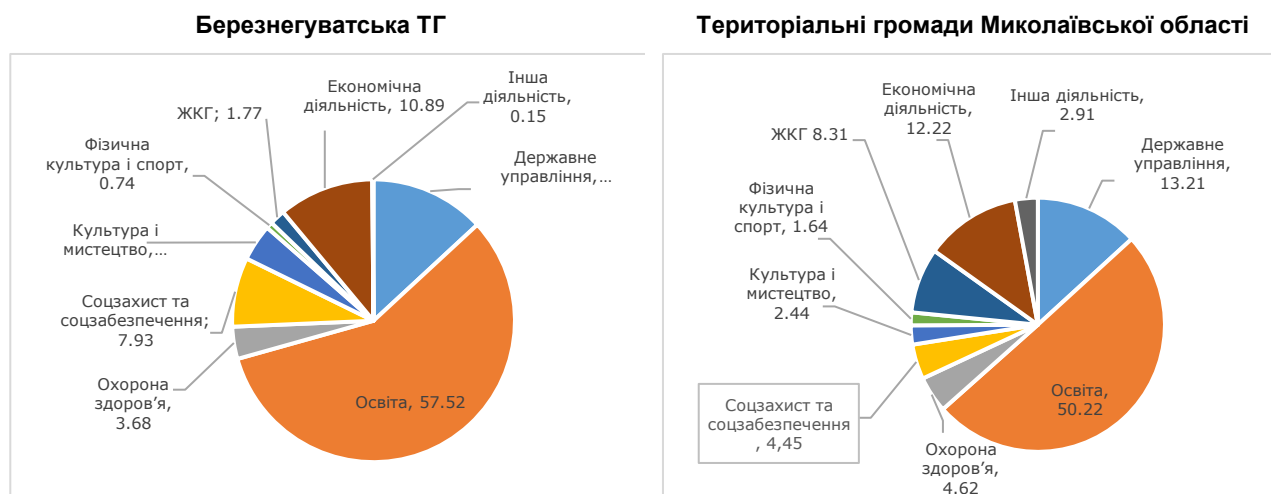
Рис. 8.5. Динаміка видатків загального та спеціального фондів місцевого бюджету Березнегуватської селищної територіальної громади, млн грн

Видатки місцевого бюджету на одного мешканця Березнегуватської громади у 2023 році становили 9 026 грн та були нижчі середнього по області (14 176 грн).

В структурі видатків переважають видатки соціального спрямування – 74,06%, з них видатки на освіту становлять – 57,52%, видатки фізичного та духовного розвитку – 0,74%, видатки соціального захисту та соціального забезпечення – 7,93%, видатки охорони здоров'я – 3,68%, видатки культури та мистецтва – 4,19% (рис. 8.6). В середньому територіальні громади Миколаївської області у 2023 році на соціальні видатки витрачали 63,37% від усіх видатків. А, отже, Березнегуватська громада витрачає значно більше на утримання закладів соціальної інфраструктури та надання послуг, головним чином за рахунок видатків на освіту та видатків соціального захисту.

У 2023 році громада на загальну середню освіту витратила 80,301 млн грн, або 81,15% усіх видатків на освіту, 12,617млн.грн на дошкільну освіту (12,75%), 1,929 млн грн на позашкільну освіту (1,95%). Освітня субвенція з державного бюджету становила – 47,247 млн.грн та покривала 58,8% громади на загальну середню освіту.

Видатки економічної діяльності та ЖКГ Березнегуватської територіальної громади в сумі складають 12,66%, що менше ніж середнє по територіальних громадах області (20,53%). Частка видатків на державне управління Березнегуватської громади становить 13,12% та відповідає середнім по області.

Березнегуватська ТГ	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Державне управління, млн. грн	23,956	16,962	22,571
Освіта, млн. грн	118,086	99,36	98,956
Охорона здоров'я, млн. грн	6,043	5,546	6,339
Соціальний захист та соціальне забезпечення, млн. грн	8,898	8,621	13,635
Культура і мистецтво, млн. грн	7,572	5,386	7,208
Фізична культура і спорт, млн. грн	2,226	1,315	1,266
Житлово-комунальне господарство, млн. грн	5,042	3,051	3,051
Економічна діяльність, млн. грн	7,069	0,945	18,738
Інша діяльність, млн. грн	0,077	0,015	0,263
видатки всього, млн. грн	178,968	141,201	172,027

Рис. 8.6 Структура та динаміка видатків місцевого бюджету Березнегуватської територіальної громади та територіальних громад Миколаївської області за функціональною класифікацією, 2021 - 2023 рр.

В структурі видатків місцевого бюджету за економічною класифікацією частка поточних видатків становить 84,0%, а капітальних видатків – 16,0%. (середні значення по області відповідно 76,6% та 23,4%). Більше половини видатків місцевого бюджету громада спрямовує на заробітну плату з нарахуваннями (рис. 8.7.)

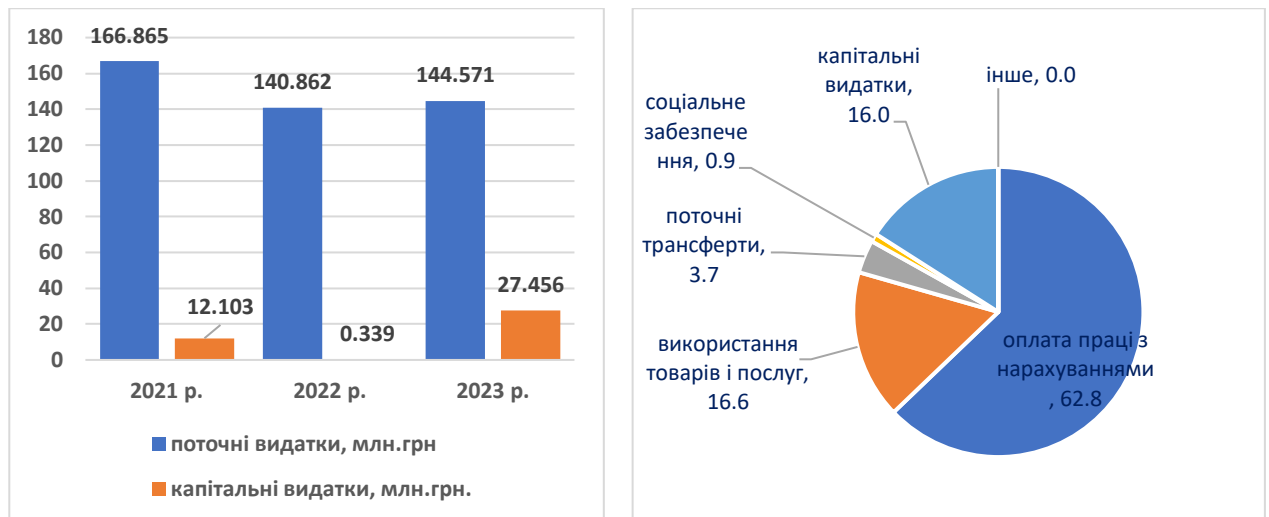

Рис. 8.7. Структура та динаміка видатків місцевого бюджету за економічною класифікацією, 2021-2023 рр.

Громада у 2023 році витрачала 16% свого бюджету на капітальні видатки. Порівняно з довоєнним 2021 роком обсяг капітальних видатків зріс більше як удвічі, що зумовлено необхідністю відбудови пошкодженого та зруйнованого війною майна.

Висновки

1. Березнегуватська селищна територіальна громада за основними фінансовими показниками знаходиться у нижній частині рейтингу територіальних громад Миколаївської області. Індекс податкоспроможності Березнегуватської громади за 2021-2023 рр. змінювався з 0,63 до 0,4. Зниження індексу податкоспроможності зумовлене насамперед зниженням економічної активності через руйнування та пошкодження підприємств (зокрема с/г) громади в умовах повномасштабного вторгнення рф.

2. В структурі доходів місцевого бюджету громади за 2023 року частка офіційних трансфертів становила 50,52%, частка податкових надходжень - 37,82%, неподаткових надходжень - 11,61%. Порівняно зі структурою доходів територіальних громад Миколаївської області Березнегуватська громада отримує з державного бюджету майже удвічі більше трансфертів та має значно нижчу частку податкових надходжень, що ставить питання пошуку інструментів підвищення фінансової спроможності громади.

3. Видатки місцевого бюджету на одного мешканця Березнегуватської територіальної громади у 2023 році становили 9 026 грн та були нижчі середнього по області (14 176 грн). В структурі видатків переважають видатки соціального спрямування – 74,06%. Березнегуватська громада витрачає вищу частку бюджету на соціальні потреби, основним чином на утримання закладів та надання послуг середньої освіти та соціального захисту населення.

4. Березнегуватська громада має нижчий за середньообласний рівень капітальних видатків з місцевого бюджету, хоча має гостру проблему відбудови пошкодженого та зруйнованого війною майна. Громада гостро потребує фінансової підтримки з боку держави та міжнародних донорів для відновлення соціальної інфраструктури, житлового фонду, підтримки бізнесу. Самостійне вирішення цих питань з огляду на низьку фінансову спроможність громади є практично неможливим.

9.ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Депутатський корпус Березнегуватської селищної ради налічує 26 депутатів: 8 осіб політичної партії Слуга народу, 6 осіб політичної партії Опозиційна платформа За життя, 6 осіб політичної партії Ліва опозиція та 3 осіб політичної партії Європейська солідарність, 3 особи політичної партії Наш край.

У громаді сформовано 3 постійних комісії, зокрема:

1. Комісія з питань бюджету, фінансів і цін, комунальної власності, підприємницької діяльності, житлово-комунального господарства, інфраструктури, містобудування, архітектури, благоустрою та соціально-економічного розвитку;

2. Комісія з питань охорони здоров'я, материнства, дитинства, освіти, культури, молоді, спорту, питань прав людини, законності, депутатської діяльності, етики та регламенту ради;

3. Комісія з питань земельних відносин, агропромислового комплексу, охорони природного середовища.

Апарат Березнегуватської селищної ради складається селищного голови, секретаря селищної ради, Заступник селищного голови з питань діяльності виконавчих органів ради. Обрано 11 старост відповідно до кількості старостинських округів.

В структурі виконавчого комітету такі підрозділи:

- Відділ бухгалтерського обліку та звітності
- Відділ з питань соціально-економічного, агропромислового розвитку, інвестицій та трудових відносин
 - Відділ земельних відносин
 - Відділ з юридичних питань та роботи з персоналом
 - Відділ загальної та організаційної роботи
 - Відділ «Центр надання адміністративних послуг»
 - Відділ архітектури, містобудування, інфраструктури, житлово-комунального господарства та комунальної власності
 - Сектор із соціальних питань
 - Сектор з питань цивільного захисту та мобілізаційної роботи
 - Сектор з питань забезпечення діяльності ради та її виконавчого комітету
 - Відділ освіти, культури, молоді та спорту
 - Центр надання соціальних послуг
 - Служба у справах дітей
 - Фінансовий відділ

Спроможність до залучення зовнішніх ресурсів. Фактично до 2022 року громада не мала суттєвого досвіду співпраці з донорами і залучення зовнішніх ресурсів. Водночас останні два роки така співпраця активно налагоджується. Завдяки співпраці громади з Програмою USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE), яка фінансується Агентством США з міжнародного розвитку і впроваджується компанією Глобал Комп'юнітіз в рамках проекту екстреного реагування на виклики військової агресії російської федерації проти України в натуральній формі отримано спецтехніку (екскаватор), систему автоматизованого управління та 3 насоси свердловинних для відновлення та забезпечення безперебійного водопостачання на території громади. Корпус початкова школа Лепетиського ліцею в с. Лепетиха Березнегуватської селищної територіальної громади відновлюється при сприянні Благодійної організації «Благодійний фонд «Адвентиське Агенство допомоги та розвитку в Україні»

(укладено Меморандум про співпрацю). Передбачено відновлення укриття. Постановою Кабінету Міністрів України від 25 липня 2023 року № 770 з фонду ліквідації наслідків збройної агресії виділено Державному агентству відновлення та розвитку інфраструктури було виділено 199492,388 тис.грн. на нове будівництво зруйнованого Березнегуватського ліцею Березнегуватської селищної ради по вул. Партизанська,18 в селищі Березнегувате. Відновлення житлового сектору громади здійснюється за рахунок Благодійних фондів: «ACTED», «Янголи спасіння», «Людина в біді», Програми Е-відновлення, власних коштів.

У 2024 р. Березнегуватська селищна рада разом з експертами проєкту SURGe працює над розробленням Стратегії розвитку громади та Плану заходів з її реалізації, а також над виявленням секторальних точок втручання для забезпечення сталого розвитку.

Стан впровадження цифрових інструментів. Основними інструментами цифровізації громади є оцифровані послуги ЦНАП, електронний документообіг. Наразі ЦНАП неукomплектований кадрами.

На питання з проведеного опитування населення «Як би Ви охарактеризували стан впровадження цифрових інструментів у секторі врядування громади?» лише 21,4% респондентів відповіли, що задовільно, 31,0% опитаних - незадовільно, а решти вагались з відповіддю.

Висновки

1. Виконавчі органи місцевого самоврядування громади сформовані належним чином для забезпечення управління громадою, надання соціальних послуг населенню та розвитку економіки. Також включення до складу виконавчого комітету мешканців громади сприяє максимальному врахуванню інтересів широкого кола зацікавлених сторін під час управління громадою.

2. До війни громада практично не мала досвіду співпраці з донорами і залучення зовнішніх небюджетних ресурсів. Водночас впродовж останніх двох років така співпраця активно налагоджується. Громада вже реалізувала низку проєктів з відновлення соціальної інфраструктури, створення молодіжного простору, надання соціальних послуг тощо.

10. ОРГАНИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ

Усі жителі громади мають змогу долучатися до вирішення проблем громади шляхом створення органів самоорганізації населення. Органи самоорганізації населення можуть взаємодіяти з органами місцевого самоврядування та сприяти вирішенню завдань соціально-економічного й культурного розвитку відповідних територій. Проте станом на початок 2024 року в Березнегуватській територіальній громаді не було створено органів самоорганізації населення (вуличних комітетів, сільських комітетів і т. п.).

Громадські об'єднання. За даними Державного реєстру юридичних осіб, на території Березнегуватської селищної територіальної громади станом на 15.05. 2024 р. зареєстровано 13 громадських організацій більшість з яких представляють інтереси мешканців у сфері спорту, сільського господарства, оборони, охорони здоров'я та соціального захисту. 11 з 13 громадських об'єднань зареєстровані в

адміністративному центрі громади – селищі Березнегувате, по 1 – в с. Маломихайлівське та с. Висунськ. Наявні волонтерські та ветеранські організації. У громаді відсутні такі інструменти залучення громадськості як громадська рада, молодіжна рада. На початку війни 22 лютого 2022 року громадою прийнято рішення про створення бюджету участі, але через війну та відсутність фінансування цей інструмент не був реалізований.

Релігійна спільнота громади представлена церквами та молитовними будинками Православної церкви, Свідків Єгових, незалежної помісної християнської Церкви "Живе Слово", Української Лютеранської Церкви, Церкви християн Адвентистів Сьомого Дня, Помісна Церква Християн "Нового Заповіту".

На території громади існують як **друковані, так і електронні засоби публічного і відкритого поширення інформації**. До друкованих засобів масової інформації відноситься місцева газета Районна газета «Народна трибуна». До електронних засобів інформації відносяться офіційний веб-сайт Березнегуватської селищної ради.

За результатами опитування представників ОМС громади, вагомою проблемою є низький рівень активності мешканців та включення громадськості в процеси прийняття рішень. Лише одна третя опитаних органів місцевого самоврядування оцінили рівень громадської участі в прийнятті і реалізації управлінських рішень як достатній, а дві третини, як недостатній. Основною причиною недостатньої співпраці ОМС з громадськістю опитані назвали пасивність мешканців. Серед інших причин такі як: небажання місцевої влади дослуховуватись до проблем громадськості, недостатня мотивація, відсутність схем взаємодії. На думку мешканців громади, недостатнім є рівень інформування з боку ОМС про стан справ в громаді.

Інструменти залучення громадськості. Для залучення громадськості до участі в прийнятті і реалізації управлінських рішень в громаді запроваджено цифрові інструменти. Зокрема через офіційний сайт Березнегуватської селищної ради запроваджено можливість подання звернень громадян, проводяться громадські обговорення, консультації з громадськістю, опитування та обговорення щодо проєктів та заходів, які відбуваються в громаді (розроблення Стратегії розвитку громади, перейменування вулиць тощо).

Висновки

1. Попри присутність зареєстрованих громадських організацій на території громади їх активність є невисокою. Більшість з яких представляють інтереси мешканців у сфері спорту, сільського господарства, оборони, охорони здоров'я та соціального захисту. На території громади існують як друковані, так і електронні засоби публічного і відкритого поширення інформації. Органів самоорганізації населення (вуличних комітетів, сільських комітетів і т. п.) в громаді не зареєстровано.

2. Для залучення громадськості до участі в прийнятті і реалізації управлінських рішень в громаді запроваджено цифрові інструменти. Водночас Березнегуватська селищна рада потребує підтримки для підвищення рівня комунікації з мешканцями для їх більшого долучення до управлінських процесів шляхом впровадження ефективних інструментів комунікації та участі в прийнятті рішень.

11. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ЗАІНТЕРЕСОВАНИХ СТОРІН

З метою оцінки потреб та виявлення проблем соціально-економічного розвитку Березнегуватської територіальної громади в процесі розроблення Стратегії розвитку громади впродовж травня-червня 2024 року відбулось три опитування: опитування мешканців громади, опитування представників бізнесу та опитування представників ОМС. Для кожної з цільових груп було розроблено анкети з переліком запитань, закритими і відкритими відповідями, що дозволило висловити власне бачення проблем та перспектив розвитку громади. Опитування проводились методом онлайн-анкетування через платформу Google Forms. Респонденти не обирались за статтю, віком, місцем проживання, соціальним статусом тощо, тому результати не є репрезентативними, а лише відображають точку зору респондентів, які взяли участь в опитуванні. Анкети та інформація про проведення опитування поширювались через сайт громади, сторінки громади в соціальних мережах, локальні групи мешканців громади.

Опитування мешканців громади. У проведеному дослідженні взяла участь 367 осіб, в т.ч. 47 чоловіків (12,7%) та 320 жінок (87,3%). Переважна більшість респондентів – люди у працездатному віці, зокрема більшість (40,1% усіх опитаних) – у віці 25-40 років, 24,1% – особи у віці 41-50 років, 20,7 % – у віці 51-60 років. Відтак опитування охоплювало мешканців усіх вікових категорій.

92% респондентів зареєстровані та проживають в громаді, ще 6,2% - не зареєстровані, але проживають в громаді. 62,4% респондентів проживають в адміністративному центрі громади. Інші респонденти зазначили ще 18 населених пунктів громади. Опитування охопило мешканців практично усіх старостинських округів громади.

За рівнем освіти 62,9% - респонденти з вищою освітою, 15,2% - з професійно-технічною.

Понад три чверті опитаних (81,4%) не належать до вразливих категорій населення. 11,4% – належать до родини військовослужбовців, 5,9% - люди з інвалідністю, або батьки / опікуни таких людей. Ще 2,1% є ветеранами чи учасниками/цями бойових дій, або особами з родини, де загинув/ла військовослужбовець.

Більшість опитаних (38,3%) належать до категорії найманих працівників та службовців (24,5%), 3% – студенти, 7,6% – пенсіонери, а 19% – безробітні та тимчасово незайняті.

Лише 10 респондентів – вказали, що є членами громадських організацій (підтримки ветеранів та їх сімей, гуманітарної допомоги військовим, з питань освіти тощо).

Результати опитування показали, що зараз в громаді значна частина населення незадоволена умовами проживання: кожен другий респондент вказав, що, на його думку, громада немає перспектив для розвитку. А 27% опитаних зазначили, що просто змушені проживати в цій громаді, оскільки не мають інших альтернатив. Ще 18,1% стверджують, що планують виїхати з громади. Водночас 1/3 опитаних задоволені своїм проживанням в громаді, а 15% опитаних зазначили, що хотіли би, щоб тут проживали їх діти.

Близько 2/3 опитаних (67,9%) мають в громаді нерухомість у власності. Ще 3,4% – планують її придбати.

Громаді притаманні міграційні процеси, зокрема спричинені війною. 4/5 опитаних вказали, що їхні родичі/знайомі виїхали за межі громади (переважно за межі України). При цьому 55,8% вказали, що вони не планують повертатися. Неповернення сімей з дітьми може негативно вплинути на демографічну ситуацію в громаді вже у середньостроковій перспективі, зокрема на формування трудового потенціалу.

Серед найважливіших критеріїв для респондентів, які визначають їхнє бачення громади для подальшого проживання в ній та ведення життєдіяльності, є безпека, можливість працевлаштування за наявним фахом та за високу заробітну плату. Зокрема результати оцінки запропонованих критеріїв засвідчили наступні пріоритети (за важливістю):

- наявність робочих місць;
- безпечність території (укриття, робота правоохоронних органів, тощо);
- високий рівень заробітної плати;
- можливість подальшого розвитку в громаді;
- наявність середніх та великих підприємств;
- можливість відкриття власної справи;
- можливість перенавчання, перекваліфікації;

Зокрема більшість респондентів (35,4%) як прийнятний рівень заробітної плати для проживання в громаді назвали 20-30 тис. грн на місяць, 40,9% опитаних – 15-20 тис. грн, 9,7% – 10-15 тис. грн, ще 13,9% - понад 30 тис. грн.

Серед основних перепон соціально-економічного розвитку громади респонденти вказали:

- безробіття (64,6%);
- відсутність інвестицій (49,4%);
- відсутність можливості для самореалізації та змістовного проведення дозвілля (35,9%);
- низька громадянська активність (35%);
- несприятливі умови для розвитку підприємництва (20,7%);
- значна кількість населення старше працездатного віку (20,3%);
- недостатня поінформованість про громаду за її межами (13,1%);
- недостатня підприємливість мешканців громади (12,2%);
- недостатність знань (9,8%);
- Нестача людських ресурсів (9,8%).

Водночас серед основних проблем економічного розвитку громади респондентами були вказані наступні: проблеми з технічною водою, забезпечення населення питною водою, корупція; нестача якісних кваліфікованих кадрів; неврахування потреб окремих населених пунктів; відсутність офлайн навчання, недоступність дошкільної та позашкільної освіти в селах громади, освіти, відсутність підприємств з переробки продукції, недоступність дешевих кредитів для бізнесу, зокрема для придбання землі до 100 га, якості дорожньої інфраструктури; відновлення закладів освіти тощо.

Ключовими проблемами у сфері дорожньо-транспортної інфраструктури, на думку респондентів, є: незадовільний стан доріг та тротуарів; відсутність велодоріжок. Серед проблем мешканці відзначили і недоступність транспортного сполучення населених пунктів громади з адміністративним центром, районним та обласним центром.

Задоволеність населення медичними послугами, які надаються в громаді, загалом є низькою. Лише 8,4% опитаних вказали, що цілком задоволені ними. Ще 55,7% – задоволені частково. 35,9% – незадоволені. Водночас результати опитування дозволили проранжувати медичні послуги за їх затребуваністю серед мешканців громади. Відтак затребуваність медичних послуг серед опитаних мешканців громади має наступний вигляд: спеціалізована медична допомога (149 голосів), лабораторна діагностика (148 голосів), екстрена медична допомога (119 голосів), первинна медична допомога (99 голосів), забезпечення лікарськими засобами та виробами медичного призначення (97 голосів), психологічна допомога (59 голосів), паліативна допомога (14 голосів), послуги телемедицини (10 голосів).

Майже аналогічна ситуація і з задоволеністю мешканців якістю соціальних послуг, які надаються в громаді (19,8% – задоволені, 56,5% – задоволені частково, решта – незадоволені). Серед найбільш затребуваних соціальних послуг опитувані зазначили наступні: консультування/інформування (255 голосів), психологічна допомога (81 голос), супровід сімей, які перебувають в складних життєвих обставинах (76 голосів), підтримане проживання (49 голосів), соціальна реабілітація/адаптація (47 голосів). Також кожен шостий опитаний зазначив потребу в послугі соціального транспорту (зокрема, перевезення маломобільних груп населення) для себе чи своїх знайомих.

Більшість опитаних задовільно оцінюють рівень безпеки в громаді (60,3% вказали, що рівень безпеки – «середній», 15,5% – вище середнього). Проте 19,9% вважають, що рівень безпеки в громаді – нижче середнього.

Топ-10 найважливіших напрямів розвитку громади, на думку респондентів, повинні стати:

1. Поліпшення стану й ремонт доріг в громаді,
2. розширення можливостей для працевлаштування;
3. створення умов для залучення інвестицій;
4. Розвиток системи медичного обслуговування,
5. енергоефективність та енергонезалежність громади;
6. розвиток житлового будівництва;
7. забезпечення безпеки громади;
8. розвиток сфери дозвілля, відпочинку, спорту;
9. розвиток системи освіти, зокрема професійно-технічної;
10. розвиток малого та середнього бізнесу;

Ключовими ресурсами для розвитку громади, на думку респондентів є вигідне підприємницька активність мешканців громади, місцеві підприємства і місцевий бізнес, вільні земельні ділянки та промислові приміщення для започаткування бізнесу, приваблива природа.

Водночас кожен п'ятий з опитаних вказав, що не має бажання долучитися до процесу розробки Стратегії розвитку громади. Інші респонденти готові брати участь на різних етапах розробки та реалізації Стратегії.

Найзручнішими каналами комунікації між ОМС і мешканцями респонденти вважають повідомлення в групах у месенджерах, інформація на сайті громади, публікації в медіа.

Опитування представників бізнесу громади. Загалом опитування показало, що активність бізнесу в процесі розробки Стратегії розвитку громади є невисокою. У проведеному опитуванні взяли участь 16 представників бізнесу (8 жінок і 8 чоловіків). 6 респондентів були у віці 26-40 років, 7 – у віці 41-50 років. Бізнес 12 респондентів функціонує понад 5 років, 4 респондентів – від 2 до 5 років. 10 респондентів – ФОПи, 6 – представники фермерських господарств.

8 респондентів – представляли середній бізнес, 5 – мікробізнес і один – бізнес з кількістю зайнятих 11-50 осіб. 10 опитаних представляли с/г, 6 – торгівлю, 1 – сільськогосподарську переробку. Основним ринком збуту товарів, робіт, послуг 7 респондентів була територія держави, 2 – область, 5 – громада.

5 опитаних відзначили зменшення зайнятих на підприємствах, решту практично не зазнали втрат робочої сили. 3 з 16 опитаних зазначили дуже гостру потребу в спеціалістах, ще шестеро також відчують потребу, але справляються з наявним персоналом. Серед затребуваних спеціалістів – трактористи, водії, слюсарі, різноробочі, продавці.

3 опитаних мають оптимістично налаштовані на розвиток/розширення власного бізнесу в короткостроковій перспективі, 9 – готові до розширення бізнесу, якщо завершиться війна.

Лише 4 з 16 опитаних користувалися державними програмами підтримки фермерських господарств, 1 – державною програмою підтримки бізнесу (доступні кредити 5-7-9), 1 – обласними програмами підтримки бізнесу.

Топ основних перешкод на шляху розвитку бізнесу респонденти вказали наступні:

1. незадовільний стан доріг на території громади;
2. низький платоспроможний попит;
3. обстріли та ворожі атаки;
4. складність отримання інформації про земельні ділянки, які можуть ути взяті в оренду;
5. непрозорість процедур здачі державного майна в оренду;
6. втрата ланцюгів постачання і збуту.
7. пошкодження систем енергопостачання;
8. наявність «тіньової» економіки.

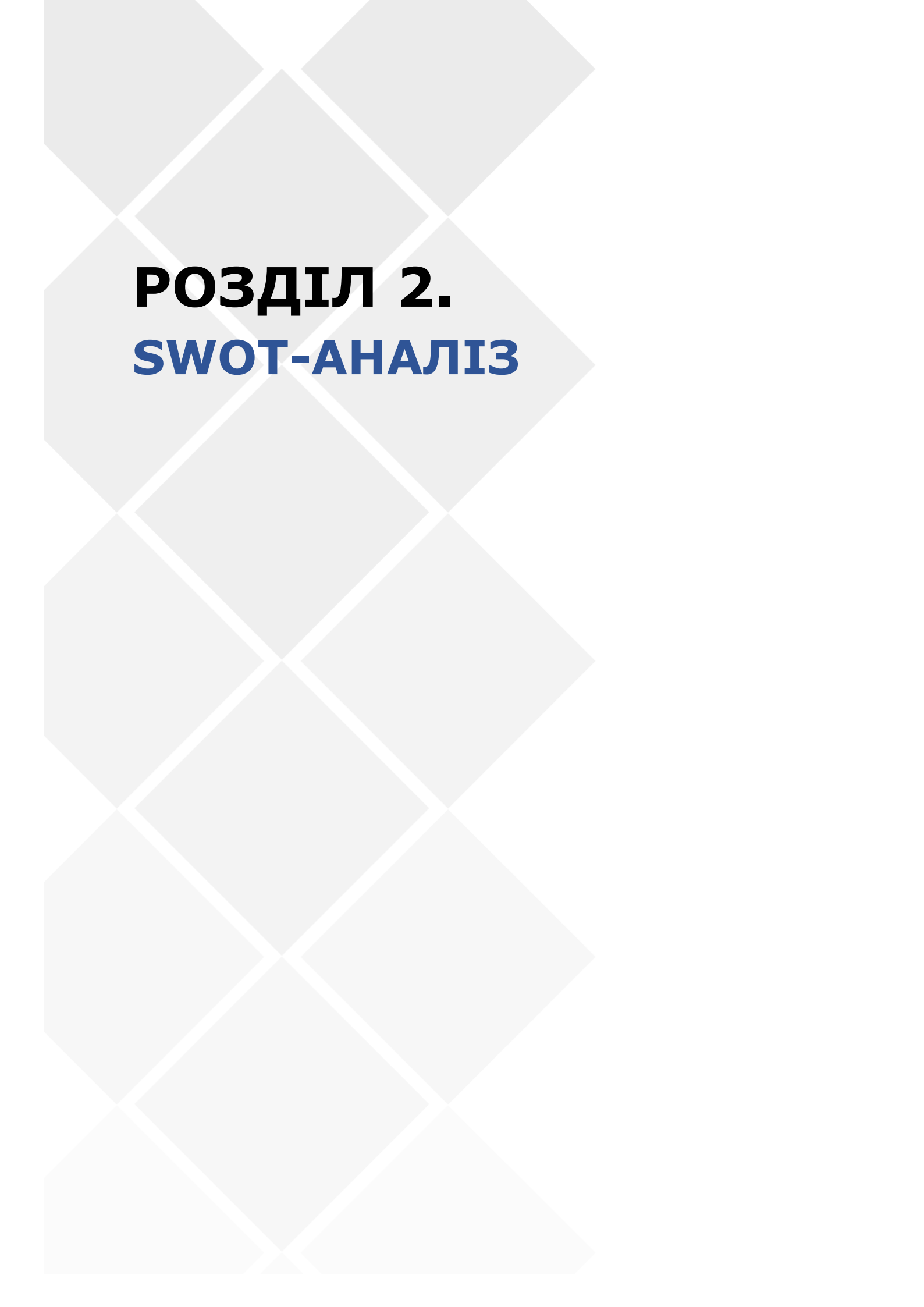
А основними пріоритетними для майбутнього розвитку громади сферами економіки, на думку респондентів, є: с/г, с/г переробка та харчова промисловість, енергетика, транспорт і логістика, торгівля.

Більшість опитаних задоволені комунікацією/співпрацею (оцінюють на рівні – задовільно і вище) з селищним головою (6 з 7 опитаних), селищною радою (6 з 7 опитаних), виконавчим комітетом (4 з 7 опитаних).

Висновки

1. Результати опитування мешканців громади та представників бізнесу підтверджують результати проведеного аналізу соціально-економічного стану Березнегуватської територіальної громади. Основними перешкодами розвитку громади, за результатами опитування, визначено: якість дорожньої інфраструктури та наявність «тіньової економіки», відсутність інвестицій, зокрема в умовах воєнного стану; низька громадянська активність та включеність мешканців громади в процеси управління громадою, проблема комунікації між ОМС, мешканцями та бізнесом; недостатність знань та потреба у підтримці підприємництва в громаді, недостатня підприємливість мешканців громади; недостатня поінформованість про громаду за її межами; пошкодження систем енергопостачання; корупція; недостатня кількість робочих місць та одночасно потреба у кадрах відповідної кваліфікації з боку бізнесу; питання розвитку сфери охорони здоров'я та надання соціальних послуг в громаді.

2. Подальший розвиток громади респонденти вбачають у наступному: поліпшення стану й ремонт доріг в громаді, розвиток системи медичного обслуговування, розширення можливостей для працевлаштування; забезпечення безпеки громади; розвиток сфери дозвілля, відпочинку, спорту; створення умов для залучення інвестицій; енергоефективність та енергонезалежність громади; розвиток системи освіти, зокрема професійно-технічної; розвиток малого та середнього бізнесу; благоустрій громади (з урахуванням принципів безбар'єрності і доступності).

РОЗДІЛ 2.

SWOT-АНАЛІЗ

Розділ 2. SWOT-АНАЛІЗ

За результатами проведеного аналізу соціально-економічного стану громади, оцінки її природно-ресурсного потенціалу визначено сильні і слабкі сторони та встановлено можливості і загрози розвитку громади в перспективі.

Таблиця 2.1. SWOT-аналіз Березнегуватської СТГ

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Вигідне економіко-географічне розташування: громада рівновіддалена від трьох культурно-індустріальних міст Півдня України (Миколаїв, Херсон, Кривий Ріг), р. Інгулець – природний кордон від ворожих атак. 2. Значні земельні ресурси - 91,9% земельного фонду становлять сільськогосподарські угіддя, що є базою розвитку сільського господарства 3. Наявність корисних копалин – пісок, глина, вапняк створюють умови для розвитку виробництва будівельних матеріалів 4. Розвинена екосистема сільськогосподарського виробництва (313 сільськогосподарських підприємств, з них 285 фермерські господарства, та понад 2,8 тисячі одноосібних господарств). 5. Низькі, стимулюючі ставки місцевих податків, в т.ч. єдиного податку 6. Наявні можливості та ресурси для залучення інвесторів та запуску нових виробництв (інвестиційна ділянка Greenfield Investment Proposal площею 18,8 га, з підведеною інфраструктурою, та 8 інших ділянок несіськогосподарського призначення, незадіяний трудовий потенціал, відкритість ОМС до співпраці з потенційними інвесторами). 7. Наявні діючі виробництва (12 підстанцій з генерування енергії сонця) та потенціал розвитку альтернативної енергетики (сприятливі кліматичні умови для виробництва сонячної, вітрової енергії). 8. Рекреаційні ресурси – річка Інгулець (об'єкт смарагдової мережі), регіональний ландшафтний парк "Висунсько-Інгулецький" (ПЗФ). 9. Наявність фахових спеціалістів у закладах охорони здоров'я, соціального захисту, освіти, культури. 10. Достатньо високий рівень медичних послуг, які надаються КНП "Березнегуватська центральна районна лікарня" Березнегуватської селищної ради, амбулаторіями та пунктами здоров'я КНП "Березнегуватський центр ПМД" Березнегуватської селищної ради. 11. Ініціативна громадськість та бізнес (зокрема місцеві фермери), які активно включаються у вирішення проблем громади. 12. Талановиті учні та молодь, які займають призові місця у обласних, всеукраїнських освітніх та творчих конкурсах, фестивалях тощо	1. Погіршення демографічної ситуації через наближення лінії фронту до громади – втрата 15% населення громади через виїзд мешканців з огляду на безпекову ситуацію та негативний природний приріст; 2. Значні втрати господарського потенціалу громади в умовах повномасштабної війни: - пошкоджені 20% с/г підприємств (складські приміщення, техніка, забруднені вибухонебезпечними предметами угіддя тощо); - скорочення кількості суб'єктів господарювання - 40 юридичних осіб та близько 30% ФОПів; - падіння тваринництва в громаді, зокрема за рахунок підсобних домогосподарств; - втрата джерел доходів значної кількості мешканців громади. - Попри с/г спеціалізацію та високі обсяги виробництва с/г сировини, нерозвиненість сфери сільськогосподарської переробки Втрати с/г продукції через відсутність супутньої інфраструктури (зокрема елеваторів) та безпечного залізничного сполучення Проблеми з водопостачанням у низці населених пунктів громади. Лише 9% будинків підключені до централізованого водопостачання. Високий рівень зношення водопровідних мереж та відсутність станцій доочистки води. Пошкодження / знищення водовозів фермерських господарств та низький дебет води спричинили кризу водопостачання населення Аварійний стан більшості автомобільних доріг в громаді. Відсутність пасажирського сполучення між населеними пунктами громади. Дефіцит кваліфікованих та робітничих кадрів (зокрема у сфері с/г, ЖКГ, ОМС) через виїзд населення працездатного віку та мобілізацію. Вивіз ТПВ організовано лише у селищі Березнегувате, 14 несанкціонованих сміттєзвалищ на території громади. Застаріла містобудівна документація, низький відсоток інформації (6,8%), щодо внесення меж у державний земельний кадастр. Проблеми розвитку освітньої та культурної інфраструктури Зруйновано значну частину закладів соціальної сфери.

13. Наявні реалізовані проекти із залученням зовнішніх ресурсів, висока активність у налагодженні співпраці з міжнародними донорами та проектами	12. Освітній процес організований у онлайн форматі через відсутність укриттів, руйнування низки об'єктів освітньої інфраструктури та недостатність шкільного автопарку 13. Дефіцит кадрів у сфері охорони здоров'я, руйнування / пошкодження закладів охорони здоров'я, ускладнення з наданням медичних послуг у периферійних населених пунктах
Можливості	Загрози
1. Зростання попиту на продукцію сільського господарства на світовому ринку. 2. Активне використання наявних родовищ корисних копалин та створення підприємств з виробництва будівельних матеріалів 3. Залучення інвестицій у будівництво в громаді об'єктів с/г переробки та інфраструктури (агропереробного заводу, млина, елеваторів тощо). 4. Доступ кредитних ресурсів для бізнесу, що знаходиться в зонах підвищеної небезпеки, та продовження фінансування Програми «Доступні кредити 5-7-9%». 5. Державна підтримка агропромислових виробників, фермерів. Функціонування єдиного цифрового хабу агровиробників – ДАР. 6. Страхування Експортно кредитними агентствами (ЕКА) інвестицій у створення об'єктів та інфраструктури переробної промисловості та експорту товарів. 7. Цільові субвенції з державного бюджету в рамках Програми відновлення України. 8. Підтримка розвитку альтернативної енергетики: державні програми, пільгові тарифи, кредитування 9. Залучення коштів міжнародних грантових та донорських програм на фінансування проектів соціальної, транспортної, житлово-комунальної інфраструктури. 10. Державні та міжнародні програми підтримки проектів відновлення та модернізації водопостачання та зрошувальних систем південних регіонів	1. Продовження війни на виснаження всіх ресурсів України. Погіршення макроекономічних показників під впливом війни. Посилення інфляції, зниження платоспроможності населення. Пріоритетне спрямування державного бюджету на фінансування військових цілей. 2. Погіршення безпекової ситуації через наближення лінії фронту 3. Подальше погіршення демографічної ситуації через виїзд мешканців (з огляду на втрату джерел доходів, продовження онлайн навчання тощо) та скорочення народжуваності. Скорочення чисельності економічно активного населення, зокрема чоловіків через мобілізацію до лав ЗСУ та людські втрати на війні. 4. Відсутність державної, донорської підтримки та програм відновлення постраждалих через війну територій (будівництво укриттів, відновлення закладів соціальної інфраструктури, відновлення житлового фонду та суб'єктів бізнесу тощо) 5. Посилення податкового тиску та вимушене зростання податкового тиску на бізнес і населення в умовах дефіциту бюджету. 6. Обмеження для вітчизняного експорту с/г продукції (обмеження роботи портів, пунктів перетину кордону, обсягів експорту тощо). 7. Погіршення умов збуту продукції для дрібних товаровиробників / фермерів 8. Обмеження доступу до фінансових / кредитних ресурсів для суб'єктів господарювання у регіонах, наближених до лінії фронту.

SWOT-матриця

SWOT-матриця дозволяє виявити взаємозв'язки між «внутрішніми» (сильні та слабкі сторони) та «зовнішніми» (можливості та загрози) факторами, що мають стратегічне значення для Березнегуватської територіальної громади. Суцільна лінія символізує сильний взаємозв'язок, пунктирна – слабкий.

Порівняльні переваги. За допомогою матриці зв'язків між внутрішніми чинниками, а саме сильними сторонами та зовнішніми впливами – можливостями, визначаються найбільш перспективні сторони, які краще за інших сприймають вплив зовнішніх факторів і дають сильніший поштовх соціально-економічному розвитку (рис.3.1).

Виклики. У цьому випадку матриця зв'язків будується між слабкими сторонами та зовнішніми позитивними можливостями, які дозволяють зменшити вразливість та подолати слабкі сторони (внутрішні фактори) через використання можливостей (зовнішні фактори) (рис.3.2).

Ризики. Матриця зв'язків між слабкими сторонами та загрозами дозволяє визначити найбільш слабкі місця (внутрішні чинники) суб'єкта аналізу при впливі негативних зовнішніх факторів – загроз, тобто найбільш ймовірні ризики при подальшій реалізації планів розвитку громади (рис.3.3).

Протидія. У цьому випадку матриця зв'язків будується між сильними сторонами та зовнішніми загрозами, що дозволяє визначити найбільш сильні місця (внутрішні чинники) суб'єкта аналізу, що здатні протидіяти потенційним ризикам (рис.3.4).

Порівняльні переваги – результати аналізу сильних сторін та можливостей

Березнегуватська селищна територіальна рівновіддалена від трьох культурно-індустріальних міст Півдня України (Миколаїв, Херсон, Кривий Ріг). Близькість до портів м. Миколаїв, м.Одеса створює умови експорту зерна. Зростання попиту на продукцію сільського господарства на світовому ринку, Державна підтримка агропромислових виробників, фермерів. Функціонування єдиного цифрового хабу агровиробників – ДАР створює можливості підтримки фермерства, одноосібних сільськогосподарських господарств, частка яких є високою у громаді.

Громада має поклади корисних копалин - піску, глини, вапняка, проте родовища не розроблені. Громада зазнала значних руйнувань соціальної, житлової інфраструктури, відбудова якої потребує будівельних матеріалів. Вкладання інвестицій у будівельну галузь, зокрема підприємства з виробництва будівельних сумішей може стати вагомим поштовхом розвитку та відбудови громади.

У громаді 91,9% земельного фонду становлять сільськогосподарські угіддя, функціонує понад 300 с/г підприємств, потужним сектором розвинене фермерство. Разом з тим, продукція сільського господарства реалізується за межами громади. Низька частка переробних підприємств, елеваторів обмежує можливості розвитку громади, сприяє втраті сільськогосподарської продукції. Поштовхом до розвитку переробної промисловості могло б стати страхування Експортно кредитними агентствами (ЕКА) інвестицій у створення об'єктів та інфраструктури переробної промисловості та експорту товарів. **У громаді є вільні інвестиційні ділянки для залучення інвесторів та запуску нових виробництв** (інвестиційна ділянка Greenfield Investment Proposal, 8 ділянок несільськогосподарського призначення), стимулюючі ставки місцевих податків.

Удосконалення регуляторно-податкового законодавства, насамперед для мікро- та малого бізнесу мотивуватиме місцеве населення до розвитку підприємницької діяльності. Поштовхом є продовження фінансування Програми «Доступні кредити 5-7-9%». У 2022 році понад 50 % кредитів за цією програмою були видані у сфері сільського господарства. Такі передумови сприятимуть відкриттю нових підприємств малого та середнього бізнесу, у тому числі з виробництва крафтової с/г продукції.

В умовах дефіциту електроенергії в країні через ракетні обстріли важливим є диверсифікація енергопостачання. Громада має досвід альтернативної енергетики. Наявні діючі виробництва (12 підстанцій з генерування енергії сонця) та є потенціал розвитку сонячної та вітрової енергетики через сприятливі кліматичні умови. Підтримка на державному рівні розвитку альтернативної енергетики через державні програми, пільгові тарифи, пільгове кредитування може прискорити цей процес.

Попри значні руйнування соціальної інфраструктури, перехід на онлайн навчання в громаді збережено фахових спеціалістів у закладах охорони здоров'я, соціального захисту, освіти, культури, талановитих учнів та молодь, ініціативну громадськість. Залучення державних коштів через програми відновлення, міжнародних грантових та донорських програм на фінансування проєктів соціальної, інженерної інфраструктури, вирішення проблем водопостачання дозволить зберегти людський капітал громади та знизить міграційні потоки з громади.

Виклики - визначені в результаті аналізу слабких сторін та можливостей

Значними викликами для Березнегуватської селищної територіальної громади є незадовільний стан інженерної інфраструктури високий рівень зносу інженерної інфраструктури 80-90%, необхідність доставки питної води водовозами, яких не вистачає та додаткової очистки води, відсутність централізованого водопостачання та водовідведення у сільських населених пунктів громади, потреби у ремонті більшості доріг комунальної власності та відсутність пасажирського сполучення між населеними пунктами громади, відсутність вивезення ТПВ у сільській місцевості та інше. Основним шляхом в умовах війни для вирішення цих проблем громади є розвиток бізнесу, поступове збільшення надходжень до бюджету і скерування фінансового ресурсу для покращення інфраструктури. Вирішення питань незадовільного стану інженерної інфраструктури в середньостроковій перспективі можуть бути частково усунуті завдяки бюджетній підтримці, що надається для територіальних громад, що зазнали руйнування через війну, а також із залученням грантових коштів, міжнародної технічної допомоги.

Одним з найсерйозніших викликів розвитку громади є катастрофічна демографічна ситуації – чисельність населення за два роки війни скоротилась на 15 %. Тому можливості будь-яких видів державної, міжнародної підтримки різних сфер діяльності можуть зіштовхнутись з проблемами дефіциту кваліфікованих працівників. Дефіцит кваліфікованих кадрів у ОМС, що виник в умовах війни, може стати викликом надходження та освоєння інвестицій у громаду, зокрема через неспроможність розробки містобудівної документації.

Можливостями розвитку громади є вдосконалення регуляторно-податкового законодавства, насамперед для мікро- та малого бізнесу, що мотивуватиме місцеве населення до розвитку підприємницької діяльності, можливість отримати дешеві кредитні ресурси з продовженням фінансування державної програми «Дешеві кредити 5-7-9». Водночас викликом розвитку підприємництва, фермерства та залучення нових інвестицій, зокрема у переробку сільськогосподарської продукції, будівництва агропереробного заводу, млина, елеваторів є низька якість води, незадовільний стан водопостачання та дефіцит води, дорожньої інфраструктури.

Громада має досвід та потенціал розвитку сонячної та вітрової енергетики. **Підтримка розвитку альтернативної енергетики** через державні програми, пільгові тарифи, кредитування є шансом реалізації цього потенціалу та вирішення проблеми дефіциту енергопостачання. Водночас викликом може стати нестача кваліфікованих спеціалістів з обслуговування обладнання альтернативної енергетики.

Цільові субвенції з державного бюджету в рамках Програми відновлення України, залучення коштів міжнародних грантових та донорських програм на фінансування проєктів соціальної, транспортної, житлово-комунальної інфраструктури можуть бути відтерміновані в часі через подальшу ескалацію та близькість до лінії фронту. Це виклик насамперед для соціальної сфери – можливості відновлення офлайн навчання в школах, обмеження числа медичних та соціальних послуг. Як наслідок, громада в перспективі зіштовхнеться з проблемами дефіциту кадрів в освіті, охороні здоров'я та соціальному захисті через вимушену міграцію.

Ризики - визначені в результаті аналізу слабких сторін та загроз

Найбільшим ризиком розвитку громади є продовження війни на виснаження всіх ресурсів України та погіршення безпекової угоди через наближення лінії фронту. Погіршення макроекономічних показників під впливом війни, інфляції, прийняття воєнноорієнтованих бюджетів і відповідно зменшення державного та регіонального фінансування соціальної сфери відобразиться на всіх сферах життя – сприятиме зменшенню працездатного населення, народжуваності в громаді, відсутності інвестицій – приватних та державних, зниження наповнення місцевого бюджету, погіршенні якості життя населення. Наближення лінії фронту, окрім збільшення руйнувань інфраструктури через щільні обстріли, може спричинити різке посилення міграції населення та вимушену евакуацію.

Ризиком розвитку освітньої мережі громади та продовження освітнього процесу в онлайн форматі є відсутність державної, донорської підтримки та програм відновлення постраждалих через війну територій. Громада має негайну необхідність будівництва уприттів освітніх закладів, а вирішити це завдання без сторонньої допомоги нереально. Також першочергової фінансової підтримки потребує пошкоджена інфраструктура закладів охорони здоров'я.

Великим ризиком для громади з низькою фінансовою спроможністю є вплив за межі громади кваліфікованих кадрів, поповнення чоловічим населенням ЗСУ, це негативно відображається на укомплектованості кваліфікованими кадрами ОМС, підприємств, негативно впливає на економіку територіальної громади через такі фактори як: збільшення демографічного навантаження на працездатне населення, посилення дисбалансу попиту та пропозиції на місцевому ринку праці, неспроможності ОМС виконувати свої функціональні обов'язки та інше. Міграційні ризики посилюватимуться через невирішеність проблеми водопостачання у громаді, адже населення зіштовхнулось з проблемою дефіциту питної води через нестачу водовозів, низький дебет води у громаді та інше.

Громада, будучи сільськогосподарською, може зіштовхнутись з ризиком обмеження вітчизняного експорту с/г продукції та погіршенням умов збуту сільськогосподарської продукції дрібними товаровиробниками, такі слабкі сторони громади як погані дороги та залізничне сполучення, проблеми водозабезпечення, відсутність елеваторів, нерозвиненість сфери сільськогосподарської переробки лише ускладнять ситуацію.

Ризиком розвитку громади є обмеження доступу до фінансових / кредитних ресурсів для суб'єктів господарювання у регіонах, наближених до лінії фронту, що негативно відобразиться не лише на можливостях відбудови соціальної, житлово-комунальної інфраструктури, але і економічній активності в регіоні, зокрема на розвитку фермерства, сільськогосподарських підприємств. Ситуація ще більш загостриться за умови посилення податкового тиску на бізнес та населення в умовах дефіциту державного бюджету.

Протидія - визначена в результаті аналізу сильних сторін та загроз

Найсуттєвішою загрозою для розвитку Березнегуватської селищної територіальної громади є наближення лінії фронту та продовження війни на виснаження всіх ресурсів України, що негативно відобразатиметься у зниженні всіх макроекономічних показників. За таких умов пріоритетом для державного бюджету буде фінансування військових потреб та, як наслідок, зменшення державного та регіонального фінансування соціальної сфери, зокрема в частині інфраструктурних проектів.

Несприятливі тенденції для розвитку економіки громади, зокрема сільського господарства, через зростання тарифів на енергоносії, добрива, насіння, пальне певною мірою компенсуватимуться за рахунок сприятливої державної економічної політики – функціонування єдиного цифрового хабу агровиробників – ДАР та макроекономічній допомозі міжнародних донорів, фінансових інституцій та урядів США та ЄС.

Потреба продовольчого забезпечення регіону та зростання цін на сільськогосподарську продукцію сприятиме продовженню виробничої діяльності підприємств сільського господарства, забезпечуючи робочі місця для місцевого населення та формуючи податкові надходження до державного та місцевого бюджетів. Наявність великої площі громади та земельних ділянок у населення за умови погіршення макроекономічної ситуації, зростання безробіття, зростання цін на продовольчі товари також сприятиме їх використанню у сільськогосподарських цілях та забезпеченню потреб населення громади власними продуктами сільськогосподарського виробництва.

Наявність корисних копалин – пісок, глина, вапняк в умовах наближення лінії фронту можуть бути використані в якості будівельних матеріалів для фортифікаційних споруд, та базою розвитку виробництва будівельних матеріалів. Зростання попиту на будівельні матеріали через руйнування великої кількості підприємств, що виробляли будівельні матеріали на сході та півдні країни, та необхідність відбудови зруйнованою війною інфраструктури та житлових масивів ставить нові вимоги та можливості розвитку родовищ корисних копалин у громаді.

Відтік кваліфікованих кадрів за кордон та втрата працездатного населення через війну є загрозою втрати людського потенціалу громади. Серед чинників, які спроможні протистояти є поповнення робочих місць громади мешканцями з числа ВПО та підростаючим поколінням, адже у громаді сприятлива для розвитку вікова структура населення - висока частка дітей до 18 років (20,9%) та майже 1,5 тис ВПО, більша половина з яких працездатного віку. У громаді талановита молодь та ініціативна громадськість, зокрема місцеві фермери, що допомагають підтримувати життєздатність громади.

Наявні діючі виробництва (12 підстанцій з генерування енергії сонця) та потенціал розвитку зеленої енергетики є доброю альтернативою налагодження енергопостачання у громаді в умовах дефіциту енергоресурсів в країні через зруйновано рф енергетичну інфраструктуру.

Наявність у громаді можливостей та ресурсів для залучення інвесторів та запуску нових виробництв (інвестиційна ділянка Greenfield Investment Proposal, 8 ділянок

несільськогосподарського призначення) є обмеженими через війну, однак за умови налагодження співпраці з міжнародними донорами та проектами, страхування Експортно кредитними агентствами (ЕКА) інвестицій у створення об'єктів та інфраструктури переробної промисловості та експорту товарів, стабілізації ситуації можуть бути використані для будівництва підприємств переробки сільськогосподарської сировини.

РОЗДІЛ 3.
СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ
БЕРЕЗНЕГУВАТСЬКОЇ
СЕЛИЩНОЇ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ
ГРОМАДИ

Розділ 3. СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ БЕРЕЗНЕГУВАТСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Сценарне моделювання є важливою методологічною базою стратегічного вибору. Сценарій – деяка послідовність подій, які можуть відбутися в майбутньому із значною долею ймовірності за певних умов. Такі умови або фактори, можуть бути як зовнішні, так і внутрішні. Іншими словами, в основі кожного сценарію повинні бути покладені базові сценарні припущення, за яких можуть виникати ті чи інші фактори впливу.

Зважаючи на те, що основним фактором впливу, який обумовлює траєкторію, темпи, можливості та ризики розвитку громад в Україні на сьогоднішній день, є повномасштабна війна, яку розгорнула росія на території нашої держави, в основі сценаріїв розвитку громад лежить фактор війни.

Основними сценаріями розвитку є: **песимістичний та стримано оптимістичний.**

Песимістичний сценарій розвитку

Песимістичний сценарій розвитку територій формується за комплексу припущень, що тривкий у часі (горизонті планування) баланс зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на стан громади як соціально-економічної системи залишається незмінним або може погіршуватися, з огляду на **продовження війни (до 2026 року і далі) / її перехід у заморожений стан, що не дозволяє сформувати стимули для розвитку країни, регіону, громади.**

Базові припущення песимістичного сценарію – зовнішні чинники:

1. Війна з росією триває, здійснюються перманентні бомбардування українських міст, об'єктів інфраструктури, економіки тощо. Ситуація щодо вторгнення з боку білорусі залишається напруженою.
2. Демографічні втрати, спричинені війною, подальше зменшення населення через падіння народжуваності і активні еміграційні процеси, різкі зміни в системі розселення – посилення концентрації населення в містах – у східних регіонах через концентроване відновлення інфраструктури у великих містах, у центральних і західних – через концентрацію ВПО в обласних центрах та містах обласного значення.
3. Виключення частини території України з господарської діяльності через окупацію, мінування територій, забруднення земель (зокрема с/г) через хімічні та вибухові ураження тощо
4. Втрата економічного потенціалу східних регіонів, їх деіндустріалізація, різкі зміни в системі розміщення господарської діяльності.
5. Зниження економічної спроможності більшості територіальних громад та регіонів України (через вилучення територій з господарської діяльності, релокацію бізнесу та переміщення трудового ресурсу, розірвання логістичних ланцюгів, втрату експортних можливостей тощо) та розширення територій, які потребують державної підтримки.

6. Масові руйнування інфраструктури, невідповідність та вразливість інфраструктури для потреб військового часу (в т.ч. недостатність в окремих регіонах).

7. Втрата транзитного потенціалу більшості регіонів.

8. Необхідність відновлення управління та базової інфраструктури на деокупованих територіях.

9. Велика кількість ВПО, необхідність їх інтеграції в соціальне і економічне життя приймаючих громад.

10. Дестабілізація ринків праці через масове переміщення працівників, релокацію бізнесу, втрата фахівців через мобілізацію, еміграцію тощо.

11. Поява великої кількості ветеранів, які потребують реабілітації та інтеграції в мирне життя

12. Зниження доходів бюджету на тлі зростання видатків на утримання армії та розвиток ВПК.

13. В умовах воєнного стану спостерігається згортання децентралізації та повернення до централізованого управління.

14. Відсутність реальних механізмів /програм підтримки місцевого економічного розвитку. Поступове скорочення офіційних трансфертів (освітньої субвенції, дотації вирівнювання...).

15. Перекладання повноважень у соціальній сфері на рівень територіальних громад.

16. Рівень тіньової зайнятості залишається високим, а в деяких громадах поглиблюється через економічну депресію та неспроможність суб'єктів бізнесу сплачувати податки.

17. ВВП країни досягнуло мінімального рівня за останні 30 років. Тенденцій відновлення економічної активності не спостерігається.

18. Гривня підтримується виключно міжнародними вливаннями та кредитами, темп інфляції залишається високим.

19. Інфляція та втрата доходів частини населення призводять до зниження купівельної спроможності населення.

20. Інвестиційні потоки відкладаються в часі до завершення війни.

21. Податковий тиск на підприємців посилюється з метою наповнення державного та місцевих бюджетів.

22. Підприємницький клімат в Україні та регіоні суттєво не змінюється / погіршується.

23. Мілітарна та фінансова підтримка партнерів та донорів залишається на низькому рівні.

Базові припущення песимістичного сценарію – внутрішні чинники:

1. Територіальна громада далі несуть навантаження, спричинені війною – інтеграція ВПО в громади, їх супровід та підтримка, робота з релокованим бізнесом, робота з партнерами щодо надання гуманітарної допомоги, підтримка ТРО тощо.

2. Зростання демографічних ризиків для громади через втрату дітей, молоді, населення у працездатному віці, що вже у найближчі роки спричинить скорочення споживачів освітніх, медичних, соціальних, культурних послуг.

3. Громади втрачають мешканців, зокрема вузьких фахівців, що відображається на забезпеченні процесів життєдіяльності громади.

4. Економіка в громаді слабо розвинута, більшість працює в тіні, розвитку малого та середнього бізнесу не приділяється достатньої уваги.

5. Розвиток сільського господарства обмежений змінами в можливостях експорту, промисловість потерпає від втрати логістичних ланцюгів, потенційних напрямків збуту продукції тощо.

6. Доходи місцевих бюджетів знижуються через зменшення офіційних трансфертів з державного бюджету та зниження економічної активності в громадах.

7. Зростання частки доходів місцевих бюджетів від бюджетної сфери (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист, управління, оборона...). Кількаразове зростання доходів бюджетів від ПДФО від зарплат військових.

8. Значно зростають видатки місцевих бюджетів на заходи у сфері безпеки (зокрема будівництво / ремонт укриттів), забезпечення потреб військових, підтримку ВПО, соціальні виплати ветеранам та родинам загиблих тощо.

9. Інвестиційний клімат у громаді залишається у замороженому стані до завершення бойових дій.

10. Рівень купівельної спроможності населення постійно знижується.

11. Громади продовжують оптимізацію мережі закладів освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури тощо з огляду на брак бюджетного ресурсу, але це не супроводжується зростанням якості освітніх, медичних, культурних, соціальних послуг.

12. Обмеження на використання бюджетних коштів на капітальні видатки залишаються жорсткими, що не дозволяє оновлювати соціальну та інженерну інфраструктуру в громадах.

13. Інституції підтримки бізнесу в громаді не формуються через обмеженість бюджетного ресурсу та/або відсутність фахівців (проектних менеджерів).

14. Заходи з забезпечення енергоефективності згортаються, видатки на екологічні цілі скорочуються, що поряд із відсутністю модернізації інженерної інфраструктури негативно впливає на екологічну ситуацію в громаді.

Результат імплементації песимістичного сценарію для Березнегуватської СТГ:

Якщо освітній процес у дошкільних закладах не відновиться, а заклади загальної середньої освіти і далі продовжуватимуть навчання у онлайн форматі через відсутність укриттів це прискорить процес міграції населення громади у інші регіони та за кордон. Не лише міграція, але і різкий спад народжуваності під час війни, висока смертність посилить демографічну кризу. За таких умов знизиться ймовірність поповнення громади дітьми та дорослими з числа ВПО.

Продовження війни негативно відобразиться на водопостачанні в регіоні. Обмеження доступу до питної води через нестачу водовозів, пошкоджена інженерна інфраструктура, зруйновані дороги є негативним фактором впливу не лише на демографічну ситуацію, але і підприємницьку активність у громаді.

У замороженому стані до завершення бойових дій будуть інвестиції у економіку громади. До числа відкладених завдань додасться ремонт доріг, налагодження централізованого вивезення сміття у сільських населених пунктах, налагодження водопостачання, облаштування благоустрою тощо. Комунальне підприємство «Послуги 2» зазнаватиме збитковості виробництва послуг через постійне зростання

вартості електроенергії, будівельних матеріалів, запчастин і паливо-мастильних матеріалів, що веде до збільшення затрат на обслуговування, які не перекриваються діючими тарифами. Зростатиме заборговані населення у сплаті комунальних платежів перед КП «Послуги 2», яка вже на тепер становить 20-30 %. Придбаних водовозів буде не вистачати для вирішення проблеми забезпечення населення питною водою. Відтермінується організація збору та вивозу ТПВ у сільських населених пунктах громади. Наразі ця послуга доступна лише у смт. Березнегувате. Складна екологічна ситуація, що склалась через війну, лише посилиться через утилізацію ТПВ на присадибних ділянках, аварійний стан житлово-комунальної інфраструктури, незадовільний стан доріг, деградацію земель тощо.

Основна галузь економіки – аграрна сфера зазнаватиме збитковості через складнощі реалізації продукції, експорту продукції та відсутності потужностей переробки аграрної сировини у громаді. До проблем розмінування сільськогосподарських угідь додадуться кліматичні зміни – через глобальне потепління зростатиме загроза посух та обмеження можливості боротьби з ними через низький дебет води у громаді. Як наслідок, знизяться обсяги надходжень до місцевого бюджету.

Громада розвивається надто повільно. Через скорочення податкових надходжень заморожені капітальні видатки, що не дозволить оновлювати соціальну та інженерну інфраструктуру, громадський простір, транспортну інфраструктуру.

Стримано-оптимістичний сценарій розвитку

Стримано-оптимістичний сценарій розвитку будується на припущеннях, за яких формуються більш сприятливі зовнішні (глобальні та національні) та внутрішні (ті, які громада здатна створити самостійно) фактори впливу: громада активно використовує власні сильні сторони (конкурентні переваги) та можливості з метою нівелювання ризиків, які виникають з огляду на умови суспільно-економічного розвитку країни. Основним фактором цього сценарію є ймовірність завершення війни не пізніше 2025 року.

Базові припущення стримано-оптимістичного сценарію – національний та регіональний рівень:

1. Війна з росією завершується перемогою України або переходить у заморожений формат (без активних бомбардувань українських міст, об'єктів інфраструктури, економіки тощо). Уся / практично уся територія України деокупована. Ситуація щодо вторгнення з боку білорусі дещо вирівнюється.

2. Частина населення, що перебувала за кордоном, повертається в Україну (щонайменше 50%).

3. ВПО повертаються в свої громади або активно інтегруються в соціальний, економічний простір приймаючих громад. Зростання частки населення, яке проживає у великих та середніх містах. Активний розвиток агломерацій.

4. Частина території України залишається виключеною з господарської діяльності на найближчі роки та такою, що непридатна для ведення с/г.

5. Відновлення східних регіонів відбувається досить активно, але концентрується у великих містах. Відновлення спрямоване на соціальну інфраструктуру. Економіка східних регіонів відновлюється дуже повільно.

Безпековий фактор є стримуючим для розбудови тут великих об'єктів промисловості (які характерні для цих регіонів).

6. Об'єкти промисловості, зокрема ВПК, розміщуються в західних областях. Має місце брак кадрів інженерних спеціальностей у цих регіонах. Потребує коригування структура підготовки фахівців закладами вищої та професійно-технічної освіти.

7. Поступове відновлення економічної активності в регіонах, яке основним чином сконцентроване у сферах будівництва, вироблення будівельних матеріалів, ВПК, с/г та с/г переробки.

8. Розширення територій, які потребують державної підтримки.

9. Запуск державних програм підтримки розвитку територій. Відновлення діяльності і збільшення фінансового ресурсу функціонування ДФРР, УКФ, тощо.

10. Висока активність донорів у запуску програм відновлення українських громад.

11. Значне зростання інвестиційної активності (закордонних інвесторів), яке водночас супроводжується значною територіальною диференціацією та спрямування ресурсу в громади деокупованих, близьких до лінії фронту громад.

12. Спрощення для інвесторів процедури підключення (вартості) до інженерних мереж.

13. Поступове відновлення інженерної та дорожньої інфраструктури. Її активна модернізація із врахуванням безпекового фактора.

14. Поступово відновлюється транзитний потенціал південних регіонів, розбудовуються пункти пропуску з країнами ЄС на західному кордоні, відновлення авіасполучення. Водночас Україна залишається «тупиковою» в контексті транзиту через росію чи білорусь.

15. Поступова стабілізація ринків праці, налагодження взаємодії між роботодавцями, закладами професійно-технічної та вищої освіти, підготовка фахівців затребуваних в регіонах спеціальностей.

16. Створення і реалізації програм для ветеранів, які потребують реабілітації та інтеграції в мирне життя, а також супроводу в започаткуванні, веденні власного бізнесу.

17. Дешеві кредити та підтримка агропромислового сектору з боку держави активізують місцевий бізнес.

18. Доходи державного та місцевого бюджетів будуть залишатись стабільними / не знижуватись в абсолютних цифрах, але із врахуванням інфляції свідчить про падіння фінансової спроможності.

19. Продовження реалізації процесів децентралізації та прийняття низки затребуваних законів.

20. Унормування відповідальності за реалізацію повноважень у соціальній сфері між державним, регіональним, місцевим рівнями.

21. Рівень тіньової зайнятості знижується, що обумовлено зростанням економічної активності та покращенням податкового клімату.

22. ВВП країни поступово зростає. Тенденцій відновлення економічної активності є достатньо чіткими.

23. Інфляція стає регульованою, що поряд із розширенням доступності місць праці для населення призводить зростання купівельної спроможності населення.

24. Підприємницький клімат в Україні та регіоні суттєво не змінюється.

25. Мілітарна та фінансова підтримка партнерів та донорів залишається на високому рівні.

26. Активна реалізація низки реформ, що активно підтримується закордонними донорами.

Базові припущення стримано-оптимістичного сценарію – місцевий рівень:

1. Чисельність населення в громадах стабілізується. Зростає кількість народжених малюків.

2. ВПО отримують підтримку відповідальних структур та не потребують втручання органів сільських та міських рад. Більшість ВПО інтегровані в життєдіяльність громад.

3. Громади поступово відновлюють власну економічну спроможність. Активізують діяльність існуючі та створюються нові суб'єкти господарювання.

4. Зростання доходів місцевих бюджетів та їх спроможності фінансувати розвиткові видатки.

5. Зростання купівельної спроможності населення активізує місцеві ринки товарів і послуг в громадах.

6. Усі релоковані підприємства відновили свою діяльність, перереєстровані у громаді та сплачують тут податки.

7. Сформовані базові планувальні документи громади: стратегія, зонування земель громади, схему планування території громади, інвестиційний паспорт громади, інвентаризація комунальних та приватних активів.

8. Активізується інвестиційна діяльність в громадах, оскільки Україна стає однією з найпопулярніших місць для інвестування.

9. Громади створюють інституції підтримки малого та середнього бізнесу (Агенції МЕР, тощо), що сприяє активному розвитку підприємництва в громадах.

10. Створюються привабливі інвестиційні пропозиції у сферах глибокої переробки с/г продукції, високотехнологічних виробництв, сфері будівельних матеріалів, будівництва.

11. Активно розвивається туризм в громадах і якість туристичних послуг зростає (оскільки основна орієнтація на іноземного туриста).

12. Громада є активним учасником впровадження Стратегії розвитку регіону та/чи Плану відновлення, відповідно, реципієнтом державних фондів та програм.

13. Громада ефективно використовує державні субвенції та кошти інвесторів на розвиток інфраструктури.

14. Громади здійснюють модернізацію мережі закладів освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури тощо, що супроводжується зростанням якості освітніх, медичних, культурних, соціальних послуг.

15. Впровадження заходів із забезпечення енергоефективності, відновлення видатків на екологічні цілі, модернізація інженерної інфраструктури відбувається на вимогу часу і з огляду на вимоги європейського законодавства.

16. Україна продовжує шлях інтеграції в ЄС, поступово модифікуючи власне законодавство.

17. Завдяки реалізації значної кількості програм міжнародних донорів зростає інституційна спроможність органів місцевого самоврядування та органів влади в Україні.

Результат імплементації стримано-оптимістичного сценарію для Березнегуватської СТГ:

У громаді налагоджено офлайн навчання у школах та запрацювали дошкільні навчальні заклади. Відновлюється зруйновані заклади охорони здоров'я. Це значно знизило міграцію з громади та позитивно вплинуло на повернення місцевих мешканців, що мігрували через війну. Хоча і є тенденція до скорочення населення, однак збільшується народжуваність, що дозволяє нівелювати «демографічну яму», спричинену війною. Громада працює в напрямку покращення пасажирського сполучення між населеними пунктами громади, налагоджено безперебійне водопостачання питної води водовозами.

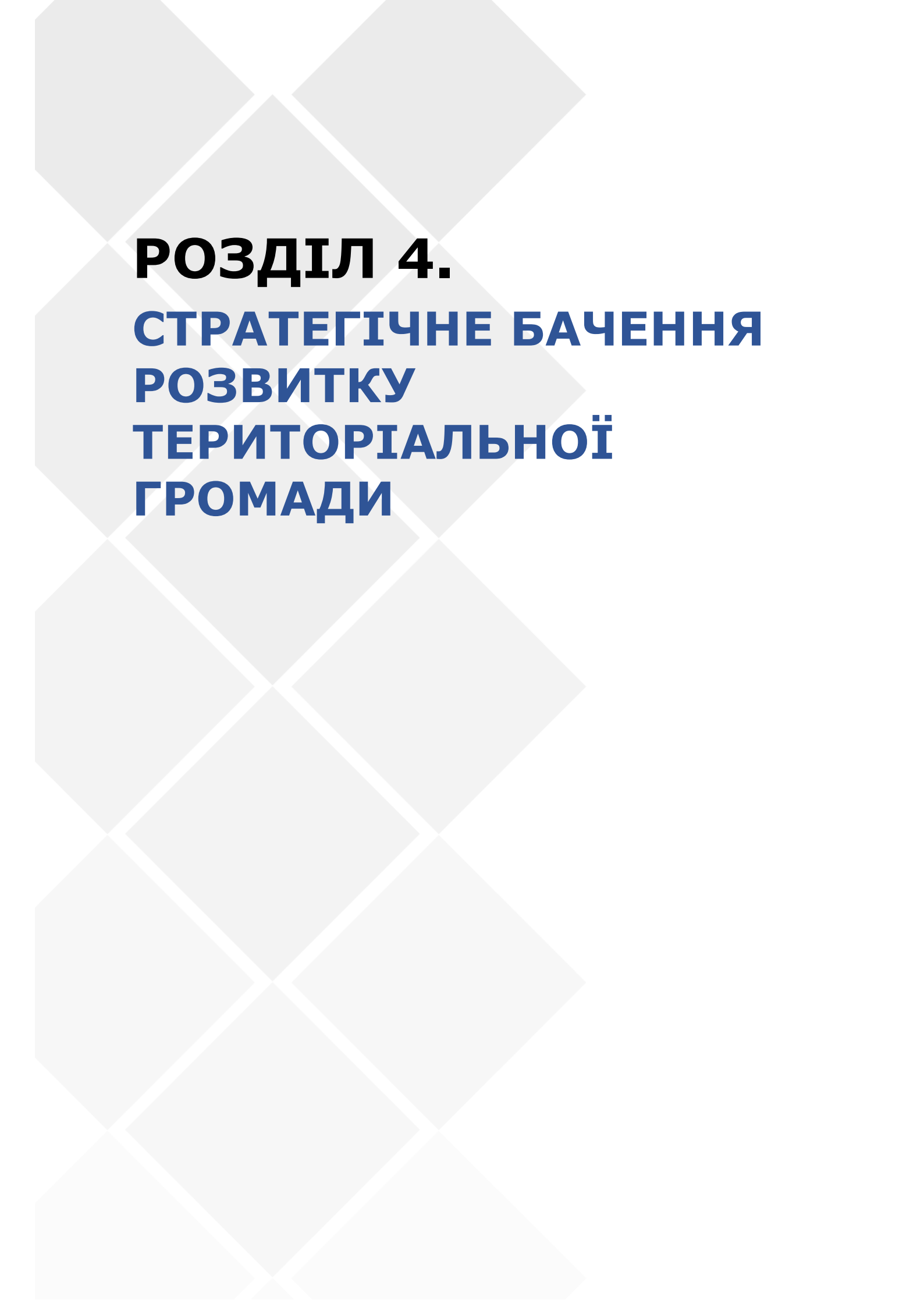
Розмінована території сільськогосподарських угідь, відновлене залізничне сполучення, сприятливий підприємницький клімат у державі та громаді поволяє сприяє відновленню агробізнесу, фермерства, та розвитку підприємств переробки агросировини (елеватор, млин). Поштовхом розвитку може бути налагодження співпраці з міжнародними донорами та проектами, страхування Експортно кредитними агентствами (ЕКА) інвестицій у створення об'єктів та інфраструктури переробної промисловості та експорту товарів. Сприятиме розвитку агропромисловості перегляд ОМС орендованих ділянок на предмет можливості їх використання в інвестиційних цілях; спрощення для інвесторів на державному рівні процедури підключення (вартості) до інженерних мереж.

У громаді сформовані базові планувальні документи: стратегія та план заходів з її реалізації, інвестиційний паспорт громади та інші. За умови створення належного рівня економіко-інвестиційного менеджменту у громаді активізується інвестиційна діяльність. Активна позиція місцевої влади в напрямі розвитку дозволяє залучити державні кошти проектів відновлення, міжнародної технічної допомоги, грантові кошти на реалізацію місцевих проектів.

Відбудова зруйнованої інфраструктури в регіоні сприятиме зростанню попиту на будівельні матеріали. Наявність корисних копалин – пісок, глина, вапняк може стати базою розвитку виробництва будівельних матеріалів у громаді та розробки місцевих сировинних родовищ.

Підвищення податкових надходжень до місцевого бюджету за рахунок активізації економічної діяльності громади, дозволить вирішити низку питань місцевого розвитку, зокрема таких як налагодження вивезення ТПВ з сільських населених пунктів та ліквідації стихійних сміттєзвалищ, благоустрою населених пунктів.

Описаний сценарій стає базою для формулювання стратегічного бачення громади на стратегічну перспективу.

РОЗДІЛ 4.

СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Розділ 4. СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Стратегічне бачення відображає унікальність громади. Досягнення закріплених у ньому положень дозволить забезпечити конкурентоспроможність громади у довгостроковій перспективі. Стратегічне бачення відображає оптимістичний погляд на розвиток громади в майбутньому і є визначальним для формування цілей і завдань стратегії розвитку громади в середньо- та довгостроковій перспективі.

Березнегуватська територіальна громада – безпечна, процвітаюча громада на берегах мирного Інгульця, що поєднує традиції аграрної культури та сучасні технології агропереробки для розвитку екологічно стійкої економіки.

- **Громада є прикладом екологічної стійкості та енергонезалежності, комфортного проживання у взаємодії з природою.**
- **Мешканці зберігають культурну самобутність громади, талановита молодь розвиває інновації у громаді.**

Місія громади – це основне призначення та сенс її існування, місце в економічній системі регіону (держави), його унікальні особливості (пов'язані з причиною його появи у минулому, сукупність унікальних історичних і сучасних особливостей та конкурентних переваг громади, які у громаді вже є, та які громада хотіла б зберегти, або здобути у свідомому процесі розвитку громади.

Місія Березнегуватської територіальної громади полягає у створенні умов для сталого розвитку, підвищення якості життя мешканців та збереження культурної спадщини. Громада спрямована на ефективне використання ресурсів, розвиток економіки, інфраструктури та забезпечення на цій основі добробуту мешканців.

РОЗДІЛ 5.

СТРАТЕГІЧНІ, ОПЕРАТИВНІ ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Розділ 5. СТРАТЕГІЧНІ, ОПЕРАТИВНІ ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Структура цілей і завдань стратегії

Стратегічне бачення розвитку територіальної громади буде досягнуто через реалізацію стратегічних цілей. Стратегічні цілі – це стисле та конкретне формулювання бажаних результатів, які впливають із стратегічного бачення розвитку територіальної громади, та яких планується досягти в результаті реалізації стратегії за визначений період. Кожна стратегічна ціль конкретизується в оперативних цілях, які спрямовуються на задоволення потреб бенефіціарів, розв’язання основних проблем соціально-економічного розвитку та використання можливостей територіальної громади. Оперативні цілі – це сформульовані бажані конкретні позитивні результати, які необхідно досягти для реалізації певної стратегічної цілі. Розроблення і досягнення цілей формує основу для управління громадою та дозволяє пов’язати Стратегію з бюджетним плануванням.

Стратегічне бачення розвитку Березнегуватської селищної територіальної громади буде досягатись через реалізацію двох стратегічних цілей (рис. 5.1)

- **Стратегічна ціль 1. Громада дружна до бізнесу та комфортна для проживання**
- **Стратегічна ціль 2. Згуртована громада з можливостями розвитку для кожного та кожної**

Рис.5.1. Структура цілей Березнегуватської селищної територіальної громади

Оперативні цілі деталізовані в завданнях. Завдання дають відповіді на питання, яким чином громада досягатиме цілей свого розвитку.

Завдання виконуються через проекти та програми місцевого розвитку, що передбачають заздалегідь визначений результат, який потрібно отримати, обсяг роботи, який потрібно виконати, заходи, які потрібно здійснити для досягнення кожної з оперативних цілей.

Проекти та програми місцевого розвитку будуть структуровані в Плані заходів на 2025-2027 роки з реалізації Стратегії.

Стратегічна ціль 1. Громада дружна до бізнесу та комфортна для проживання

Стратегічна ціль 1 зорієнтована на створення умов для економічного розвитку громади, реалізації підприємницьких ініціатив її мешканців, ефективного використання ресурсного потенціалу громади та забезпечення її екологічної стійкості.

Необхідність постановки такої цілі зумовлена доцільністю відновлення та розвитку аграрного сектора та переробної промисловості, підвищення інвестиційної привабливості громади, потребою громади в якісних та доступних послугах житлово-комунальної сфери, що забезпечуватимуть сталий розвиток території.

Громада має потребу розвитку транспортно-логістичної та інженерної інфраструктури, налагодження транспортного сполучення між населеними пунктами, забезпечення населених пунктів якісною питною та технічною водою, покращення екологічного стану, що погіршився через руйнування інфраструктури, забруднення сільськогосподарських угідь вибухонебезпечними предметами та господарську діяльність. Трансформації у цій сфері слід здійснювати з дотриманням принципів сталого розвитку та зеленої трансформації.

Стратегічна ціль 1 «Громада дружна до бізнесу та комфортна для проживання» досягається через реалізацію таких оперативних цілей: Стійка економіка з акцентом на розвиток аграрного сектора, зеленої енергетики, крафтового виробництва, Інфраструктура громади – комфортна та безпечна, Територія громади - екологічно чиста, мешканці – екологічно свідомі (табл. 5.1.).

Таблиця 5.1. Структура стратегічної цілі 1 «Громада дружна до бізнесу та комфортна для проживання»

Стратегічна ціль 1. ГРОМАДА ДРУЖНА ДО БІЗНЕСУ ТА КОМФОРТНА ДЛЯ ПРОЖИВАННЯ	
<i>Оперативні цілі</i>	<i>Завдання</i>
1.1. Стійка економіка з акцентом на розвиток аграрного сектора, зеленої енергетики, крафтового виробництва	<i>1.1.1. Створити умови та механізми для підтримки підприємницьких ініціатив</i>
	<i>1.1.2. Сприяти залученню інвесторів та популяризації економічного потенціалу громади</i>
	<i>1.1.3. Забезпечити прозоре просторове планування території громади</i>
1.2. Інфраструктура громади – комфортна та безпечна	<i>1.2.1. Сприяти розвитку дорожньо-транспортної інфраструктури та транспортного сполучення між населеними пунктами</i>

	1.2.2. Забезпечити доступ до якісного водопостачання та питної води в усіх населених пунктах громади
	1.2.3. Створити умови для досягнення енергоефективності та енергонезалежності
	1.2.4. Розвинути інфраструктуру громадської безпеки
1.3. Територія громади - екологічно чиста, мешканці – екологічно свідомі	1.3.1. Створити сучасну систему управління відходами та збереження довкілля
	1.3.2. Покращити благоустрій території та сформувати інфраструктуру дозвілля для різних поколінь та соціальних груп з врахуванням вимог інклюзії

Для досягнення оперативної цілі 1.1 «Стиійка економіка з акцентом на розвиток аграрного сектора, зеленої енергетики, крафтового виробництва» необхідно реалізувати наступні завдання: створити умови та механізми для підтримки підприємницьких ініціатив, сприяти залученню інвесторів та популяризації економічного потенціалу громади, забезпечити прозоре просторове планування території громади.

Економіка громади зорієнтована на аграрний сектор, в якому зареєстровано дві третини юридичних осіб та який забезпечує третину податкових надходжень до місцевого бюджету. В умовах війни бізнес зазнав значних втрат, постраждали агропідприємства через замінування територій та знищення техніки, обладнання, інвентаря. Викликом для агросектору стали руйнування інженерних, транспортних мереж, низький дебет води та зруйновані мережі водопостачання, проблеми збуту та експорту продукції. Місцеві фермери та мешканці обґрунтовують потребу у створенні підприємств переробки сільськогосподарської сировини, виробництва крафтової продукції, створення сховищ сільськогосподарської продукції, млину тощо. Це дозволить підвищити продуктивність сільського господарства та створити нові робочі місця у цій сфері.

Через війну значно знизилась підприємницька активність – за два роки війни припинили свою діяльність 150 ФОПів. Основним викликом стала військова загроза та руйнування майна, заблокований доступ до ринків збуту чи сировини, втрати трудового потенціалу через міграцію мешканців та призов до лав ЗСУ.

Разом з тим, щоб відновити економіку громади важливо підтримати підприємницькі ініціативи мешканців та мешканок, створити умови для інвестиційного розвитку. Розвиток бізнес-середовища у громаді сприятиме появі нових підприємницьких структур, зростанню надходжень до місцевого бюджету, зайнятості населення, що в кінцевому результаті відобразиться у зростанні рівня життя населення у громаді. Особливої підтримки у громаді потребує малий бізнес, фермерські та приватні господарства в плані налагодження комунікацій, надання консультаційних послуг, виділення земельних ділянок та ділянок під пасовища, оренду приміщень та техніки тощо.

Потенційними кроками виконання таких завдань може стати підтримка підприємницьких ініціатив шляхом створення Центру розвитку громади; надання консультаційної допомоги з відкриття та ведення бізнесу, допомога у підготовці проектів для отримання грантових коштів та участі у державних програмах; створення місць для оптової торгівлі сільськогосподарською продукцією, залучення

інвесторів для будівництва млину, елеваторів, підтримка крафтових виробників, виділення приміщень, земельних ділянок, розвитку тваринництва у приватних господарствах, виділення ділянок під пасовища тощо.

Одним з ключових аспектів розвитку територіальної громади загалом та місцевої економіки зокрема є належне планування використання території та ресурсів громади. Це дасть розуміння як органам місцевого самоврядування, так і потенційним інвесторам, в т. ч. зовнішнім, де і які підприємства можуть бути розміщені, які види економічної діяльності є пріоритетними для громади з огляду на тривалу перспективу. Доречно зазначити, що вирішення питань просторового планування для Березнегуватської СТГ є вкрай актуальним, оскільки містобудівна документація населених пунктів громади потребує перегляду, розробки та актуалізації (з 41 населених пунктів громади у семи генеральні плани відсутні, а у решти потребують актуалізації, адже були розроблені ще 1967-1992 роках). Громада має проблеми кадрового забезпечення цих процесів.

Потенційними кроками громади в цьому напрямку є оновлення та виготовлення містобудівних документів; проведення нормативно-грошової оцінки земель; розробка актуальних схем інженерних мереж; довгострокове планування розвитку території, зонування території, розробка Комплексного плану просторового розвитку території.

Ще одним викликом розвитку громади є низька інвестиційна активність та відсутність систематизованої інформації про інвестиційні можливості в громаді. Для залучення інвестора важливою є розробка / актуалізація документів, які вивчає інвестор перед прийняттям рішення про інвестування. Потенційними кроками громади в цьому напрямку можуть бути: створення, постійне оновлення та розміщення на сайті реєстру вільного комунального майна для оренди чи продажу; створення інвестиційних продуктів та формування каталогу інвестиційних пропозицій громади; розробка плану промоції інвестиційних ресурсів громади; створення алгоритму супроводу інвестора; розвиток міжмуніципального співробітництва укладання угод, меморандумів та інше.

Очікуваними результатами від реалізації оперативної цілі 1.1 є збалансований просторовий розвиток її території; нові інвестиції в економіку громаду та підвищення підприємницької активності, що сприяють наповненню місцевого бюджету, створення нових робочих місць.

Для досягнення оперативної цілі 1.2 «Інфраструктура громади – комфортна та безпечна» будуть реалізовуватись такі завдання щодо *сприяння розвитку дорожньо-транспортної інфраструктури та транспортного сполучення між населеними пунктами, забезпечення доступу до якісного водопостачання та питної води в усіх населених пунктах громади, створення умов для досягнення енергоефективності та енергонезалежності, розвиток інфраструктури громадської безпеки.*

Одним з важливих чинників комфортного та безпечного проживання мешканців є стан та розвиненість інженерної інфраструктури, якість доріг та доступність транспортного сполучення, наявність укріплень та інших засобів безпеки.

Викликом для розвитку громади є зруйновані автошляхи та відсутність транспортного сполучення між населеними пунктами. Загальна протяжність автомобільних доріг селищної ради, що належать до комунальної власності становить 170,1 км. Дороги з твердим покриттям – 118,3 км, у тому числі асфальтно-бетонні – 8,5 км, білі - щебеневі, гравійні – 109,8 км. Ґрунтові дороги становлять – 51,8 км. Через воєнні дії частина дорожнього покриття зазнала ушкоджень. Мережа автомобільних доріг потребує капітального ремонту, а подекуди і повної заміни дорожнього покриття. Крім того, громада має обмежені можливості залізничних перевезень, через руйнування залізничної інфраструктури, колій під час інтенсивних обстрілів.

Потенційними кроками для вирішення цих проблем є поточний та капітальний ремонт доріг комунальної власності; будівництво тротуарів у населених пунктах громади; відновлення супутньої залізничної інфраструктури; облаштування зупинок громадського транспорту; облаштування придорожньої інфраструктури з врахуванням інклюзії; встановлення дорожніх знаків та дорожньої розмітки для забезпечення безпеки руху.

Чи не найбільшим викликом громади є обмежений доступ її мешканців до якісної питної води. Більшість мешканців населених пунктів користуються власними свердловинами. Якість води не відповідає технічним нормам, тому мешканці зазвичай закупають питну воду у торговій мережі чи вода довозиться водовозами. Інженерна мережа водопостачання та водовідведення має високий рівень зносу та є застарілою, виконана з цементно-азбестових трубопроводів, які є небезпечними та чавунних трубопроводів, які під час та після обстрілів піддаються руйнуванню. Відповідно, близько 90% трубопроводів підлягають реконструкції. До комунального водовідведення у громаді під'єднано лише 7 будинків. Очисні споруди відсутні. При спробі розширити мережу технічного водопостачання в інших населених пунктах, громада зіштовхнулася з проблемою низького дебету води.

А, отже, громада має проблеми аварійних та ушкоджених систем водопостачання та водовідведення, існує потреба у закупівлі водовозів для комунального підприємства. Їх використання дозволить забезпечити регулярність та здешевити водопостачання для мешканців значної кількості населених пунктів. Потенційними кроками вирішення цієї проблеми є забезпечення мешканців якісною питною водою шляхом придбання водовозів та іншої спеціалізованої техніки, заміна водопроводів та відновлення зруйнованих інженерних мереж, реконструкція очисних споруд, встановлення станції доочищення питної води.

Актуальним питанням для громади є підвищення енергоефективності комунальних будівель та покращення енергозабезпечення громади. Через війну з росією та знищення вітчизняної енергосистеми громада, як і країна загалом, зіштовхнулася з дефіцитом енергоресурсів не лише для відкриття нових підприємств, але і забезпечення її життєдіяльності. Енергоефективність комунальних установ бюджетної сфери, будинків житлового сектору, більшість з яких збудовані за радянських часів, є низькою та не відповідає сучасним нормам та вимогам. Тому актуальним для громади є питання розвитку системи енергоменеджменту, впровадження заходів з підвищення енергоефективності, використання альтернативних джерел енергії і т.п. Громада вже має досвід

використання сонячної енергетики - є 12 підстанцій з використанням енергії сонця. Очікується, що такі заходи, з одного боку, забезпечать ефективне використання енергії в громаді, а з іншого, – сприятимуть глобальній боротьбі зі зміною клімату внаслідок зменшення викидів CO₂ в атмосферне повітря.

Серед потенційних завдань реалізації оперативної цілі 1.2 є проведення енергоаудиту громадських будівель, що належать до сфери управління ОМС, підвищення їх енергоефективності (утеплення фасадів, горищ, заміна котлів, вікон і т.д.), використання альтернативних джерел енергії (зокрема сонячної та вітрової), розбудова системи освітлення населених пунктів із застосуванням енергоефективного обладнання та модернізації вуличного освітлення та інші.

Основною умовою життєздатності громади під час війни є забезпечення її безпеки. Громада зазнала значних руйнувань та ушкоджень інфраструктури житлового, комунального, соціального сектору. Відновлення процесів життєдіяльності, освітнього процесу неможливе без будівництва та облаштування укриттів, будівництва захисних споруд для захисту від подальшої ескалації воєнних дій. Громада має гостру потребу у підвищенні особистої та громадської безпеки.

Вирішенням проблеми є будівництво та облаштування укриттів насамперед в освітніх закладах, адже через їх відсутність припинено навчальний процес у дошкільних закладах, а навчання у загальноосвітніх закладах організовано у онлайн форматі. Окрім того, передбачено й низку заходів для формування системи громадської безпеки в громаді. Серед них: придбання та встановлення камер відеоспостереження, облаштування поліцейських постів громади, підтримка пожежно-рятувальної частини і т. п. Очікується, що розвиток інфраструктури громадської безпеки сприятиме відчуттю впевненості та захищеності мешканців, а також сприятиме збереженню їх життя та здоров'я.

Результатом досягнення оперативної цілі 1.2 є налагоджене транспортне сполучення між населеними пунктами, доступ мешканців до якісної питної води, розвиток інфраструктури громадської та особистої безпеки.

Для досягнення оперативної цілі 1.3 «Територія громади - екологічно чиста, мешканці – екологічно свідомі» будуть реалізовуватись такі завдання щодо створення сучасної системи управління відходами та збереження довкілля, покращення благоустрою території та формування інфраструктури дозвілля для різних поколінь та соціальних груп з врахуванням вимог інклюзії.

Сталий розвиток громади спрямований на задоволення потреб нинішнього покоління без шкоди для розвитку і життєдіяльності майбутніх поколінь, тобто орієнтований на довгостроковий розвиток громади. Стан довкілля Березнегуватської громади обумовлений впливом об'єктів житлово-комунальної та транспортної інфраструктури, домогосподарств, методами ведення сільського господарства, руйнівними наслідками війни. Громада має чимало викликів у сфері поводження з відходами, благоустрою, збереження довкілля тощо.

Викликом системи управління відходами є відсутність організованого збору ТПВ у всіх населених пунктах. Централізований вивіз ТПВ організовано лише у селищі Березнегувате, а мешканці усіх інших населених пунктів самостійно організовують вивіз сміття (замовляють транспорт). Серед інших проблем наявність 14-ти

непаспортизованих сміттєзвалищ, спалювання листя, сміття на присадибних ділянках, накопичення будівельного сміття через руйнування будинків та інфраструктури, відсутність сортування сміття, нестача сміттєвозів, спеціалізованої техніки та інші.

Потенційними кроками для досягнення цієї цілі є розширення території охоплення населених пунктів централізованим вивезенням ТПВ, створення практики роздільного збирання сміття, паспортизація сміттєзвалищ, упорядкування та ліквідація стихійних сміттєзвалищ, забезпечення упорядкування будівельного сміття, проведення інформаційно-роз'яснювальних кампаній щодо роздільного збору сміття та поводження з ТПВ.

Вкрай важливим для розвитку громади та збереження демографічного потенціалу, зокрема молоді, є створення сучасних громадських просторів, інфраструктури дозвілля для різних поколінь та соціальних груп з врахуванням вимог інклюзії. Окрім благоустрою та створення дитячих майданчиків, необхідним є облаштування рекреаційних, відпочинкових зон на зелених, водних об'єктах.

Потенційними кроками реалізації означених завдань є очищення лісозахисних смуг, паспортизація водних об'єктів, реалізація заходів збереження природно-заповідного фонду, впорядкування існуючих та створення нових рекреаційних та відпочинкових зон; створення та облаштування дитячих майданчиків; створення безбар'єрного простору для маломобільних груп населення; розширення і впорядкування території цвинтарів, підтримка їх у належному стані, висадження дерев та облаштування, парків, скверів, тощо.

Результатом досягнення **оперативної цілі 1.3** є покращення стану довкілля; створення місць для відпочинку мешканців з врахуванням вимог інклюзії, створення сучасної системи управління відходами, підвищення екологічної свідомості мешканців.

Стратегічна ціль 2. Згуртована громада з можливостями розвитку для кожного і кожної

Стратегічна ціль 2 полягає у формуванні згуртованої громади через використання в управлінні громадою людиноцентричного підходу, зокрема зосередженні зусиль на розвитку людського капіталу шляхом інвестування у конкретні процеси життєдіяльності людей, підвищенні якості, доступності, інклюзивності наданих публічних послуг, активізації громадськості та комунікації усіх стейкхолдерів в громаді.

Стратегічна ціль 2. «Згуртована громада з можливостями розвитку для кожного і кожної» досягається через реалізацію таких оперативних цілей: Освітні та культурні послуги є якісні та доступні, Соціально-медичні послуги покращують фізичне та ментальне здоров'я мешканців та мешканок та Ефективна влада сприяє згуртованості громади (табл. 5.2).

Таблиця 5.2. Структура стратегічної цілі 2. Згуртована громада з можливостями розвитку для кожного та кожної

Стратегічна ціль 2. ЗГУРТОВАНА ГРОМАДА З МОЖЛИВОСТЯМИ РОЗВИТКУ ДЛЯ КОЖНОГО І КОЖНОЇ	
<i>Оперативні цілі</i>	<i>Завдання</i>
2.1. Освітні та культурні послуги є якісні та доступні	2.1.1. <i>Забезпечити якість, доступність, безпеку, інклюзивність освітніх послуг та покращити матеріальну базу закладів освіти</i>
	2.1.2. <i>Забезпечити підвезення дітей до закладів освіти</i>
	2.1.3. <i>Створити сучасні можливості самореалізації у культурній сфер, покращити матеріально-технічну базу та безпеку закладів культури</i>
2.2. Соціально-медичні послуги покращують фізичне та ментальне здоров'я мешканців та мешканок	2.2.1. <i>Забезпечити якість, безпеку та доступність медичних послуг мешканцям та мешканкам усіх населених пунктів</i>
	2.2.2. <i>Мешканці громади є фізично активні та ведуть здоровий спосіб життя ,інфраструктура розвинута та доступна</i>
	2.2.3. <i>Забезпечити якість та доступність соціальних послуг для різних поколінь та соціальних груп населення, в тому числі ветеранів війни</i>
2.3. Ефективна влада сприяє згуртованості громади	2.3.1. <i>Покращити якість та доступність адміністративних послуг</i>
	2.3.2. <i>Для працівників комунальних закладів, установ, служб громади і ОМС створити умови для роботи і розвитку компетенцій</i>
	2.3.3. <i>Розвиток інструментів комунікації влади та громади</i>

Оперативна ціль 2.1 «Освітні та культурні послуги є якісні та доступні» буде досягатися шляхом реалізації завдань щодо забезпечення якості, доступності та інклюзивності освітніх послуг та створення сучасних можливостей самореалізації у культурній сфері .

Якісна освіта є ключовим фактором формування людського капіталу. Громада має розгалужену мережу закладів освіти – 42 заклади (17 закладів загальної середньої освіти, 22 заклади дошкільної освіти, 1 заклад професійної освіти та 2 заклади позашкільної освіти). Демографічна криза, що значно посилилась через війну, а також руйнування / пошкодження майже половини навчальних закладів обумовлює доцільність трансформації освітньої мережі. В умовах повномасштабної війни освітній процес у дошкільних закладах був припинений, а у загальноосвітніх закладах здійснюється у онлайн форматі, що призводить до зниження рівня отриманих знань. Відновлення навчання в очному форматі потребує відновлення освітніх закладів, забезпечення їх укриттями та автобусним парком для довозення учнів. Відновлення повноцінного освітнього процесу важливе як з огляду створення можливостей трудової діяльності для батьків, так і зупинки міграції сімей з дітьми з громади. Також заклади освіти потребують оновлення матеріально-технічної бази, яка б відповідала вимогам часу, і робила здобуття освіти цікавим та доступним.

Потенційними кроками реалізації завдань у сфері освіти для досягнення оперативної цілі є відбудова освітніх закладів, що були зруйновані через війну, будівництво та облаштування укриттів, поповнення парку шкільних автобусів та забезпечення процесу їх технічного забезпечення, актуалізація плану мережі

закладів освіти, розширення функціоналу ресурсно-інклюзивного центру, підвищення рівня матеріально-технічного забезпечення закладів освіти.

Громада завжди приділяла увагу розвитку сфери культури. Напередодні війни було створено Хаб-центр - інформаційно-культурний простір Березнегуватської громади. Через війну було зруйновано та пошкоджено 11 закладів культури, а рівень їх матеріально-технічного забезпечення значно погіршився через обмеження фінансових ресурсів місцевого бюджету.

Потенційними кроками реалізації завдань у сфері культури є будівництво, відновлення, реконструкція, капітальні та поточні ремонти будівель, систем комунікацій закладів культур; створення сучасних культурних/молодіжних/інформаційних просторів; забезпечення вимог інклюзії закладів соціальної сфери; сприяння проведенню фестивалів, розвитку народних традицій, художньої самодіяльності, підтримка художніх колективів, аматорів.

Очікуваними результатами реалізації оперативної цілі 2.1. є налагоджений процес навчання у освітніх закладах усіх рівнів, що сприяє підвищенню якості, доступності, інклюзивності освітніх послуг; забезпечення безпеки навчального процесу, створення можливостей для самореалізації мешканців у культурній сфері.

Оперативна ціль 2.2. «Соціально-медичні послуги покращують фізичне та ментальне здоров'я мешканців та мешканок» буде досягатися завдяки реалізації завдань щодо *забезпечення якості та доступності медичних послуг мешканцям та мешканкам усіх населених пунктів, створення умов для занять фізкультурою та спортом мешканців громади, забезпечення якості та доступності соціальних послуг для різних поколінь та соціальних груп населення.*

Інфраструктура охорони здоров'я Березнегуватської СТГ включає КНП «Березнегуватська центральна районна лікарня (спеціалізована ланка) та КНП «Березнегуватський центр первинної медико-санітарної допомоги», в який входять 6 амбулаторій та 6 пунктів здоров'я (первинна ланка). Медичні заклади обслуговують окрім мешканців Березнегуватської громади ще й мешканців прилеглих територій. Медична система громади через війну зіштовхнулась з серйозними викликами. Ускладнилась можливість надання вчасної та якісної медичної допомоги в громаді, частина закладів якої зазнала руйнувань. Зруйновані повністю стоматологічне відділення, клінічна лабораторія, адміністративний корпус, стерилізаційне відділення і пральня. Поліклінічне відділення потребує відновлення та проведення ремонтних робіт. Медичні заклади зіткнулись з проблемою «кадрового голоду» через міграцію кваліфікованих працівників. Збільшилась кількість мешканців, що потребують медичної, соціальної та психологічної допомоги, реабілітаційних послуг.

Відновлення та покращення доступності медичних та соціальних послуг на рівні громад є однією із найбільш актуальних цілей на сьогодні, яка дозволить не лише покращити фізичне та ментальне здоров'я мешканців, але і стримає міграційні процеси. Громада має намір відбудовувати зруйновані заклади охорони здоров'я, здійснювати реконструкцію, капітальні та поточні ремонти будівель, систем комунікацій закладів охорони здоров'я, розширити перелік медичних послуг та підвищувати їх доступності в тому числі для маломобільних груп населення, розвивати реабілітаційну медицину.

Викликом для громади є щорічне зростання чисельності ветеранів війни, ВПО та сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах. У цьому напрямі доцільно запровадити заходи для їхньої інтеграції в життя громади та реалізації в суспільстві. Забезпечення доступності до соціальних послуг мешканців громади, які проживають у віддалених населених пунктах, - одне з основних питань у цій сфері. Водночас підвищенню доступності сільських мешканців до соціальних послуг може сприяти створення віддалених робочих місць для фахівців із соціальної роботи та запровадження мобільної бригади соціально-психологічної допомоги особам які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі.

Проблемою для громади стало обмеження можливостей фізичного розвитку дорослих та дітей та занять спортом через пошкоджену та зруйновану спортивну інфраструктуру. Зокрема значних руйнувань зазнала інфраструктура Березнегуватської дитячо-юнацької спортивної школи, де учні могли займатись командними видами спорту. Серед потенційних кроків вирішення проблеми – відбудова спортивної школи та іншої інфраструктури для розвитку фізичної культури та спорту, покращення матеріально-технічної бази спортивних споруд, пропагування здорового способу життя та інше. Очікується, що наявність місць для проведення дозвілля та занять спортом сприятиме втриманню молоді від виїзду за межі громади в пошуках проведення вільного часу.

Очікуваними результатами реалізації оперативної цілі 2.2. є покращення фізичного та ментального здоров'я мешканців та мешканок громади, як результат покращення якості та доступності медичних та соціальних послуг, створення можливостей фізичного розвитку та занять спортом; створення умов для ведення здорового способу життя мешканцями громади.

Оперативна ціль 2.3. «Ефективна влада сприяє згуртованості громади» буде реалізовуватись шляхом реалізації заходів щодо покращення якості та доступності адміністративних послуг, створення умов для роботи і розвитку компетенцій для працівників комунальних закладів, установ, служб громади і ОМС, розвитку інструментів комунікації влади та громади.

В сучасних умовах важливим інструментом в системі державного управління є принцип прозорості (транспарентності) управління, розширення участі громадськості в процесах визначення цілей суспільного розвитку та ухвалення рішень, що сприяють досягненню соціальної стабільності, підвищують ефективність державного управління й рівень довіри громадян до влади. Успішність та відкритість громади залежить від створення сприятливих умов для розвитку громадських ініціатив, налагодження ефективної взаємодії громадськості та органів влади, підвищення громадської активності, волонтерства, благодійництва тощо.

Для налагодження діалогу влада-громада важливо задіяти сучасні інструменти взаємодії у різних форматах, що дозволить активізувати місцеві спільноти та долучити до спільного вирішення проблем громади. При цьому важливо стимулювати діяльність організацій громадянського суспільства, активізувати участь бізнесу, молоді у прийнятті управлінських рішень. Серед завдань, які б дозволили налагодити діалог «влада-громада» - створення онлайн-платформ для комунікації ОМС з мешканцями громади, розвиток публічно-приватного діалогу шляхом використання каналів комунікації, використання інструменту громадського

бюджету для визначення пріоритетності проектів розвитку для мешканців громади та їх реалізації, сприяння розвитку волонтерства у громаді тощо.

Серед потенційних завдань реалізації оперативної цілі 2.3. є розширення числа адміністративних послуг, що надає ЦНАП, їх цифровізації та доступності для всіх прошарків населення, в тому числі маломобільних груп населення; покращення матеріально-технічного забезпечення ЦНАПу. Громада створюватиме умови для роботи і розвитку компетенцій працівників комунальних закладів, установ, служб громади і ОМС - підвищення кваліфікації, участь у вебінарах, круглих столах, обмін досвідом, в тому числі з міжнародними партнерами, вдосконалення системи організації документообігу тощо.

Очікуваними результатами реалізації цієї цілі є врахована громадська думка в управлінському процесі, покращення робота селищної ради за рахунок цифровізації, підвищених компетенцій працівників, висока громадська активність мешканців, бізнесу, громадських організацій у процесі прийняття рішень у громаді, доступні, швидкі та якісні адміністративні послуги та забезпечена їх інклюзія.

Аналіз відповідності положень регіональній стратегії розвитку та Державній стратегії регіонального розвитку України

Система стратегічного планування в Україні базується на координації процесів стратегічного планування на центральному, регіональному та місцевому рівнях. Оновлена Державна стратегія регіонального розвитку (ДСРР) на 2021-2027 роки, що враховує вплив повномасштабної війни з РФ, є основним планувальним документом для реалізації секторальних стратегій розвитку, координації державної політики у різних сферах, досягнення ефективності використання державних ресурсів у територіальних громадах та регіонах в інтересах людини, єдності держави, сталого розвитку історичних населених місць та збереження традиційного характеру історичного середовища, збереження навколишнього природного середовища та сталого використання природних ресурсів для нинішнього та майбутніх поколінь українців.

Дана Стратегія розроблена відповідно до Цілей сталого розвитку України до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30.09.2019 № 722 та враховує Положення Плану України з реалізації пропозицій Європейської Комісії про створення Українського фонду (Ukraine Facility), Положення Дорожньої карти реформування управління публічними інвестиціями.

При розробці Стратегії розвитку Березнегуватської селищної територіальної громади до 2027 року (з перспективою дії до 2034 року) враховані ключові аспекти Оновленої Державної стратегії регіонального розвитку (ДСРР) на 2021- 2027 роки. Стратегічні напрямки розвитку Березнегуватської територіальної громади також сформовані відповідно до стратегічних цілей Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2027 року включно, яка базується на аналізі результатів соціально-економічного розвитку області, розумінні актуальних проблем розвитку регіону, районів та територіальних громад. Комплексна система заходів повинна забезпечити відновлення регіону та створити безпечні умови та високу якість життя в регіоні, в якому гармонійно поєднуюватимуться високотехнологічна промисловість, екологічне сільське господарство та безпечне довкілля. При цьому основним критерієм результативності Стратегії є зростання добробуту кожного мешканця Миколаївської області.

Реалізація Стратегії розвитку Березнегуватської селищної територіальної громади до 2027 року (з перспективою дії до 2034 року) сприятиме виконанню Оновленої Державної стратегії регіонального розвитку (ДСРР) на 2021-2027 роки та Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2027 року включно.

Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Березнегуватської селищної територіальної громади до 2027 року (з перспективою дії до 2034 року) Оновленій Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки проведено у табл. 5.3.

Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Березнегуватської селищної територіальної громади до 2027 року (з перспективою дії до 2034 року) Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2027 року включно проведено у табл. 5.4.

Таблиця 5.3. Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Березнегуватської селищної територіальної громади до 2034 року Оновленій Державній стратегії регіонального розвитку (ДФРР) на 2021-2027 роки

Стратегічні та оперативні цілі Оновленої ДСРР - 2027	Стратегічні та оперативні цілі Стратегії розвитку Березнегуватської селищної територіальної громади до 2027 року (з перспективою дії до 2034 року)							
	І. Громада дружня до бізнесу та комфортна для проживання	1.1. Стійка економіка з акцентом на розвиток аграрного сектора, зеленої енергетики, крафтового виробництва	1.2. Інфраструктура громади – комфортна та безпечна	1.3. Територія громади - екологічно чиста, мешканці – екологічно свідомі	ІІ. Згуртована громада з можливостями розвитку для кожного та кожної	2.1. Освітні та культурні послуги є якісні та доступні	2.2. Соціально-медичні послуги покращують фізичне та ментальне здоров'я мешканців та мешканок	2.3. Ефективна влада сприяє згуртованості громади
І. Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах	**	**	**	**	**	**	**	**
1.1. Забезпечення інтегрованого розвитку територій з урахуванням інтересів майбутніх поколінь	**	**	*	**	**	**	**	*
1.2. Задоволення потреби населення у якісних адміністративних і публічних послугах			**		**	**	**	**
1.3. Соціальний захист ветеранів війни та їх сімей, ВПО та інших вразливих груп			*		*	**	**	**
ІІ. Підвищення конкуренто-спроможності регіонів	*	**	**	*				
2.1. Інфраструктура, стійка до безпекових, соціальних та економічних викликів			**	*				

Стратегічні та оперативні цілі Оновленої ДСРР - 2027	Стратегічні та оперативні цілі Стратегії розвитку Березнегуватської селищної територіальної громади до 2027 року (з перспективою дії до 2034 року)							
	І. Громада дружня до бізнесу та комфортна для проживання	1.1. Стійка економіка з акцентом на розвиток аграрного сектора, зеленої енергетики, крафтового виробництва	1.2. Інфраструктура громади – комфортна та безпечна	1.3. Територія громади - екологічно чиста, мешканці – екологічно свідомі	ІІ. Згуртована громада з можливостями розвитку для кожного та кожної	2.1. Освітні та культурні послуги є якісні та доступні	2.2. Соціально-медичні послуги покращують фізичне та ментальне здоров'я мешканців та мешканок	2.3. Ефективна влада сприяє згуртованості громади
2.2. Сильна, спроможна та конкурентоздатна регіональна економіка	**	**	**					
ІІІ. Розбудова ефективного багаторівневогорядування	**	**				*	*	**
3.1. Розвиток інституційної спроможності органів публічної влади з урахування практик ЄС	**	**						
3.2. Розвиток різних форм співробітництва та управління публічними інвестиціями	**	**			*	*	*	**

*У клітинках ступінь зв'язку окремих цілей відмічається як ++ (сильний зв'язок) або + (опосередкований зв'язок)

Таблиця 5.4. Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Березнегуватської селищної територіальної громади до 2034 року Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2027 року

Стратегічні та оперативні цілі Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2027 року включно	Стратегічні та оперативні цілі Стратегії розвитку Березнегуватської селищної територіальної громади до 2027 року (з перспективою дії до 2034 року)							
	І. Громада дружня до бізнесу та комфортна для проживання	1.1. Стійка економіка з акцентом на розвиток аграрного сектора, зеленої енергетики, крафтового виробництва	1.2. Інфраструктура громади – комфортна та безпечна	1.3. Територія громади – екологічно чиста, мешканці – екологічно свідомі	ІІ. Згуртована громада з можливостями розвитку для кожного та кожної	2.1. Освітні та культурні послуги є якісні та доступні	2.2. Соціально-медичні послуги покращують фізичне та ментальне здоров'я мешканців та мешканок	2.3. Ефективна влада сприяє згуртованості громади
1. Стійке економічне зростання багатогалузевої економіки	**	**						
1.1. Створення нових та модернізація існуючих підприємств реального сектору економіки, розвиток інфраструктури області	*	*						
1.2. Розвиток міжнародного співробітництва	*	*						
1.3. Створення умов для пріоритетного розвитку малого та середнього підприємництва	**	**						
1.4. Розвиток туристичної та курортної індустрії								
2. Висока якість життя людини			**		**	**	**	
2.1. Підготовка населення до життя та діяльності в умовах економіки, що змінюється							**	
2.2. Збільшення тривалості життя людини					**	**		
2.3. Забезпечення населення якісними послугами					**	**	**	**
2.4. Розвиток культурного і духовного середовища					**	**		
3. Збереження та розвиток територій	**			**				
3.1. Підсилення регіональної згуртованості та просторовий розвиток	**	**			**			**
3.2. Збереження навколишнього природного середовища	**			**				

Стратегічні та оперативні цілі Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2027 року включно	Стратегічні та оперативні цілі Стратегії розвитку Березнегуватської селищної територіальної громади до 2027 року (з перспективою дії до 2034 року)							
	I. Громада дружня до бізнесу та комфорту для проживання	1.1. Стійка економіка з акцентом на розвиток аграрного сектора, зеленої енергетики, крафтового виробництва	1.2. Інфраструктура громади – комфортна та безпечна	1.3. Територія громади - екологічно чиста, мешканці – екологічно свідомі	II. Згуртована громада з можливостями розвитку для кожного та кожної	2.1. Освітні та культурні послуги є якісні та доступні	2.2. Соціально-медичні послуги покращують фізичне та ментальне здоров'я мешканців та мешканок	2.3. Ефективна влада сприяє згуртованості громади
3.3. Підвищення рівня громадської безпеки	**		**					
4. Конкурентоспроможна економіка на основі інноваційного та високотехнологічного розвитку, зокрема у сферах, визначених смарт-спеціалізацією	*	*						
4.1. Інноваційний розвиток економіки, зокрема у сферах, визначених смарт спеціалізацією								
4.2. Створення нових наукоємних виробництв та продуктів								
4.3. Забезпечення потреби у висококваліфікованих кадрах для розвитку інноваційних виробництв								

РОЗДІЛ 6.

ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ, ОЦІНЮВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ

Розділ 6. ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ, ОЦІНЮВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ

Процеси впровадження та оцінювання є складовими єдиного стратегічного планувального циклу.

Впровадження Стратегії включає розроблення та затвердження Плану заходів, формування бюджету з урахуванням цілей, визначених у Стратегії, реалізацію місцевих програм розвитку, проектів та заходів, моніторинг досягнення цілей та їх коригування у разі необхідності.

Оцінювання – визначення результатів впливу реалізації Стратегії на розвиток територіальної громади, досягнення запланованих результатів та врахування їх у наступному планувальному циклі.

Система впровадження Стратегії. Реалізація стратегічних, оперативних цілей та завдань Стратегії передбачає виконання одночасно багатьох завдань різними структурами виконавчого комітету ради, бізнесом, громадським активом та мешканцями, що ставить перед керівництвом громади питання раціонального управління цим доволі складним процесом.

Система впровадження Стратегії має два рівні: політичний та технічний.

Політичний рівень забезпечує особисто голова громади та депутатський корпус. Ключова роль при цьому відводиться голові селищної ради. Його завданням є стимулювання та координація виконання завдань, які реалізують різні суб'єкти, а також мобілізація та інтеграція ресурсів, що знаходяться у їх розпорядженні з метою досягнення стратегічних цілей та реалізації завдань, які дозволять досягнути спільно визначеного бачення розвитку громади. Крім того, однією із стратегічних ролей голови є представництво інтересів громади з метою досягнення цілей та виконання завдань Стратегії. Крім того, на цьому рівні заслуховуються та затверджуються звіти голови щодо реалізації Стратегії, пропозиції щодо внесення змін (актуалізації) Стратегії.

Технічний рівень впровадження виконують відповідальні за досягнення завдань Стратегії структурні підрозділи селищної ради, її виконавчі органи та комунальні установи, підприємства селищної ради.

З метою покращення ефективності їх роботи та координації дій щодо впровадження Стратегії розпорядженням голови утворюється **Робоча група з управління впровадженням Стратегії, проведення моніторингу її реалізації** як постійно діючий консультативно-дорадчий орган (далі – Робоча група).

Робочу групу очолює селищний голова. До її складу входять особи, які представляють найважливіших учасників процесу планування й реалізації Стратегії: керівники структурних підрозділів селищної ради, її виконавчих органів та комунальних установ, підприємств селищної ради, які відповідальні за виконання завдань Стратегії, інші представники селищної ради, представники бізнесу, установ, організацій, громадських організацій, активні мешканці, в тому числі які брали участь у її розробці.

Робоча група збирається не рідше одного разу на півріччя та виконує наступні функції:

- координує дії підрозділів, комунальних установ селищної ради, старост громади, органів державної влади, підприємств та установ в процесі впровадження Стратегії, реалізації проектів місцевого розвитку, заходів місцевих та регіональних програм;
- здійснює підготовку щорічних звітів про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії;
- здійснює підготовку піврічних звітів про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії;
- готує пропозиції щодо внесення змін (актуалізації) Стратегії.

За організацію роботи Робочої групи, узагальнення та формування звітів про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії, про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії, а також формування пропозицій щодо внесення змін (актуалізації) Стратегії відповідає відділ соціально-економічного, агропромислового розвитку, інвестицій та трудових відносин Березнегуватської селищної ради.

Процес впровадження Стратегії здійснюється на основі Плану заходів з її реалізації, що розробляється для забезпечення виконання завдань, визначених Стратегією.

План заходів з реалізації Стратегії складається з технічних завдань на проекти місцевого розвитку, які будуть впроваджуватися впродовж 2025-2027 років.

Фінансове забезпечення реалізації Стратегії та Плану заходів здійснюється за рахунок:

- коштів бюджету територіальної громади;
- коштів державного бюджету, в тому числі міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам;
- коштів обласного (районного) бюджету;
- коштів, які надходять до бюджетів в рамках програм допомоги і грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ;
- інших джерел, не заборонених законодавством.

Моніторинг впровадження Стратегії.

Результати моніторингу є основою для висновків про необхідність внесення змін (актуалізації) Стратегії та стимулювання її реалізації.

Моніторинг впровадження Стратегії здійснюється щорічно на основі аналізу кількісних та якісних індикаторів, що демонструють рівень виконання стратегічних, оперативних цілей та завдань, зокрема шляхом порівняння базових (на початок реалізації Стратегії), прогнозованих проміжних (станом на конкретний період) і фактичних значень показників.

Система показників (індикаторів) для моніторингу реалізації Стратегії Березнегуватської селищної територіальної громади до 2027 року (з перспективою дії до 2034 року) подана у табл. 6.1.

Звіт про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії готує Робоча група, узагальнення та формування його тексту здійснює відділ соціально-

економічного, агропромислового розвитку, інвестицій та трудових відносин Березнегуватської селищної ради. Голова Робочої групи (селищний голова) в термін не пізніше одного місяця після закінчення звітного періоду представляє його на розгляд сесії відповідної ради. Крім того, звіт оприлюднюється на офіційному вебсайті селищної ради.

Звіт про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії включає узагальнену таблицю у формі згідно додатку 12 до Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, затверджених наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265¹⁶, та висновки у вигляді аналітичної довідки.

Моніторинг виконання Плану заходів з реалізації Стратегії здійснюється двічі на рік на основі відстеження виконання визначених індикаторів результативності впровадження кожного проекту місцевого розвитку.

Звіт про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії включає узагальнену таблицю у формі згідно додатку 13 до Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, затверджених наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265 та висновки у вигляді аналітичної довідки.

Звіти про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії за перше півріччя та за рік готує Робоча група, узагальнення та формування їх тексту здійснює відділ соціально-економічного, агропромислового розвитку, інвестицій та трудових відносин Березнегуватської селищної ради. Голова Робочої групи (селищний голова) в термін не пізніше одного місяця після закінчення звітного періоду представляє їх на розгляд сесії відповідної ради. Крім того, звіти оприлюднюються на офіційному вебсайті селищної ради.

Оцінювання результатів реалізації Стратегії та Плану заходів проводиться після завершення строку їх реалізації на основі даних звітів проведеного моніторингу та є необхідним етапом для отримання інформації стосовно досягнення очікуваних результатів, їх впливу на стан соціально-економічного розвитку територіальної громади та інформації щодо сталості змін з метою прийняття в подальшому необхідних управлінських рішень та необхідних коригувань.

На основі здійснення оцінювання складається заключний звіт, який містить:

- результати порівняння базових (на початок реалізації Стратегії), прогнозованих цільових (станом на останній період) і фактичних значень показників;
- досягнення запланованих цілей;
- задоволення потреб різних груп заінтересованих осіб;
- наявних незапланованих змін та впливів;
- діяльності, що призвела до змін (зокрема незапланованих);
- ефективності механізмів реалізації Стратегії або ресурсних витрат;
- стійкості результатів Стратегії тощо.

¹⁶ <https://mtu.gov.ua/content/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku.html>

Оцінювання може бути внутрішнім (проводиться виконавцями Стратегії) та зовнішнім (проводиться залученими експертами).

Звіти про оцінювання результатів реалізації Стратегії та Плану заходів готує Робоча група, узагальнення та формування їх тексту здійснює відділ соціально-економічного, агропромислового розвитку, інвестицій та трудових відносин Березнегуватської селищної ради. Голова Робочої групи (селищний голова) в термін не пізніше трьох місяців після закінчення періоду реалізації Стратегії та Плану заходів представляє їх на розгляд сесії селищної ради. Крім того, заключні звіти про оцінювання результатів реалізації Стратегії та Плану заходів оприлюднюються на офіційному вебсайті громади та/або у місцевих засобах масової інформації.

Таблиця 6.1. Система показників для моніторингу стану реалізації Стратегії розвитку Березнегуватської селищної територіальної громади до 2027 року (з перспективою дії до 2034 року)

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірювання	Базове значення 2024 (за відсутності за 2023 рік)	Проміжне значення 2027 рік	Цільове значення 2034 рік	Джерело даних
Стратегічна ціль I. Громада дружня до бізнесу та комфортна для проживання	Темп зростання власних доходів місцевого бюджету (у % до попереднього року)	%	154,3	103,0	108,5	Державний веб-портал бюджету для громадян https://openbudget.gov.ua/local-budget/
	Кількість створених робочих місць за відповідний рік	од.	109	120	150	відділ соціально-економічного, агропромислового розвитку, інвестицій та трудових відносин
	Частка мешканців / мешканок, які задоволені змінами в комфортності громади для проживання і ведення бізнесу (3 бали і вище за 5ти бальною шкалою)	% у загальній кількості опитаних	-	60	70	Опитування мешканців та представників бізнесу
1.1. Стійка економіка з акцентом на розвиток аграрного сектора, зеленої енергетики, крафтового виробництва	Обсяг надходжень до бюджету від продажу та оренди комунального майна і землі	тис. грн на рік	334,4	369,1	352,9	Державний веб-портал бюджету для громадян https://openbudget.gov.ua/local-budget/
	Частка проінвентаризованих земель громади	%	80	90	100	Відділ земельних відносин
	Наявність Комплексного плану просторового розвитку території громади	+/-	-	-	+	Відділ архітектури, містобудування, інфраструктури, ЖКГ та комунальної власності
	Кількість функціонуючих в громаді фізичних осіб – підприємців	Од.	361	370	380	Система Clarity Project https://clarity-project.info/hromada
	Кількість підприємств, керівниками яких є жінки	од.	163	165	180	Система Clarity Project https://clarity-project.info/hromada
	Кількість спільних заходів громади та бізнесу (навчання, форуми, ярмарки, бізнес сніданки тощо)	Од.	1	4	6	Відділ соціально-економічного, агропромислового розвитку, інвестицій та трудових відносин
1.2. Інфраструктура громади – комфортна та безпечна	Кількість облаштованих укриттів (найпростіших та ПРУ) на території громади	Од.	18	23	30	Відділ архітектури, містобудування, інфраструктури, ЖКГ та комунальної власності
	Протяжність відремонтованих комунальних доріг	м. кв	4530	4800	5100	Відділ архітектури, містобудування, інфраструктури, ЖКГ та комунальної власності
	Протяжність збудованої / відремонтованої мережі водопостачання	км	0,3	0,5	1,0	Відділ архітектури, містобудування, інфраструктури, ЖКГ та комунальної власності

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірювання	Базове значення 2024 (за відсутності за 2023 рік)	Проміжне значення 2027 рік	Цільове значення 2034 рік	Джерело даних
	Протяжність збудованої мережі водовідведення	км				Відділ архітектури, містобудування, інфраструктури, ЖКГ та комунальної власності
	Протяжність відремонтованої / модернізованої системи вуличного освітлення	км	2.7	3.2	5.0	Відділ архітектури, містобудування, інфраструктури, ЖКГ та комунальної власності
	Встановлені/облаштовані інфраструктурні елементи безбар'єрності (пандуси, пониження тротуарів, таблиці з написами мовою Брайля тощо)	одиниць	153	154	160	Відділ архітектури, містобудування, інфраструктури, ЖКГ та комунальної власності
	Кількість комунальних закладів, в яких підвищено енергоефективність	Од.	1	3	5	Відділ архітектури, містобудування, інфраструктури, ЖКГ та комунальної власності
1.3. Територія громади - екологічно чиста, мешканці - екологічно свідомі	Кількість встановлених контейнерів для збору сміття	Од.	2	10	20	Відділ архітектури, містобудування, інфраструктури, ЖКГ та комунальної власності
	Кількість домогосподарств охоплених централізованим збором і вивезенням сміття	Од.	309	340	400	Відділ архітектури, містобудування, інфраструктури, ЖКГ та комунальної власності
	Кількість закупленої техніки для комунальних підприємств	Од.	1	2	4	Відділ архітектури, містобудування, інфраструктури, ЖКГ та комунальної власності
	Кількість мешканців охоплених акціями з підвищення екологічної культури	осіб	5100	7400	1590	Відділ архітектури, містобудування, інфраструктури, ЖКГ та комунальної власності
	Облаштовані природні відпочинкові зони	Од.	-	3	5	Відділ архітектури, містобудування, інфраструктури, ЖКГ та комунальної власності
Стратегічна ціль 2. Згуртована громада з можливостями розвитку для кожного та кожної	Частка мешканців, які задоволених можливостями підтримки фізичного здоров'я (3 бали і вище за 5ти бальною шкалою)	%		60	70	Опитування мешканців
	Частка мешканців, які задоволених можливостями самореалізації в громаді (3 бали і вище за 5ти бальною шкалою)	%		50	60	Опитування мешканців
2.1. Послуги освіти та культури є якісні та доступні	Кількість збудованих / відновлених ЗЗСО та ДЗО	Од.	4	8	12	Відділ освіти, культури молоді і спорту

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірювання	Базове значення 2024 (за відсутності за 2023 рік)	Проміжне значення 2027 рік	Цільове значення 2034 рік	Джерело даних
	Кількість закладів освіти, що покращили матеріально-технічну базу	Од.	7	14	17	Відділ освіти, культури молоді і спорту
	Кількість випускників та випускниць 11-х (12-х) класів	учнів / учениць	77	83	77	Відділ освіти, культури молоді і спорту
	Кількість дітей з ООП, що навчаються в ЗЗСО	осіб	25	25	27	Відділ освіти, культури молоді і спорту
2.2. Соціально-медичні послуги покращують фізичне та ментальне здоров'я мешканців та мешканок	Частка мешканців, які задоволені медичними послугами в громаді (3 бали і вище за 5ти бальною шкалою)	%		60	70	Центр ПМД
	Кількість об'єктів інфраструктури спорту та фізичного розвитку для дітей та дорослих	од	58	62	67	Центр ПМД
	Кількість надавачів соціальних послуг, що покращили матеріально-технічну базу	од	3	3	3	Центр надання соціальних послуг
2.3. Ефективна влада сприяє згуртованості громади	Кількість адміністративних послуг, що надаються у віддаленому форматі	Од.	91	93	246	ЦНАП
	Частка мешканців / мешканок, які задоволені якістю адміністративних послуг, що надаються в громаді (3 бали і вище за 5ти бальною шкалою)	% у загальній кількості опитаних		60	70	Опитування мешканців
	Функціонування громадського бюджету	+/-	-	+	+	Державний веб-портал бюджету для громадян https://openbudget.gov.ua/local-budget/